Eduardo Galeano

Ve Günler Yürümeye Başladı*

Türkçesi: Süleyman Doğru

*SEL

Eduardo Galeano
Ve Günler Yürümeye Başladı*

VE GÜNLER YÜRÜMEYE BAŞLADI*

EDUARDO GALEANO, Montevideo, Uruguay'da orta sınıf Katolik bir ailede doğmuştur. Çocukluğunda futbol oyuncusu olmak istemiş, gençliğinde birçok farklı işte çalışmıştır. 14 yaşında ilk politik çizgi romanı, Sosyalist Parti'nin haftalık yayın organı *El Sol'*da yayınlanmıştır. Gazetecilik kariyerine 1960'larda, *Marcha'da* editör olarak başlamıştı.

1973'teki askeri darbe sonucunda hapse atılmış, daha sonra da sürgüne yollanmıştır. Arjantin'e yerleşmiş ve bir kültür dergisi olan, Crisis'i çıkarmaya başlamıştır. 1976'da Arjantin'de Videla rejimi, askeri bir darbe ile iktidara gelince İspanya'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Yazar, 1985 yılında geri dönebildiği Montevideo'da yaşamaktadır. *Ve Günler Yürümeye Başladı'*nın *yanı* sıra *Aynalar* ile *Aşkın ve Savaşın Gündüz ve Geceleri de* yayınevimiz tarafından yayımlanmıştır.

***SEL** YAYINCILIK / DENEME

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11/3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212)516 96 85

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:
Çatalçeşme Sokak, No: 19, Giriş Kat
Cağaloğlu - İstanbul
E-mail: siparis@selyayincilik.com
Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

*SEL YAYINCILIK: 576
ISBN 978-975-570-594-1

VE GÜNLER YÜRÜMEYE BAŞLADI
Eduardo Galeano

Türkçesi: Süleyman Doğru

Özgün Adı:
Los Hijos De Los Dias

Genel *Yayın Yönetmeni* İrfan Sancı
Kapak tasarım: Savaş Çekiç
İllüstrasyonlar: Eduardo Galeano
Teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Kasım 2012
İkinci Baskı: Aralık 2013

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203 Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Eduardo Galeano

Ve Günler Yürümeye Başladı

Türkçesi: Süleyman Doğru

TEŞEKKÜR

Ne bu kitabın ortaya çıkmasını sağlayan bütün dostlara ne de başvurduğum onca kitabın yazarlarına tek tek teşekkür edebiliyorum. Dostların ve yazarların sayısı bir stadyumu doldurmasa da ona yakın bir şey. Öte yandan, ortaya çıkan sonucu onu okuma sabrını gösterip hep son şekil olmak istemelerine rağmen her zaman sondan bir önceki şekil olarak kalan (zira düzeltecek, değişecek, kaldırılacak ya da eklenecek şeyler hiç bitmiyordu) ilk şekiller hakkında fikir beyan edenleri burada anmadan geçemeyeceğim: Ramón Akal, Mark Fried, Karl Hübener, Carlos Machado ve Hector Velarde.

Kitap Helena Villagra'ya ithaf edilmiştir. Sözcükler dışında.

Montevideo, 2011 yılı sonları.

Ve günler yürümeye başladı.
Ve onlar, yani günler, bizi yaptı.
Ve bu şekilde doğduk biz,
yani günlerin çocukları,
sorgulayıcılar,
yaşamı arayanlar.

(Mayalara göre, Yaradılış)

ocak

Ocak 1

Bugün

Mayalar, Yahudiler, Araplar, Çinliler ve bu dünyanın diğer birçok sakini için bugün yılın ilk günü değil.

Bugünün tarihi Roma tarafından, Vatikan Roma'sı tarafından, kutsanmış emperyal Roma tarafından icat edildi ve yılların bu sınır kavşağını bütün insanlığın kutladığını söylemek oldukça abartılı bir ifade.

Ama şunu kabul etmek gerekiyor: zaman bize, yani gelip geçici yolcularına karşı yeterince sevecen ve bugünün günlerin ilki olabileceğine inanmamıza ve onun bir manav gibi neşeli olmasını istememize izin veriyor.

Ocak 2

Ateşten Ateşe

1492 yılında bugün Granada düştü ve onunla birlikte Müslüman İspanya da.

Kutsal Engizisyon'un zaferi: Granada camilerin, kiliselerin ve sinagogların birbirine komşu olabildiği son İspanyol krallığıydı.

Aynı yıl Amerika'nın fethi başladı. O sırada Amerika henüz isimsiz bir gizemdi.

Ve onu izleyen yıllarda, farklı yerlerdeki odun yığınlarında aynı ateş Müslümanların kitaplarını, Yahudilerin kitaplarını ve yerlilerin kitaplarını yaktı.

Ateş, cehennemden doğan sözcüklerin gittikleri yerdi.

Ocak 3

Seyyar bellek

İsa’dan önce 47 yılının üçüncü gününde Antik Çağ’ın en ünlü kütüphanesi cayır cayır yandı.

Romalı lejyonlar Mısır’ı istila ettiler ve Julius Sezar’ın Kleopatra’nın erkek kardeşiyle giriştiği çarpışmalardan birinde, alevler İskenderiye Kütüphanesi’ndeki binlerce papirüs rulonun büyük bir kısmını kül etti.

Birkaç bin yıl sonra Kuzey Amerikalı lejyonlar Irak’ı istila ettiler ve George W. Bush’un kendi icat ettiği düşmana karşı düzenlediği haçlı seferinde Bağdat Kütüphanesi’nin binlerce kitabı yanıp kül oldu.

Tüm insanlık tarihinde kitapları savaşlardan ve yangınlardan korumaya yönelik şu projenin bir benzeri daha olmadı: seyyar kütüphane, Onuncu Yüzyılın sonlarında Pers ülkesinin büyük veziri Abdül Kasım İsmail’in bulduğu bir fikirdi.

Bu ileri görüşlü adam, yorulma nedir bilmez gezgin, kütüphanesini yanında taşıyordu. İki kilometre uzunluğunda bir kervan oluşturan dört yüz deve, sırtlarında yüz on yedi bin kitap taşıyordu. Develer aynı zamanda eser katalogu vazifesi de görüyorlardı: her deve grubu Pers alfabesinin otuz iki harfinden biriyle başlayan kitap isimlerini taşıyordu.

Ocak 4

Çağıran toprak

1643’te bugün İsaac Newton doğdu.

Newton’un, bilindiği kadarıyla, asla kadın ya da erkek sevgilisi olmadı.

Kimse tarafından dokunulmadan, bulaşıcı hastalık tehdidinden ve hayaletlerden ödü koparak bakir öldü.

Ancak bu korkak beyefendi birçok şeyi araştırma ve ortaya çıkarma cesareti gösterdi:

yıldızların hareketi,

ışığın yapısı,

sesin hızı,

ısının iletimi,

ve yerçekimi kanunu; bizi çağıran ve çağırırken de bize kökenimizi ve kaderimizi hatırlatan toprağın karşı konulmaz çekim gücü.

Ocak 5

Söyleyen toprak

George Carver rüyasında Tanrı'yı gördü.

-*Dile benden ne dilersen,* dedi Tanrı ona.

Carver ondan yer fıstığının sırlarını kendisine söylemesini istedi.

-*Bunu fıstığa sor,* dedi Tanrı ona.

Bir köle çocuğu olan George hayatını köleci tarım tarafından katledilmiş toprakları yeniden canlandırmaya adadı.

Bir simyacının mutfağını andıran laboratuvarında yer fıstığının ve yer elmasının yüzlerce türev ürününü elde etti: yağ, peynir, ezme, soslar, mayonez, sabun, renklendiriciler, boyalar, melaslar, yapıştırıcılar, talk...

-*Bunu bitkiler söylüyor,* diye açıklıyordu. *Onlar dinlemesini bilene bunu sunuyorlar.*

1943 yılında bugün öldüğünde, seksen yaşın üzerinde olmasına rağmen tarifler ve tavsiyeler dağıtmaya ve Alabama'da siyah öğrencileri ilk kabul eden tuhaf bir üniversitede ders vermeye devam ediyordu.

Ocak 6

Bekleyen toprak

Türkiye 2009 yılında, daha önce vatandaşlıktan çıkarılmış olan Nazım Hikmet'i vatandaşlığa geri aldı ve hem en sevilen hem de en nefret edilen şairinin Türk olduğunu kabul etti.

O bu güzel haberi öğrenemedi: yarım yüzyıl önce ömrünün büyük kısmını geçirdiği sürgünde ölmüştü.

Toprağı onu bekliyordu, ama kitapları yasaktı ve kendisi de. Sürgündeki dönmek istiyordu:

Giderayak işlerim var bitirilecek.
…
Oldum yıldızlarla haşır neşir
ama sayısı bir tamam sayılamadı.
Kuyudan çektim suyu
ama bardaklara konulamadı.

Asla dönmedi.

Ocak 7

Torun

Rafael Barrett'in torunu Soledad sık sık dedesinin bir sözünü hatırlıyordu:

-Eğer dünya üzerinde "İyi" yoksa onu icat etmek gerekir.

Kendi seçimiyle Paraguaylı, doğuştan devrimci Rafael Barrett evde geçirdiğinden daha fazla zamanı hapiste geçirdi ve sürgünde öldü.

Torunu 1973 yılında bugün Brezilya'da kurşuna dizildi. Onu teslim eden asi denizci, devrimci lider Onbaşı Anselmo oldu.

Bir kaybeden olmaktan bıkan, inandığı ve sevdiği her şeyden pişman bu adam, Brezilya'daki askeri diktatörlüğe karşı birlikte mücadele ettiği yoldaşlarını birer birer ihbar etti ve onları işkenceye ya da ölüme yolladı.

Aynı zamanda karısı olan Soledad'ı en sona bıraktı.

Onbaşı Anselmo onun saklandığı yeri gösterdi ve uzaklaştı.

İlk kurşunlar duyulduğunda o çoktan havaalanına varmıştı.

Ocak 8

Elveda demiyorum

Manuela León 1872'de Ekvator devlet başkanının emriyle kurşuna dizildi.

Devlet başkanı idam kararını imzalarken Manuela'yı Manuel yaptı, zira kendisi gibi centilmen bir beyefendinin, kaba bir yerli bile olsa, bir kadını idam mangasının önüne gönderdiğine dair bir kanıt bırakmak istemedi.

Vergi ödemeye ve köle gibi çalışmaya karşı toprakları ve halkları kışkırtmış, yerlileri ayaklandırmıştı. Ve bu yetmezmiş gibi bir de hükümetin subayı Teğmen Vallejo'yu askerlerin şaşkın bakışları altında düelloya davet etme densizliğinde bulunmuş ve açık alanda teğmenin kılıcı onun mızrağı karşısında mağlup olmuştu.

O son gün geldiğinde, Manuela idam mangasının karşısına gözlerini bağlamadan çıktı. Ve söylemek istediği bir şey var mı diye sorulduğunda kendi dilinde şöyle dedi:

-*Manapi.*

Hiçbir şey.

Ocak 9

Kısalığa övgü

Philadelphia’da, 1776 yılında bugün *Sağduyu*’nun ilk baskısı yapıldı.

Yazar Thomas Paine’e göre bağımsızlık, sömürgeci aşağılamaya ve bir aslanı olduğu kadar bir eşeği de taçlandırabilen gülünç kalıtsal monarşiye karşı sağduyunun bir ürünüydü.

Kırk sekiz sayfalık bu kitap su ve havadan daha çok yayıldı ve Birleşik Devletler’in bağımsızlığının babalarından biri oldu.

1848’de, Karl Marx ve Friedrich Engels şu uyarıyla başlayan yirmi üç sayfalık Komünist Manifesto’yu yazdılar: *Avrupa’da bir hayalet dolaşıyor...* Ve bu kitap yirminci yüzyıl devrimleri üzerindeki en etkili yapıt oldu.

Stephane Hessel’in 2011’de yazdığı öfkelenme çağrısı toplam yirmi üç sayfadan oluşuyordu. O az sayıdaki sözcük farklı şehirlerdeki protesto depremlerin tetiklenmesine katkıda bulundu. Binlerce öfkeli insan sokakları ve plazaları, bankaların ve savaş yanlılarının evrensel diktatörlüğüne karşı günlerce ve gecelerce işgal etti.

Ocak 10

Mesafeler

Araba aksırarak ilerliyordu.

İçine tıkış tıkış dolmuş kimi müzisyenler zor şartlarda yolculuk ediyorlardı. Bir köy eğlencesini şenlendirmeye gidiyorlardı, ama uzun süreden beri Santiago del Estero'nun kavurucu yollarında kaybolmuşlardı.

Ortalıkta oraya nasıl gidildiğini soracak kimse yoktu. Eskiden ormanlarla kaplı o çöllerde artık kimse yoktu, kimse kalmamıştı.

Ve birden, bir toz bulutunun içinde bisikletiyle giden bir kız belirdi.

-*Daha ne kadar var?* diye sordular.

Ve kız yanıtladı:

-*Az kaldı*.

Ve tozun içinde gözden kayboldu.

Ocak 11

Gitmenin zevki

1887'de, Salta'da, Salta'yla bütünleşecek adam doğdu: bir müzisyenler ve şairler hanedanın kurucusu Juan Carlos Dávalos.

Dediklerine göre Kuzey Arjantin'in o bölgelerinde bir Ford T'nin, başka bir deyişle Bıyıklı Ford'un direksiyonuna oturan ilk kişi olmuş.

Ford T'si homurdanarak ve dumanlar çıkararak yollarda gidiyormuş.

Çok yavaş gidiyormuş. O kadar ki, kaplumbağalar oturup onu bekliyorlarmış.

Bir gün oranın sakinlerinden biri yanına yaklaşmış ve kaygılı bir ifadeyle onu selamlayıp şöyle demiş:

-*Ama Don Dávalos... Bu hızla siz hiçbir yere varamayacaksınız.*

Ona yanıtı şu olmuş:

-*Ben bir yere varmak için yolculuk etmiyorum. Sadece gitmek için yolculuk ediyorum.*

Ocak 12

Varmanın aciliyeti

2007 yılının o sabahında, bir kemana Washington şehrinin metrosunda bir konser verdi.

Daha ziyade bir mahalle delikanlısını andıran müzisyen bir çöp kutusunun hemen yanında, duvara dayanmış bir halde, üç çeyrek saat boyunca Schubert ve diğer klasik bestecilerin eserlerini çaldı.

Bin yüz kişi hiç durmadan koşar adım geçti. Yedi kişi bir andan biraz daha uzun bir süre durdu. Kimse alkışlamadı. Durup bakmak isteyen çocuklar oldu, ama anneleri tarafından sürüklenerek götürüldüler.

Onun Joshua Bell, dünyanın en çok aranan ve beğenilen virtüözlerinden biri olduğunu kimse bilmiyordu.

Bu konseri Washington Post gazetesi organize etmişti ve konser onların şu soruyu sorma biçimleriydi:

-*Güzellik için vaktiniz var mı?*

Ocak 13

Böğüren toprak

2010 yılında bir deprem Haiti’nin önemli bir kısmını yuttu ve arkasında iki yüz binden fazla ölü bıraktı.

Ertesi gün, evanjelist tele-vaiz Pat Robertson Birleşik Devletler’den bunun açıklamasını yaptı: ruhların çobanı bu din adamı, siyah Haitililerin özgürlüklerinin kurbanı olduklarını ilan etti. Onları Fransa’ya karşı özgürleştirmiş olan Şeytan şimdi hesap kesiyordu.

Ocak 14

Haiti’nin laneti

Haiti depremi, sömürgeci açgözlülük ve kölelik karşıtı savaş tarafından canına okunmuş aç ve susuz bir ülkenin uzun trajediler zincirinin son halkasını teşkil etti.

Tahtlarından indirilen efendiler bunu farklı bir biçimde açıklıyorlar: vudu bütün bu felaketlerin sebebidir. Vudu din olarak adlandırılmayı hak etmiyor. O Afrika kökenli bir batıl inançtan, kara büyüden, siyahların icadından, Şeytan’ın işinden başka bir şey değildir.

Azizlerin tırnaklarını ve Başmelek Cebrail’in kanat tüylerini satmaya muktedir inananların eksik olmadığı Katolik Kilisesi 1845, 1860, 1896, 1915 ve 1942 yıllarında bu batıl inancı kanunen yasaklatmayı başardı.

Son zamanlarda batıla karşı mücadele Evanjelist tarikatlar vasıtasıyla yürütülüyor. Tarikatlar Pat Robertson’un ülkesinden geliyor: ne binalarda 13. katın, ne de uçaklarda 13. sıranın bulunduğu, Tanrı’nın dünyayı bir haftada yarattığına inanan medeni Hıristiyanların nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu bir ülkeden.

Ocak 15

Ayakkabı

1919'da, devrimci Rosa Luxemburg Berlin'de katledildi.

Katiller onu dipçik darbeleriyle öldürüp bir kanalın sularına attılar.

O esnada ayakkabısının teki yere düşmüştü.

Bir el ayakkabıyı çamurun içinden aldı.

Rosa ne özgürlük adına adaletin, ne de adalet adına özgürlüğün feda edildiği bir dünya istiyordu.

Bir el her gün, tıpkı o ayakkabı tekine yaptığı gibi, bu bayrağı da çamurun içinden çıkarıyor.

Ocak 16

Islak yasa

1921 yılında bugün, Birleşik Devletler Senatosu Kuru Yasa'yı onayladı.

Böylece yasaklamanın en büyük reklam olduğu, bir kez daha, teyit edildi: Kuru Yasa sayesinde, yasaklanan alkollü içkilerin üretim ve tüketimi çoğaldı ve Al Capone'la adamları daha önce hiç öldürmedikleri kadar çok öldürüp hiç kazanmadıkları kadar çok kazandılar.

Birleşik Devletler'in deniz piyadelerine on altı madalya kazanacak kadar uzun süre komuta etmiş olan General Smedley Butler 1933'te, Al Capone'un Chicago'daki başarılarının askerlerine üç kıtada esin kaynağı olduğunu itiraf etti.

Ocak 17

Tanrı’yı kurşuna dizen adam

1918’de Moskova’da, devrimci coşkunun tam ortasında, Anatoli Lunacharski Tanrı’yı yargılayan bir mahkemeye başkanlık etti.

Bir İncil sanık sandalyesine oturtuldu.

Savaya göre, Tanrı tarih boyunca insanlığa karşı sayısız suç işlemişti. Savunma avukatı Tanrı’nın suç ehliyeti olmadığını iddia etti: zira ileri derece bunaklıktan muzdaripti: ama mahkeme onu idama mahkûm etti.

1918’de bugün, şafak vakti, beş mitralyöz mermilerini gökyüzüne doğru boşalttı.

Ocak 18

Kutsal su

Kutsal Engizisyon zamanında, banyo yapan İspanyollara Müslümanlık günahı işlemiş gözüyle bakılırdı.

Suya hayranlık Muhammed zamanından geliyordu.

Muhammed yaklaşık olarak 570 yılında çölde doğmuş ve suyun takipçilerinin dinini çölde, o susuzluk krallığında, kurmuştu.

O, Allah adını verdikleri Tanrı'nın söylemesini emrettiği şeyleri söylüyordu: kurtuluş yolunda, günde beş kez bedeni çene yere değene kadar bükerek ibadet etmek gerekiyordu ve her ibadet öncesinde suyla arınmak şarttı.

-*Temizlik imanın yarısıdır,* diyordu.

Ocak 19

Onunla birlikte bir çağ doğdu

İskoç James Watt 1736’da doğdu.

Dediklerine göre buhar makinesini o icat etmedi, ama her halükarda onu fazla bir beklentiye girmeden geliştirmeyi bilen o oldu ve mütevazı bir atölyede Sanayi Devrimi’nin enerji kaynağını ortaya çıkardı.

O andan itibaren, o makineden köylüleri işçiye dönüştüren başka makineler doğdu ve baş döndürücü bir hızda bugün yarın oldu, dün ise tarih öncesine gönderildi.

Ocak 20

Kutsal yılan

1585'te, Meksikalı piskoposlar yaptıkları üçüncü konsey toplantısında kilise duvarlarına, tabloların üzerine ve sunaklara yılan resmi yapılmasını ya da yılan figürü oyulmasını yasakladılar.

Putperestlik kazıyıcılar, bu Şeytan enstrümanlarının yerliler arasında iğrenme ya da korkuya neden olmadığını nihayet anlamışlardı.

Paganlar yılanlara bayılıyorlardı. Âdem'in o kandırılma hikâyesi yüzünden yılanlar İncil geleneğinde prestij kaybına uğramışlardı, ama Amerika kıtası şefkatli bir yılan yuvasıydı. Dalgalı sürüngen iyi hasadı haber veriyordu, aynı zamanda yağmuru çağıran şimşekti ve her bulutta bir su yılanı yaşıyordu. Ayrıca su yollarını kullanarak bu dünyadan gitmiş olan Tanrı Quetzalcóatl da tüylü bir yılandı.

Ocak 21

Onlar suların üzerinde yürüyorlardı

1779 yılında, İngiliz konkistador James Cook Hawaii adasında çok tuhaf bir gösteriye katıldı.

Bu gösteri anlaşılmaz olduğu kadar tehlikeliydi de: yörenin yerlileri Kealakekua Koyu'nda denizin üzerinde ayağa kalkıp dalgaların kendilerini götürmesine izin vererek eğleniyorlardı.

Acaba Cook bugün *sörf* diye adlandırdığımız sporun ilk seyircisi mi olmuştu?

Belki de bunun ötesinde bir şey vardı. Bu dalgalar ayininde belki de daha başka bir şey vardı. Netice itibarıyla bu ilkeller, bütün yaşamların anası olan suyun kutsallığına inanıyor, ama onun ilahiliği önünde ne diz çöküyor ne de eğiliyorlardı. Onun enerjisiyle toplu halde denizin üzerinde yürüyorlardı.

Cook üç hafta sonra bu su üzerinde yürüyenler tarafından bıçaklandı. Daha önce Avustralya'yı Britanya tahtana hediye etmiş olan cömert denizcinin Hawaii'yi de hediye etme arzusu bu yüzden gerçekleşmedi.

Ocak 22

Bir krallık taşınıyor

İki ay önce Lizbon’dan yola çıkmış olan iki köhne gemi,1808 yılı Ocak ayında bugün, aç susuz bir halde Brezilya kıyılarına ulaştı.

Napolyon Avrupa haritasını ayaklarının altında çiğniyordu ve daha Portekiz sınırını geçer geçmez panik başladı: ikamet değiştirmek zorunda kalan Portekiz saray eşrafı tropiğe doğru yola çıktı.

Taşınmaya Kraliçe Maria öncülük etti. Onun hemen arkasındaysa, daha sonra Rio de Janeiro Karnavalı’na esin kaynağı olan perukları ve gösterişli kıyafetleriyle prens, dükler, kontlar, vikontlar, markiler ve baronlar gidiyordu. Onların ardındaysa, çaresizlik içinde öbeklenmiş bir halde, rahipler, askeri komutanlar, saray fahişeleri, terziler, hekimler, yargıçlar, noterler, berberler, kâtipler, ayakkabıcılar, bahçıvanlar yürüyordu...

Belki delirmemişti ama Kraliçe Maria’nın kafasının pek de sağlıklı olmadığı bir gerçekti ve o kargaşanın ortasında sürekli olarak aynı cümleyi tekrarlayıp duruyordu:

-*O kadar hızlı koşmayın, gören de kaçıyoruz zannedecek!*

Ocak 23

Medenileştiren ana

1901'de, Kraliçe Victoria'nın son nefesini verdiğinin ertesi günü, Londra'da görkemli cenaze merasimleri başladı.

Organizasyon kolay olmadı. Bütün bir döneme adını veren ve ölen kocasının anısına kırk yıl boyunca yas kıyafeti giyerek kadınsal özverinin bir örneğini sergileyen bu kraliçe büyük bir ölümü hak ediyordu.

Britanya İmparatorluğu'nun simgesi Victoria; on dokuzuncu yüzyılın sahibi ve hanımefendisi Victoria Çin'e afyonu, Çinlilere de sanal hayatı dayatmıştı.

İmparatorluğunun merkezinde, görgü kurallarını öğreten kitapların okunması mecburiydi. Lady Gough'un 1863'te yayınlanan *Etiket Kitabı* dönemin toplumsal emirlerinden bazılarını açıklıyordu: örneğin, kitaplık raflarında erkek yazarların kitaplarının kadın yazarların kitaplarına çok yakın durmasından kaçınmak gerekiyordu.

Kitaplar ancak erkek yazarla kadın yazarın evlilik bağıyla birbirlerine bağlı olmaları durumunda -Robert ve Elizabeth Barrett Browning örneğinde olduğu gibi- yan yana gelebiliyorlardı.

Ocak 24

Medenileştiren baba

1965’te Winston Churchill öldü.

1919’da British Air Council’e başkanlık ederken her zamanki savaş sanatı derslerinden birini vermişti:

Gaz kullanımı hakkında koparılan onca fırtınayı anlamakta zorlanıyorum. Ben medenileşmemiş kabilelere karşı zehirli gaz kullanılmasına tamamen taraftarım. Bunun iyi bir ahlaki etkisi olacak ve kalıcı bir korku yayacaktır.

1937’de, Palestine Royal Commission karşısında konuşurken ise her zamanki insanlık derslerinden birini vermişti:

Ben ne Amerika’daki Kızılderililere ne de Avustralya’daki siyahlara kötü bir şey yapıldığını kabul ediyorum. Daha güçlü, daha üstün biri gelince kendine yer açar ve orada olan da bu.

Ocak 25

Şeytanlık hakkı

Nikaragua halkı Güegüence’yi *(gueguense)*, kutlar ve gülüp eğlenir.

Bayramının kutlandığı günler boyunca sokaklar, bu yaşlı bilgenin üzerlerinde anlatmış olduğu öykülerin, söylemiş olduğu şarkıların ve etmiş olduğu dansların sahnesine dönüşür. O andan itibaren artık herkes bir anlatıcı, bir şarkıcı ve bir dansçıdır.

Güegüence Latin Amerika sokak tiyatrosunun babasıdır.

Sömürgeci dönemin başından beri kışkırtıcı üstadın sanatlarını öğretmektedir:

-Kazanamayacaksan berabere bitir. Berabere bitiremiyorsan karışıklık çıkar.

Hiçbir anlamı olmayan sözcüklerin mucidi, Şeytan’ın gıpta ettiği şeytanlıkların üstadı, hor görülenlerin hor göreni, baş belası, serseri, dalgacı Güegüence asırlardan beri aptalı oynamayı sürdürmektedir.

Ocak 26

Bolivya’nın ikinci kuruluşu

2009’da bugün yapılan referandumda halk, Devlet Başkanı Evo Morales’in önerdiği yeni anayasaya evet dedi.

O güne kadar yerliler Bolivya’nın çocukları değildiler; onun sadece el işçiliğiydiler.

1825’teki ilk anayasa halkın yüzde üç ya da dördüne vatandaşlık verdi. Geri kalanlar, yani yerliler, kadınlar, yoksullar, okuma yazma bilmeyenler şenliğe davet edilmediler.

Birçok yabancı gazeteci için Bolivya, yönetilemez, anlaşılamaz, düzeltilemez, bir şey yapılamaz bir ülke. «Amaz», «emez» eklerini kullanırken yanılıyorlar: itiraf etmeleri gerekirdi ki Bolivya onlar için görünmez bir ülke. Aslında bunda hiçbir tuhaflık yok, çünkü bugüne kadar Bolivya da kendine karşı kördü.

Ocak 27

Dünyayı dinlemen için

1756’da bugün Wolfgang Amadeus Mozart doğdu.

Asırlar sonra bugün, bebekler bile onun bize bıraktığı müziği seviyor.

Birçok kez ve birçok yerde kamdandı ki, yeni doğan bebek Mozart’ın müziğini dinleyince daha az ağlıyor ve daha iyi uyuyor.

Bu ona en güzel biçimde dünyaya hoş geldin demenin ve şunu en iyi şekilde söylemenin biçimi:

-Bu senin yeni evin. Ve o böyle bir ses çıkarır.

Ocak 28

Dünyayı okuman için

Daha henüz matbaa yokken, İmparator Şarlman, Aachen şehrinde Avrupa’nın en iyi kütüphanesini yaratan çok sayıda metin kopyalayın ekipler oluşturdu.

Okumaya bu kadar katkı sağlayan Şarlman okumayı bilmiyordu. Ve 814 yılının başlarında bir okuma yazma bilmez olarak öldü.

Ocak 29

Susarak söylüyorum

Anton Çehov 1860’da bugün doğdu.
Hiçbir şey söylemiyormuş gibi yazdı.
Ve her şeyi söyledi.

Ocak 30

Mancınık

1933’te Adolf Hitler Almanya şansölyesi oldu. Kısa bir süre sonra ulusun yeni sahibine ve efendisine yaraşır şekilde, çok büyük bir tören düzenlendi.

Orada alçakgönüllülükle haykırdı:

-*Ben Gerçek Çağı’nı kurmaktayım! Uyan Almanya uyan!*

Ve roketler havai fişekler, kilise çanları, ilahiler, tezahüratlar yankıyı daha da arttırdı.

Beş yıl önce Nazi Partisi oyların yüzde üçünden daha azını toplamıştı.

Hitler’in zirveye doğru olimpik sıçrayışı, maaşların, iş imkânlarının, para ve diğer her şeyin dibe doğru aynı anda düşüşü kadar olağanüstü oldu.

Topyekûn çöküşle çılgına dönen Almanya suçlulara -Yahudilere, kızıllara, homoseksüellere, çingenelere, zihinsel özürlülere ve çok fazla düşünme saplantısına kapılmış olanlara- karşı sürek avını başlattı.

Ocak 31

Biz rüzgârdanız

1908’de bugün Atahualpa Yupanqui doğdu.

Hayatta üç kişi oldular: gitarı, atı ve o. Ya da, rüzgârı da sayarsak, dört.

şubat

Şubat 1

Paramparça bir amiral

Blas de Lezo 1689’da Guipúzcoa’da doğdu.

İspanyol donanmasının bu amirali Peru kıyılarında İngiliz korsanlarını yendi, kudretli Cenova şehrini ele geçirdi, Cezayir’in Oran şehrine boyun eğdirdi ve Cartagena de Indias’da, az gemi çok kurnazlıkla savaşarak, İngiliz donanmasını bozguna uğrattı.

Katıldığı yirmi iki muharebede, bir top mermisi bacağını uçurdu, kopan bir kıymık bir gözünü çıkardı ve bir misket tüfeği onu tek kollu bıraktı.

Ona *Yarımadam* diyorlardı.

Şubat 2

Tanrıça eğlencede

Bugün Amerika kıtasının kıyıları Yemaja'ya hürmetlerini sunuyor.

Asırlar önce köle gemileriyle Afrika'dan gelmiş olan, balıkların ana tanrıçası bu gece dalgaların köpüklerine yükseliyor ve kollarını açıyor. Tarakları, fırçaları, parfümleri, turtaları, şekerlemeleri ve onun aşkından ölen, aynı zamanda da ondan deli gibi korkan denizcilerin diğer armağanlarını deniz ona taşıyor.

Yemaja'nın akrabaları ve dostları eğlenceye Afrika'nın Olympos'undan katılıyorlar:

gökten yağmurları boşaltan oğlu Xangō;

ateşin bekçisi, gökkuşağı Oxumare;

demirci, savaşçı, kavgacı ve kadın düşkünü, Ogün;

nehirlerde uyuyan ve yazdığını asla silmeyen, sevdalı Oshun

ve hem cehennemlerin İblis'i hem de Nasıralı İsa olan Exú.

Şubat 3

Karnaval kanatlarını açıyor

1899'da Rio de Janeiro sokakları karnaval tarihini başlatan şarkıyla dans ederek çıldırdı.

İnsanları coşturan bu parçanın adı *O abre alas*'tı *(Haydi aç kanatlarını)* ve sert salon danslarıyla dalga geçmek amacıyla Brezilya'da icat edilen *maxixe* tarzındaydı.

Şarkının yazarı çocukluğundan beri bir besteci olan Chiquinha Gonzaga'ydı.

On altı yaşındayken ailesi onu evlendirirken Caxias Markisi düğünün sağdıcı olmuştu.

Yirmisine geldiğinde kocası onu evle müzik arasında seçim yapmaya zorladı:

-*Müzik olmadan hayatı anlamıyorum*, dedi ve evden gitti.

Bunun üzerine babası onun aile onurlarını lekelediğini ilan etti ve Chiquinha'nın bu düşkünlük eğilimini siyah bir büyükanneden aldığını açıkladı. Sonra da o yönünü şaşırmışı öldü kabul edip evin içinde adının ağza alınmasını yasakladı.

Şubat 4

Tehdit

İsmi Juana Aguilar'dı ama klitorisinin muazzam boyutundan ötürü ona Uzun Juana diyorlardı.

Kutsal Engizisyon bu *tehditkâr aşırılık* konusunda çok sayıda ihbar aldı ve 1803 yılında Guatemala Kraliyet Mahkemesi, Cerrah Narciso Esparragosa'nın sanığı muayene etmesine karar verdi.

Bu anatomi konusundaki bilge kişi, Juana'nın doğal düzene aykırılık oluşturduğuna hükmetti ve klitorisin, Mısır ve diğer Doğu krallıklarında iyi bilindiği üzere, tehlike teşkil edebileceği konusunda uyardı.

Şubat 5

İki sesle

Birlikte büyümüşlerdi: gitar ve Violeta Parra.

Biri çağırdığında diğeri geliyordu.

Gitar ve o, gülüşüyor, ağlaşıyor, birbirlerine soruyor ve birbirlerine inanıyorlardı.

Gitarın göğsünde bir delik vardı.

Violeta'nın da.

1967'de bugün, gitar çağırdı, ama Violeta gelmedi.

Bir daha da asla gelmedi.

Şubat 6

Çığlık

Bob Marley yoksulluk içinde doğdu ve ilk şarkılarının kaydını stüdyonun zemininde uyuyarak yaptı.

Sonra birkaç yıl içinde zengin ve ünlü oldu, kuştüyü yataklarda dünya güzeline sarılarak uyudu ve kitleler tarafından hayranlıkla dinlendi.

Ama şarkı söyleyenin sadece kendisi olmadığını asla unutmadı.

Sesiyle geçmiş zamanların sessiz haykırışını, Jamaika dağlarında iki asır boyunca efendilerini çıldırtan savaşçı kölelerin eğlence ve öfkesini dile getiriyordu.

Şubat 7

Sekizinci yıldırım

Virginialı orman bekçisi Roy Sullivan 1912 yılının yedi şubat günü doğdu ve yetmiş yıllık ömrü boyunca yedi kez yıldırım çarpmasına maruz kaldı:

1959’da bir yıldırım ayak parmaklarından birinin tırnağını kopardı;

1969’da bir başka yıldırım kaşlarını ve kirpiklerini ütüledi;

1970’de bir başka yıldırım sol omzunu kavurdu;

1972’de bir başka yıldırım onu saçsız bıraktı;

1973’te bir başka yıldırım bacaklarını yaktı;

1976’da bir başka yıldırım bir ayak bileğini yardı;

1977’de bir başka yıldırım göğsünü ve karnını yaktı.

Ama 1983’te kafasını dağıtan yıldırım gökten gelmedi.

Dediklerine göre sebep bir kadının sözü ya da sessizliğiymiş.

Öyle diyorlar...

Şubat 8

Toplu öpüşme

1980’de Brezilya’nın Sorocaba şehri alışılmadık bir halk gösterisine sahne oldu.

Askeri diktatörlük döneminin tam ortasında, bir mahkeme karan kamu ahlakına zarar veren öpücükleri yasaklamıştı. Söz konusu öpücükleri hapisle cezalandıran Yargıç Manuel Morallles’in kararı onları şöyle betimliyordu:

Boyuna, cinsel bölgeye vs. kondurulanlar ya da ıslak dudakların iflah olmaz bir biçimde giderek artan bir seks arzusuyla birleştiği sinematografik öpücük gibi şehvetli ve bu yüzden de müstehcen sınıfına giren öpücükler vardır.

Şehir buna büyük bir öpüşme alanına dönüşerek yanıt verdi. O güne kadar hiçbiri o kadar öpüşmemişti. Yasaklama arzuları katladı ve birçoğu sırf meraktan o iflah olmaz öpücüğün zevkini tatmak istedi.

Şubat 9

Nefes alan mermer

Afrodit, Yunan heykeltıraşlık tarihindeki ilk çıplak kadın oldu.

Praksiteles onu ayaklarına düşmüş tunikle yonttu ve İstanköy şehri ondan Afrodit’i giydirmesini talep etti. Ama başka bir şehir, Knidos, Afrodit’i bağrına bastı ve ona bir tapınmak hediye etti; ve tanrıçaların en kadını, kadınlarınsa en tanrıçası Knidos’ta yaşadı.

Kapak kapılar ardında ve büyük gözetim altında tutulsa da, muhafızlar onun için deli olanların istilasını engelleyemiyorlardı.

Onca tacizden bıkan Afrodit, bugün gibi bir günde kaçıp gitti.

Uygarlığın bir zaferi

Bu olay Uruguay Nehri'nin kuzeyinde yaşandı. Yedi Cizvit rahip misyonu, İspanya Kralı tarafından kayınpederi Portekiz Kralı'na hediye edildi. Armağan ayrıca o bölgede yaşayan otuz bin Guarani yerlisini de kapsıyordu.

Guaraniler itaat etmeyi reddettiler ve bunun üzerine yerlilerle işbirliği yapmakla suçlanan Cizvitler Avrupa'ya geri gönderildiler.

1756 yılında bugün Caiboate Tepeleri'nde yerli direniş kırıldı.

Atlar, toplar, çok sayıda arazi hırsızı ve köle avcısının eşlik ettiği dört binden fazla askerden oluşan İspanya-Portekiz ordusu zafer kazandı.

Resmi rakamlara göre nihai bilanço şu şekilde oluştu:

Yerli ölü sayısı: 1723.

İspanyol ölü sayısı: 3.

Portekizli ölü sayısı:1.

Şubat 11

Hayır

1962 yılı doğarken iki gitar, bir bas ve bateriden oluşan tanınmamış bir müzik grubu Londra'da ilk deneme plaklarının kaydını yaptılar.

Delikanlılar Liverpool'a dönüp beklemeye başladılar. Saatleri, günleri sayıyorlardı.

Artık kemirecek tırnaklarının kalmadığı bugün gibi bir günde yanıt geldi. Decca Recording Company lafı evirip çevirmeden onlara şöyle dedi:

Müziğinizden hoşlanmadık.

Ve hükmünü verdi:

Gitar grupları artık ortadan kalkmakta.

Beatles mensupları bu yanıt üzerine intihar etmediler.

Şubat 12

Anne sütü verme günü

Sichuan bölgesinin başkenti Chengdu'daki tren istasyonunun ondülin çatısı altında yüzlerce Çinli genç kadın gülümseyerek poz veriyor.

Hepsinin üzerinde birbirinin aynı yeni önlükler var.

Hepsi daha yeni yıkanmış, taranmış ve ütülü kıyafetler giymiş.

Hepsi daha yeni doğum yapmış.

Onları Pekin'e götürecek treni bekliyorlar.

Pekin'de hepsi başkalarının bebeklerini emzirecekler.

Bu süt ineklerine iyi ücret ödeyecek ve onları iyi besleyecekler.

Aynı anda, Pekin'den çok uzaklarda, Sichuan'ın köylerinde onların kendi bebekleri süt tozuyla hazırlanmış mamalarla beslenecekler.

Hepsi bunu onlar için yaptıklarını söylüyorlar; onların iyi bir eğitim alması için gereken parayı biriktirmek için.

Oyun oynamanın tehlikesi

2008 yılında, Miguel López Rocha, Meksika'nın Guadalajara şehrinin kenar mahallelerinden birinde dolaşırken ayağı kaydı ve Santiago Nehri'ne düştü.

Miguel sekiz yaşındaydı.

Boğularak ölmedi.

Zehirlenerek öldü.

Aventis, Bayer, Nestle, IBM, DuPont, Xerox, United Plastics, Celanese ve diğer firmaların kendi ülkelerinde yapamadıkları şekilde nehrin sularına boşattıkları arsenik, hidrosülfürik asit, ava, krom, kurşun ve furan öldürdü onu.

Şubat 14

Çalınmış çocuklar

Düşmanların çocukları, beş yüzden fazla çok küçük yaştaki çocuğu çalan Arjantin askeri diktatörlüğünün savaş ganimetini teşkil etti.

Ama Avustralya demokrasisi çok daha fazla çocuğu, çok daha uzun bir süre boyunca kanunların izni ve halkının alkışları eşliğinde çaldı.

2008 yılında, Avustralya Başbakanı Kevin Rudd, bir asırdan daha uzun bir süre boyunca çocukları ellerinden zorla alınmış olan yerlilerden özür diledi.

Devlet kurumları ve Hıristiyan kilisesi, onları yoksulluktan ve suça bulaşma riskinden korumak ve medenileştirip vahşi alışkanlıklarından arındırmak için, yerlilerin çocuklarını kaçırıp beyaz ailelere dağıtmışlardı.

Siyahları beyazlaştırmak için, diyorlardı.

Diğer çalınmış çocuklar

Marksizm zihinsel bozukluğun en üst düzey halidir, diye buyurmuştu, generaller generali Francisco Franco İspanyası'nın baş psikiyatrı Antonio Vallejo Nájera.

Hapishanelerdeki cumhuriyetçi annelerin üzerinde araştırmalar yapmış ve onlarda suç işleme içgüdüsü bulunduğunu teyit etmişti.

Marksist yozlaşma ve annenin suç güdüsü tehdidi altındaki İberik ırkın saflığını korumak için binlerce yeni doğmuş ya da çok küçük yaştaki çocuk -yani cumhuriyetçi ebeveynlerin evlatları- kaçırılıp haç ve kılıca (kilise ve ordu, ç.n.) bağlı ailelerin kucağına atıldı.

Bu çocuklar büyüyüp kimler oldular? Bunca yıl sonra, şimdi kim bu çocuklar?

Bilinmiyor.

Franco diktatörlüğü, onların izlerini silen sahte belgeler uydurdu ve olanları unutmayı emretti: çocukları çalmakla kalmayıp belleği de çaldı.

Şubat 16

Akbaba Planı

Macarena Gelman, Güney Amerikalı diktatörlüklerce oluşturulan terör ortak pazarına verilen isimle, Akbaba Planı'nın çok sayıdaki kurbanından biri oldu.

Arjantinli askeri rejim tarafından Uruguay'a gönderildiği sırada Macarena'nın annesi ona hamileydi. Uruguaylı diktatörlük doğumu üstlendi, sonra da anneyi öldürüp yeni doğan bebeği bir polis şefine hediye etti.

Macarena tüm çocukluğu boyunca, her gece aynı anlaşılmaz kâbusu gördü: tepeden tırnağa silahlı bazı adamlar tarafından takip ediliyor ve uykusundan ağlayarak uyanıyordu.

Macarena gerçek hayat hikâyesini öğrendiğinde kâbuslar anlaşılmaz olmaktan çıktı. Ve o zaman anladı ki, çocukluğunda rüyasında annesinin korkularını görmüştü; en sonunda yakalayıp ölüme gönderen askeri sürek avından kaçarken onu karnında şekillendirmekte olan annesinin.

Şubat 17

Gerçekleşmeyen âlem

Arjantin'in Patagonya bölgesindeki arazilerde çalışan tarım işçileri çok düşük ücretler ve çok uzun çalışma saatleri yüzünden greve gidince, ordu düzeni yeniden sağlamak üzere devreye girdi.

Kurşuna dizmek insanı yorar. 1922 yılında, bugünün gecesinde onca insanı öldürmekten bitkin düşen askerler hak ettikleri ödülü almak için San Julián Limanı'ndaki geneleve gittiler.

Ama orada çalışan beş kadın kapıyı suratlarına kapadı ve onları *katiller, katiller, defolun gidin buradan,* diye bağırarak kovdu...

Osvaldo Bayer o kadınların isimlerini sakladı. Onların isimleri; Consuelo Garda, Ángela Fortunato, Amalia Rodriguez, Maria Juliache ve Maid Foster'di.

Fahişeler. Saygıdeğer kadınlar.

Şubat 18

Onsuz tek başına

Mikelanj, yardımcısı ve daha çok şeyi Francesco'nun ölüm haberini alınca, yontmakta olduğu mermeri çekiç darbeleriyle parçaladı.

Kısa bir süre sonra, *bu ölüm Tanrının hayırlı bir işi oldu, ama bana büyük bir hasar ve sonsuz bir acı verdi. Bu işteki hayır, yaşarken beni canlı tutan Francesco'nun ölürken bana acı çekmeden ölmeyi öğretmiş olması. Ama ben ona yirmi altı yıl boyunca sahiptim... Şimdi elimde sonsuz bir sefaletten başka bir şey kalmadı. Benim büyük kısmım onunla birlikte gitti,* diye yazdı.

Mikelanj Floransa'da Santa Croce Kilisesi'nde yatıyor.

O ve ayrılmaz parçası Francesco, sık sık bu kilisenin basamaklarına oturup bugün futbol diye adlandırdığımız oyunu oynayanların geniş meydanda topu tekmelemelerini seyrederlerdi.

Şubat 19

Horacio Quiroga kendi ölümünü herhalde şu şekilde anlatırdı:

Bugün kendimi öldürdüm.
1937 yılında amansız bir kansere yakalandığımı öğrendim.
Ve peşimi asla bırakmayan ölümün beni bulduğunu anladım.
Ve ölümün karşısına dikilip ona şöyle dedim:
-*Bu savaş bitti.*
Sonra da şöyle dedim:
-*Zafer senindir.*
Ve ekledim:
-*Ama zamanına ben karar veririm.*
Ve ölüm beni öldürmeden ben kendimi öldürdüm.

Şubat 20

Sosyal adalet günü

Juan Pio Acosta, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında Uruguay'ın Brezilya sınırında yaşıyordu.

İşi, o ıssız yollarda o köy senin bu köy benim dolaşmasını gerektiriyordu.

Birinci, ikinci ve üçüncü sınıftaki sekiz yolcuyla birlikte bir at arabasında yolculuk ediyordu.

Juan Pio daha ucuz olduğu için hep üçüncü sınıfı tercih ediyordu.

Neden farklı fiyatlar olduğunu hiçbir zaman anlamamıştı. Daha fazla ödeyenler ve daha az ödeyenler, hepsi aynı şekilde yolculuk ediyorlardı: tıkış tıkış oturup aynı tozu yutarak engebeli yollarda sarsıla sarsıla giderek.

Bu farklılığı hiçbir zaman anlamamıştı, ta ki, kötü bir kış gününde araba çamura saplanana kadar. İşte o zaman arabacı haykırdı:

-*Birinci sınıftakiler arabada kalsın!*

-*İkinci sınıftakiler arabadan insin!*

-*Üçüncü sınıftakiler de arabayı itsin!*

Şubat 21

Dünya ufalıyor

Bugün Dünya Anadil Günü. Her iki haftada bir dil ölüyor.

Bitki ve hayvan çeşitliliğinde olduğu gibi, insani sözleri kaybettiğinde de dünya ufalıyor.

Dünyanın bir ucundaki Tierra del Fuego'daki (Ateş Toprakları) Onas yerli kabilesinin son temsilcilerinden biri olan Ángela Loij 1974'te öldü; onunla birlikte o dili konuşan son kişi de.

Angela tek başına şarkı söylerdi; artık kimsenin hatırlamadığı o dildeki şarkıları başka kimse için değildi.

O gitmiş olanların
Ayak izlerini takip ediyorum.
Yitik bir haldeyim.

Eski zamanlarda, Onas yerlileri birçok tanrıya tapıyorlardı. Baş tanrının adı Pemaulk'tu.

Pemaulk *sözcük* anlamına geliyordu.

Şubat 22

Sessizlik

Paulus Silentiarius, 563 yılında, o zamanlar Konstantinopl denen İstanbul’da on beş tane aşk şiiri yazdı.

Yunan şair ismini yaptığı işe borçluydu. İmparator Jüstinyen’in sarayında sessizliği korumakla görevliydi.

Aynı zamanda kendi yatağında da.

Şiirlerinden bir tanesi şöyle diyor:

Göğüslerin göğsümün üzerinde,
dudakların dudaklarımda.
Gerisi sessizlik:
Asla kapanmayan ağızdan nefret ederim.

Şubat 23

Mucizelerin kitabı

1455 yılında, bugün gibi bir günde, Avrupa'da hareketli harflerle basılan ilk kitap olma özelliği taşıyan İncil gün yüzüne çıktı.

Çinliler iki asırdan beri kitap basıyorlardı, ama evrensel edebiyata en heyecanlı romanının kitlesel dağıtımını başlatan Johannes Gutenberg oldu.

Romanlar anlatır, ama açıklamaz, ayrıca açıklamak zorunda da değillerdir. İncil, ne Tufan koptuğunda altı yüz yaşında olan Nuh'un o güne kadar hangi diyetle ayakta kaldığını, ne İbrahim'in karısının doksan yaşında hamile kalmak için hangi yöntemi uyguladığını, ne de sahibiyle tartışan Balaam'ın eşeğinin İbranice bilip bilmediğini açıklar.

Şubat 24

Bir gerçekçilik dersi

1815 yılında Napolyon Bonapart, Elba Adası'ndaki hapishaneden kaçtı ve Fransa tahtını yeniden ele geçirmek üzere yolculuğuna başladı.

Giderek büyüyen bir ordunun eşliğinde adım adım ilerlerken, kralın resmi yayın organı *Le Moniteur Universel* (Evrensel Öğretici) Fransızların XVIII. Louis'yi savunarak ölmek için can attıklarını ilan ediyor ve Napolyon'u, *vatan toprağına tecavüz eden eli silahlı, kanun dışı yabancı, gaspçı, hain, musibet, haydut başı, kovulduğu toprakları kirletmeye cüret eden Fransa düşmanı,* diye nitelendirip ekliyordu: *Bu onun çılgınlık gösterisi olacak.*

Ama neticede kral kaçtı, kimse onun için ölmedi ve Napolyon tek kurşun atmadan tahta oturdu.

Bunun üzerine aynı gazete, *Napolyon başkente girdiğini bildiren mutlu haber bir anda herkesin iştirak ettiği kutlamaları tetikledi, herkes birbiriyle kucaklaşıyor, İmparator çok yaşa, haykırışları yükseliyor, bütün gözlerden sevinç gözyaşları dökülüyor, herkes Fransa kahramanının geri dönüşünü kutluyor ve Majesteleri İmparator'a en derin bağlılığını bildiriyor,* şeklinde haberler yayınlamaya başladı.

Şubat 25

Kuna gecesi

Panama hükümeti çıkardığı yasayla, *ülkede yaşayan barbar, yarı-barbar ve vahşi kabilelere medeni yaşamın dayatılması*, emrini vermişti.

Ve hükümet sözcüsü açıklamıştı:

-Kuna yerlileri artık burunlarını değil yanaklarını boyayacaklar ve bundan böyle halkaları burunlarına değil kulaklarına takacaklar. Ve artık kendi geleneksel kıyafetlerini değil, medeni kıyafetleri giyecekler.

Dinleri, tanrılarına sundukları ayinleri ve kendi içlerindeki geleneksel yönetim biçimleri de yasaklandı.

1925 yılında, iguana ayının yirmi beşinci gününün gecesi, Kunalar kendi hayatlarını yaşamalarını yasaklayan polislerin tümünü bıçaktan geçirdiler.

O günden beri, Kuna kadınları burunlarını boyamaya ve her biri fırça yerine iğne ipliğin kullanıldığı bir sanat eseri olan kendi geleneksel kıyafetlerini giymeye devam ediyorlar. Ve kadınlarla erkekler, paylaşılmış krallıklarını iyi kötü savundukları iki bin adada kendi törenlerini ve toplantılarını gerçekleştiriyorlar.

Şubat 26

Benim Afrika'm

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, Avrupalı sömürgeci güçler Afrika'yı paylaşmak için Berlin'de toplandılar.

Selvalar, nehirler, dağlar, toprak üstü ve toprakaltından oluşan sömürge ganimeti için verilen kavga uzun ve çetin oldu. En sonunda yeni sınırlar çizildi ve 1885 yılında bugün, *her şeye muktedir Tanrı adına*, Genel Anlaşma imzalandı.

Avrupalı efendiler altın, elmas, fildişi, petrol, kauçuk, kalay, kakao, kahve ve palmiye yağının adını hiç anmama nezaketini gösterdiler;

köleliğin kendi adıyla anılmasını yasakladılar;

dünya pazarına insan eti sunan şirketleri *hayırsever topluluklar* diye adlandırdılar;

ticaretin ve medeniyetin gelişimini özendirme arzusuyla yanıp tutuştuklarını dile getirdiler,

ve herhangi bir kuşku kalmış olabilir diye, *yerli toplulukların manevi ve maddi huzurunu arttırma kaygısıyla* hareket ettiklerini ilan ettiler.

Böylece Avrupa, Afrika'nın yeni haritasını uydurdu. Bu zirve toplantısında, göstermelik dahi olsa, hiçbir Afrikalı yer almadı.

Şubat 27

Bankalarda ölümlüdür

İncil, her can ölecek, demişti.

1995’te, İngiltere’nin en eski bankası Barings Bank iflas etti.

Bir hafta sonra, toplam bir (1) sterlin fiyatla satıldı.

Bu banka Britanya İmparatorluğu’nun finansal kolu olmuştu.

Bağımsızlık ve dış borç, Latin Amerika ülkelerinde birlikte doğan ikiz kardeşlerdiler. Biz hepimiz borçlu doğduk. Barings Bank bizim topraklarımızda, ülkeler satın aldı, liderler kiraladı, savaşları finanse etti.

Ve ölümsüz olduğuna inandı.

Şubat 28

Çifte Nobelli

Bir geminin dönen merdivenlerini inerken, moleküllerin de böyle, spiral biçimde ve engebeli zemin üzerinde seyahat ediyor olabileceklerini düşündü ve bu daha sonra bilimsel bir keşif oldu.

Los Angeles şehrinde çok öksürmesinin suçlusunun otomobiller olduğunu keşfedince elektrikli otomobili icat etti, ama bu ticari bir fiyaskoyla sonuçlandı.

Böbreklerinden hastalanıp ilaçlar fayda etmeyince sağlıklı besinler yiyip kendim C vitamini bombardımanına tuttu ve iyileşti.

Hiroşima ve Nagazaki üzerinde bombalar patlayınca, Hollywood'a bilimsel bir konferans vermeye davet edildi ve orada aslında söylemek istediği şeyi söylememiş olduğunu anlayınca, dünya çapında nükleer silah karşıtı bir kampanyaya öncülük etti.

Nobel Ödülü'nü ikinci kez alınca, *Life* dergisi bunun bir küfür olduğunu ilan etti. Komünizm sempatizanlığı şüphesinden ötürü ve Tanrı'nın gereksiz bir düşünce olduğunu söylediği için Birleşik Devletler Hükümeti daha önce iki kez pasaportuna el koymuştu.

Onun adı Linus Pauling'di. Yirminci yüzyılla aynı zamanda doğmuştu.

Şubat 29

Rüzgârın yanında götürmediği

Bugünün takvimlerden kaçma geleneği vardır, ama dört yılda bir geri döner.

Yılın en tuhaf günüdür.

Ancak 1940 yılında bugün, Hollywood'da hiçbir tuhaflık olmadı.

Hollywood, 29 Şubat günü, tamamen normal bir biçimde, neredeyse tüm ödüllerini, yani sekiz Oscar'ı, geçmişte kalan kölelik günlerine yönelik uzun bir nostaljik iç çekiş olan *Rüzgâr Gibi Geçti* filmine verdi.

Ve böylece Hollywood geleneklerini teyit etmiş oldu. Yirmi beş yıl önce, ilk süper prodüksiyonu *Bir Ulusun Doğuşu da* Ku Klux Klan çetesine methiyeler düzmüştü.

mart

Mart 1

Gitti

Elisa Lynch mezarı tırnaklarıyla kazmaktaydı.

Hayretler içindeki muzaffer askerler bunu yapmasına izin vermişlerdi.

Bu kadının pençe darbeleri yerden kırmızı toz bulutu kaldırıyor ve yüzüne dökülen kızıl perçemleri titretiyordu.

Solano López hemen yanı başında yatıyordu.

Eşini kaybetmiş olan Elisa, ona ağlamıyor, ona bakmıyordu: sadece, nafile bir çabayla, onu kendi toprağı olmuş olan toprağa gömme isteğiyle üzerine avuç avuç toprak atıyordu.

Solano artık yoktu, Paraguay artık yoktu.

Savaş beş yıl sürmüştü.

Bankacılara ve işadamlarına boyun eğmeyi reddeden yegâne Latin Amerika ülkesi yenilmiş ve katledilmişti.

Ve Elisa, erkeği olmuş adamın üzerine avuç avuç toprak atmaya devam ederken, güneş gidiyordu ve güneşle birlikte 1870 yılının bu lanet olası günü de.

Corá Tepesi'ndeki ağaçlarda tünemiş birkaç kuş ona elveda diyordu.

Mart 2

Islıkla söylüyorum

Islık, La Gomera halkının dilidir.

1999 yılında Kanarya Adaları hükümeti, ıslıkla anlaşan halkın ebedi lisanının okullarda öğretilmesine karar verdi.

Eski zamanlarda La Gomera adasındaki çobanlar, yankıları arttıran vadiler sayesinde, birbirine uzak dağlar arasında ıslıklarla haberleşiyorlardı.

Bu şekilde mesajları aktarıyor, olan biteni anlatıyor, gidenlerle gelenleri, tehlikelerle sevinçleri ve gündelik şeyleri haber veriyorlardı.

Asırlar geçti ve kuşları kıskandıran insan ıslıkları bu adada rüzgârın ve denizin sesleri kadar güçlü olmayı hâlâ sürdürüyor.

Brezilyalı kadın liderler

1977’de bugün Teresa de Benguela’nın Quaritere’deki krallığı son buldu.

Burası Brezilya’daki kaçak köleler için özgürlük tapınaklarından biri olmuştu. Yirmi yıl boyunca Mato Grosso hükümetinin askerlerini deli etmişti. Onu canlı yakalayamadılar.

Espirito Santo’daki Zarimba Gambá, Rio de Janeiro’nun iç kesimlerindeki Mariana Crioula, Bahia’daki Zeferina ve Tocantins’deki Fetipa Maria Aranha gibi, yemek yapmanın ve doğurmanın yanı sıra, ormanlık bölgenin gizli bucak köşelerinde, savaşmaya ve komuta etmeye muktedir kadınlar oldu.

Pará’da, Trombetas Nehri’nin kıyılarında, Máe Domingas’ın emirlerini tartışabilecek kimse yoktu.

Afrikalı prenses Aqualtune, Alagoas’taki uçsuz bucaksız Palmares sığınma bölgesinde, sömürgeci güçler tarafından 1677’de yakılıp yıkılana dek özgür kalan bir köyü yönetti.

İki siyah kaçak, Francisca ve Mendecha Ferreira kız kardeşlerin 1802’de Pernambuco’da kurdukları Conceiçáo das Crioulas adlı topluluk hâlâ varlığını sürdürüyor.

Köleci güçler yakınlarda dolaştığında, özgürleşmiş köleler gür saçlı Afrikalı kafalarını tohumla döktürüyorlardı. Bir anda koşarak kaçmak gerekebilir diye, kafalarını Amerika kıtasının diğer taraflarındaki gibi bir tahıl ambarına dönüştürüyorlardı.

Mart 4

Suudi mucizesi

1938 yılında büyük haber patladı: Standart Oil Company, uçsuz bucaksız Suudi Arabistan çöllerinin altında bir petrol denizi keşfetmişti.

Günümüzde burası en meşhur ve insan haklarına en çok tecavüz eden teröristleri üreten ülke; ancak korku saçmak ya da bomba yağdırmak için hiç durmadan Arap tehlikesinden bahseden Batılı Güçler beş bin prensli bu krallıkla son derece iyi anlaşırlar. Sakın bu biraz da en çok petrol satıp en çok silah satın alan ülke oldukları için olmasın?

Hijyenik önlem olarak boşanma

1953 yılında Meksika'da Luis Bunuel'in *El* (O) isimli filmi gösterime girdi.

İspanyol sürgün Bunuel, yine İspanyol sürgün Mercedes Pinto'nun evlilik hayatının işkencelerini anlattığı romanını filme çekmişti.

Film üç hafta afişlerde kaldı. Seyirciler Cantinflas'ın bir filmiymişçesine çok gülüyorlardı.

Romanın yazarı İspanya'dan 1923'te kovulmuştu. Madrid Üniversitesi'nde adı bile tahammül edilmez gelen bir konferans düzenleme suçunu işlemişti: *Hijyenik önlem olarak boşanma.*

Diktatör Miguel Primo de Rivera onu telefonla arattı.

Katolik Kilisesi, Santa Madre adına konuştu ve birkaç kelimeyle tüm söyleyeceğini söyledi:

-*Ya susarsınız ya da buradan gidersiniz.*

Ve Mercedes Pinto gitti.

O andan itibaren, bastığı yeri uyandıran yaratıcı adımı Uruguay'da, Bolivya'da, Arjantin'de, Küba'da, Meksika'da izini bıraktı...

Çiçekçi kadın

Georgia O'Keeffe resim yaparak neredeyse bir asır yaşadı ve resim yaparak öldü.

Tabloları yalnızlığın çölünde bir bahçe yarattı.

Georgia'nın çiçekleri, klitorisler, vulvalar, vajinalar, göğüs uçları, göbek delikleri kadın doğmuş olmanın sevinciyle kutlanan bir şükran ayininin kutsal kadehleriydiler.

Mart 7

Cadılar

1770 yılında çıkan bir İngiliz yasası hilekâr kadınları mahkûm etti.

Bu hainler, Majestelerinin tebaasındaki erkekleri cezbediyor ve *parfümler, boyalar, kozmetik banyolar, takma dişler, peruklar, yün dolgular, korseler, kasnaklar, yüzükler, küpeler ve yüksek topuklu ayakkabılar* gibi büyü malzemeleri kullanarak onları evliliğe sürüklüyorlardı.

Bu düzenbazlıkların failleri, diyordu yasa, *geçerli yasalara göre büyücülükle yargılanacak ve evlilikleri geçersiz kılınarak iptal edilecektir.*

Geri teknoloji o listeye silikonlar, liposüksiyon, botoks, estetik cerrahi ve diğer cerrahi ya da kimyasal hünerlerin eklenmesini engelledi.

Mart 8

Övgü ve takdirler

Bugün Dünya Kadınlar Günü.

Tarih boyunca, ilahi ve insani -hepsi de erkek- birçok düşünür, değişik sebeplerle kadın konusuna kafa yordular:

•Kimisi anatomisiyle ilgilendi,

Aristoteles: *Kadın eksik bir erkektir.*

Akinolu Aziz Thomas: *Kadın doğanın bir hatasıdır, düşük nitelikli bir spermden doğar.*

Martin Luther: *Erkeklerin geniş omuzları ve dar kalçaları vardır. Zekâyla donatılmışlardır. Kadınlarınsa, çocuk doğurup evde otursunlar diye, dar omuzları ve geniş kalçaları vardır.*

•Kimisi doğasıyla,

Francisco de Quevedo: *Tavuklar yumurta yumurtlar, kadınlar boynuz takar.*

Şamlı Aziz John: *Kadın dik kafalı bir eşektir.*

Arthur Schopenhauer: *Kadın uzun saçlı ve kıt akıllı bir hayvandır.*

•Kimisi de kaderiyle,

İncil'e göre, Yahve kadına şöyle dedi: *Erkeğin sana hükmedecek.*

Kuran'a göre, Allah Muhammed'e şöyle dedi: *İyi kadınlar yumuşak başlı olanlardır.*

Mart 9

Meksika’nın Birleşik Devletler’i işgal ettiği gün

1916 yılındaki o sabahın çok erken saatlerinde, Pancho Villa sınırı geçti, Columbus şehrini yakıp yıktı, birkaç askeri öldürdü ve ertesi gün, yanına aldığı birkaç tane at ve cephaneyle birlikte kahramanlığını anlatmak üzere Meksika’ya geri döndü.

Pancho Villa’nın süvarilerince düzenlenen bu kısa süreli akın, Birleşik Devletler’in tüm tarihi boyunca maruz kaldığı yegâne işgaldir.

Buna karşılık bu ülke bütün dünyayı işgal etti ve etmeye de devam ediyor.

1947’den beri, bu ülkenin Savaş Bakanı’nın sıfatı Savunma Bakanı’dır, Savaş bütçesinin adı da Savunma bütçesi.

Bu isim öyle bir gizem ki, onu çözmek Kutsal Üçleme’nin sırrını çözmekten daha zor.

Mart 10

Şeytan keman çaldı

1712’nin bu gecesinde, Şeytan genç kemana Giuseppe Tartini’yi ziyaret etti ve rüyasında ona keman çaldı.

Giuseppe o müziğin asla bitmemesini istiyordu, ama uyandığında müzik ortada yoktu.

O yitirilmiş müziğin peşinde, Tartini iki yüz on dokuz sonat besteledi ve bütün hayatı boyunca nafile bir ustalıkla bunları icra etti.

Dinleyici topluluğu onun başarısızlıklarını alkışlıyordu.

Mart 11

Sol sağın üniversitesidir

1931’de Avustralya’da Rupert adı verilen bir bebek doğdu.

Birkaç yıl içinde, Rupert Murdoch bütün dünyadaki iletişim araçlarının sahibi ve efendisi oldu.

Başarıya doğru şaşırtıcı yükselişi sadece onun kirli oyundaki kurnazlığı ve becerisiyle açıklanamaz. Rupert’e aynı zamanda kapitalist sistemin işleyişindeki gizemler hakkında bildikleri de yardım etti.

Ve bunları yirmili yaşlarında Lenin’e hayranlık duyup Marx okuyan bir üniversite öğrencisiyken öğrenmişti.

Mart 12

Rüya gözlemden daha çok şey biliyor

Japonya'nın simgesi Fuji Dağı kızıla bürünüyor.

Gökyüzünü hepsi kanser ve diğer musibetlerle yüklü kırmızı plütonyum, sarı stronsiyum ve mor sezyum bulutları kaplıyor.

Altı nükleer santralde patlama oldu. İnsanlar çaresiz bir biçimde sağa sola koşuşturuyorlar:

-Bizi *kandırdılar! Bize yalan söylediler!*

Bazıları kaderi hızlandırmak için kendilerini denize ya da boşluğa bırakıyor.

Akira Kurosawa, 2011 başlarında ülkesinde bir kıyameti tetikleyen nükleer felaketten yirmi yıl önce, bu kâbusu rüyasında görüp filme çekti.

Mart 13

Temiz vicdanlar

2007 yılında bugün, United Fruit'in mirasçısı Chiquita Brands muz şirketi yedi yıl boyunca Kolombiyalı paramiliterleri finanse ettiğini ve bu yüzden bir ceza ödemeyi kabul etti.

Paramiliterler, grev ve işçi sendikalarının diğer kötü âdetlerine karşı koruma sağlıyorlardı. O yıllarda tam yüz yetmiş sendikacı katledildi.

Cezanın tutarı yirmi beş milyon dolar oldu. Tek bir kuruşu bile kurbanların ailelerine gitmedi.

Mart 14

Kapital

1883 yılında Karl Marx'ın Londra mezarlığındaki cenaze törenine kalabalık bir topluluk katıldı; mezarcıyı da sayarsak, on bir kişilik bir kalabalık.

En ünlü cümlelerinden biri mezar taşına kazındı:

Filozoflar dünyayı çok farklı biçimlerde yorumladılar, ama asıl mesele onu değiştirmek.

Bu, dünyayı dönüştürme peygamberi hayatını polisten ve alacaklılardan kaçarak geçirdi.

Başyapıtı hakkında şöyle demişti:

-*Benim kadar az parası olup da para hakkında bu kadar çok yazan başka kimse olmadı. Kapital, onu yazarken içtiğim tütünün parasını bile karşılamayacak.*

Gecenin sesleri

İsa’dan önce 44 yılının bir gün doğuşunda, Calpurnia ağlayarak uyandı.

Rüyasında, bıçak darbeleriyle delik deşik olmuş kocasının kollarında can çekiştiğini görmüştü.

Calpurnia rüyasını ona anlattı ve ağlayarak, dışarı çıkmaması için yalvardı, çünkü orada onu ölüm bekliyordu.

Ama Pontifex Maximus, ömür boyu diktatör, ilahi savaşçı, yenilmez tanrı, bir kadının rüyasını ciddiye alamazdı.

Jül Sezar onu eliyle kenara itti ve Roma Senatosu’na doğru ölümüne yürüdü.

Mart 16

Öykü anlatıcılar

Bugün ve diğer günlerde, yüksek sesle havaya yazarak öyküler anlatan anlatıcılar bayramlarını kutluyorlar.

Öykü anlatıcıların onlara ilham veren ve onları esirgeyen bir sürü ilahi figürleri var.

Kolombiya'nın Araracuara bölgesinde Uitoto halkının kökeninin öyküsünü anlatan büyükbaba Rafuema da onlardan biri.

Rafuema'nın anlattığına göre, Uitotolar doğumlarını anlatan sözcüklerden doğmuşlardı. Ve o bunu her anlatışında Uitotolar yeniden doğuyorlardı.

Mart 17

Onlar dinlemesini bildiler

Karl ve Gudrun Lenkersdorf Almanya'da doğdular ve yaşadılar.

1973 yılında, bu ünlü profesörler Meksika'ya gittiler ve Maya dünyasına, bir Tojolabal kabilesine kendilerini takdim edip şöyle dediler:

-*Öğrenmeye geldik.*

Yerliler sustu.

Kısa bir süre sonra, içlerinden biri sessizliğin sebebini açıkladı:

-*Biri bize bunu ilk kez söylüyor.*

Ve Gudrun'la Karl yıllarca orada kalıp öğrendiler.

Maya dilinde özneyle nesneyi ayıran bir hiyerarşi olmadığını öğrendiler, çünkü ben beni içen suyu içiyorum ve ben baktığım her şey tarafından bakılıyorum; ve şöyle selamlaşmayı öğrendiler:

-*Ben diğer bir senim.*

-*Sen diğer bir bensin.*

Mart 18

İçimdeki tanrılarla

And Sıradağlar'ında İspanyol konkistadorlar yerlilerin tanrılarını kovmuşlardı.

Putperestlik kökünden sökülüp atılmış oldu.

Ama 1560 yılı civarında, tanrılar geri döndüler. Kocaman kanatlarıyla yolculuk edip kim bilir nereden geldiler ve Ayacucho'dan Oruro'ya kadar evlatlarının bedenlerine girip o bedenlerin içinde dans ettiler. İsyanı simgeleyen danslar kırbaç ya da dar-ağacıyla cezalandırıldı, ama bunun önünü almak mümkün olmadı. Ve bu danslar aşağılanmanın sona erdiğini duyurmaya devam ettiler.

Keçua dilinde *naupa* hem *oldu,* hem de *olacak* anlamına gelir.

Mart 19

Sinemanın doğuşu

1895'te, Lumiere Kardeşler, Louis ve Auguste, Lyon'daki bir fabrikadan çıkan işçileri gösteren kısacık bir kısa metraj film çektiler.

Sinema tarihinin ilki olan bu filmi birkaç dostlarının dışında gören olmadı.

Nihayet, 28 Aralıkta, Lumiere Kardeşler bu filmi, daha sonra çektikleri ve yine gerçeklikten havai anları kayıt altına alan diğer dokuz kısa metraj filmle birlikte halkın önüne çıkardılar.

Grand Cafe de Paris'nin bodrumunda, sihirli lambanın, çarkıfeleğin ve diğer illüzyon sanatlarının yeni nesil üyesinin inanılmaz gösterisinin dünya prömiyeri gerçekleştirildi.

Her yer doluydu. Otuz beş seyirci, kişi başına bir frank ödedi.

Georges Mélies oradaki seyircilerden biriydi. Filme çeken kamerayı satın almak istedi. Onu satmamaları üzerine, yeni bir tane icat etmekten başka çaresi kalmadı.

Mart 20

Tersine dünya

2003 yılının 20 Mart günü, Irak uçakları Birleşik Devletler'i bombaladı.

Bombaların ardından, Irak birlikleri Kuzey Amerika ülkesinin topraklarını işgal etti.

Ülke büyük bir yıkım yaşadı. Çoğunluğunu kadın ve çocukların oluşturduğu çok sayıda Birleşik Devletler vatandaşı sivil öldü ya da sakat kaldı. Tam sayı bilinmiyor, çünkü âdet olduğu üzere sadece işgalci kuvvetlerin verdiği kayıpların çetelesi tutulur ve işgal altındaki halkın kayıplarını saymak yasaklanır.

Savaş kaçınılmazdı. Irak'ın ve tüm insanlığın güvenliği, Birleşik Devletlerini cephaneliklerinde duran kitle imha silahları yüzünden tehdit altındaydı.

Buna karşılık, Irak'ın esas niyetinin Alaska petrolünü ele geçirmek olduğu yönündeki söylentilerin hiçbir temeli yoktu.

Mart 21

Dünya bildiğiniz gibi

İkinci Dünya Savaşı tüm insani kıyımlar tarihinin en çok öldüren olayı oldu, ama kurbanların hesabı eksik yapıldı.

Sömürgelerden toplanan birçok asker ölü listelerinde yer almadı. Onlar yani aslen Avustralya, Hindistan, Birmanya, Filipinler, Cezayir, Senegal, Vietnam doğumlular ve bir o kadar da siyah, kahverengi ve sarı tenli efendilerinin bayrakları için ölmeye zorlandılar.

Değerlendirme: canlı insanlar arasında birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü kategori vardır.

Aynı değer biçme yöntemi ölüler için de geçerlidir.

Mart 22

Su günü

Biz sudanız.

Yaşam suyun içinde filizlendi. Irmaklar toprağı besleyen kandır ve bizi düşündüren hücreler, bizi ağlatan gözyaşları, bize hatırlatan bellek, hepsi sudan yapılmıştır.

Bellek bize bugünün çöllerinin dünün ormanları olduğunu ve suyla toprağın hiç kimsenin ve herkesin malı olduğu o çok eski zamanlarda, bugünün kuru dünyasının ıslak dünya olmayı bildiğini söylüyor.

Bu su kime kaldı? Sopayı elinde tutan maymuna. Silahsız maymun bir sopa darbesiyle öldü. Eğer yanlış hatırlamıyorsam, *2001, Bir Uzay Destanı* filmi böyle başlıyordu.

Bir süre sonra, 2009 yılında, bir uzay gemisi Ay'da su keşfetti. Haber istila haberlerini hızlandırdı.

Zavallı Ay.

Mart 23

Yerlileri neden katlettik?

1982 yılında, General Efrain Rios Montt, başarılı bir çelmeyle başka bir generali devirip kendisini Guatemala'nın devlet başkanı ilan etti.

Bir buçuk yıl sonra, merkezi Kaliforniya'daki Tanrının Sözü Kilisesi mensubu, pastör devlet başkanı dört yüz kırk yerli kabileyi yok eden kutsal savaştaki zaferi kendine mal etti.

Ona göre, istihbarat hizmetlerini yöneten Kutsal Ruh'un yardımı olmadan bu destan mümkün olamazdı. Zaferde önemli katkısı bulunan diğer bir kişi, onun ruhani danışmanı Francisco Bianchi *The New York Times'ın* bir muhabirine şu açıklamayı yapmıştı:

-*Gerillanın yerliler arasında birçok işbirlikçisi var. Şimdi bu yerliler isyancı olmuyorlar mı? Peki, bu isyanı nasıl bitireceğiz? Bu yerlileri öldürmek gerektiği çok açık. Sonra çıkıp şöyle diyecekler: "Masum yerlileri katlediyorlar." Ama onlar masum değil.*

Mart 24

Kayıpları neden kaybettik?

1976 yılında bugün, binlerce Arjantinliyi kaybeden diktatörlük doğdu.

Yirmi yıl sonra, General Rafael Videla gazeteci Guido Braslavsky'ye açıkladı:

-Hayır, kurşuna dizemezdik. Bir sayı vermek gerekirse, mesela beş bin diyelim. Arjantin toplumu bu kurşuna dizmelerin masrafını karşılamazdı: dün Buenos Aires'te iki tane, bugün Cordoba'da altı tane, yarın Rosario'da dört tane ve bu şekilde beş bine kadar devam... Hayır, bu mümkün değildi. Onlardan geriye kalanın yerini göstermek mi? Ama ne gösterebiliriz ki? Denizi, la Plata ve Riachuelo nehirlerini mi? Bir ara bunların listesinin tutulması düşünüldü. Ama sonra şöyle dendi: Onların öldüğü söylenirse, hemen akabinde yanıtlanamayacak sorular gelmeye başlar: kim, ne zaman, nerede, nasıl öldürdü gibi...

Mart 25

Müjde

Bir gün öncesi, bir gün sonrasıyla, bugün gibi bir günde, Başmelek Cebrail gökyüzünden indi ve Bakire Meryem kamında Tanrı'nın oğlunu taşıdığını öğrendi.

Bugün dünyanın sayısız kilisesinde Bakire'nin kutsal emanetlerine hürmet gösteriliyor:

onun kullandığı sandaletler ve terlikler;
giydiği gömlekler ve elbiseler;
başlıklar, taçlar, taraklar;
peçeler ve saçlar;
İsa'yı emzirirken damlayan sütün izleri
ve tek bir kez evlenmiş olmasına rağmen ona ait dört tane nişan yüzüğü.

Mart 26

Kurtarıcı Mayalar

1936 yılının bu gecesinde Maya yerlisi Felipa Poot, Kinchil köyünde taşlanarak öldürüldü.

Taş yağmurunda onunla birlikte, üzüntü ve korkuya karşı yanında mücadele eden yine Maya yerlisi üç yoldaşı da can verdi.

Onları öldüren *ilahi kast* mensupları kendilerini Yucatán topraklarının ve insanlarının sahibi olarak adlandırıyorlardı.

Mart 27

Tiyatro günü

2010 yılında Murray Hill Inc. şirketi, yönetiyormuş gibi yapan politikacıların tiyatro yapmayı bırakmalarını istedi.

Kısa bir süre önce, Birleşik Devletler Yüksek Adalet Mahkemesi politikacıların seçim kampanyalarını finanse eden şirketlerin yasayı çiğnemediklerini ilan etmişti; ayrıca çok eskiden beri, parlamenterlerin *lobiler* vasıtasıyla rüşvet almaları zaten yasaldı.

Sağduyusunu kullanan Murray Hill Inc. Birleşik Devletler Kongresi'ne Maryland eyaletinden adaylığını koyacağını ilan etti. Aracıları aradan çıkarmanın vakti artık gelmişti:

-*Bu bizim demokrasimiz. Onu biz satın alıyoruz. Onu biz ödüyoruz. O halde neden direksiyona kendimiz geçmeyelim? Paranın satın alabileceği en iyi demokrasiye ulaşmak için oyunuzu bize verin.*

Birçok kişi bunun bir şaka olduğunu düşündü. Öyle miydi acaba?

Mart 28

Afrika'nın imalatı

1932 yılında, *Tarzan, Maymun Adam* filmi, gösterime girmesinin hemen ardından, uzun kuyruklar oluşturan kalabalıkları sinemalara çekecekti.

O günden beri Tarzan, Romanya doğumlu Johnny Weissmuller oldu, Hollywood'dan yayılan narası da, bizzat hiç ayak basmamış olsa da, Afrika'nın evrensel dili.

Tarzan'ın çok zengin bir sözcük haznesi yoktu, sadece *Me Tarzan, you Jane*, demeyi biliyordu, ama herkesten daha iyi yüzüyordu; nitekim olimpiyatlarda beş altın madalya kazandı ve daha önce hiç kimsenin bağırmadığı gibi bağırıyordu.

Ormanın kralının bu narası bir ses uzmanı olan ve goril, sırtlan, deve, keman, soprano, tenor seslerini karıştırmayı bilen Douglas Shearer'ın eseriydi.

Johnny Weissmuller son günlerine kadar nara atması için yalvaran kadın hayranlarının ısrarlarına göğüs germek zorunda kaldı.

Mart 29

Burada bir selva vardı

Amazon cangılında mucize: 1967 yılında Lago Agrio'dan petrol fışkırdı.

O andan itibaren Texaco şirketi masaya oturdu ve peçete boyunda, çatal elde, bir çeyrek asır boyunca tıksırıncaya kadar petrol ve gazı yuttu. Bu arada Ekvator selvasının üzerine yetmiş yedi milyar litre zehri sıçtı.

Yerliler o güne dek *kirlilik* sözcüğünü bilmiyorlardı. Nehirlerde balıklar sırtüstü ölünce, göllerin suyu tuzlanınca, kıyılardaki ağaçlar kuruyunca, hayvanlar oradan kaçınca, toprak meyve vermemeye ve insanlar hasta doğmaya başlayınca öğrendiler.

Ekvator'un birçok devlet başkanı, ama hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde hepsi, göklere çıkaran reklamcılarca, cilalayan gazetecilerce, savunan avukatlarca, doğrulayan uzmanlarca ve aklayan bilim adamlarınca cömertçe alkışlanan bu ödevde işbirliği içinde oldular.

Mart 30

Hizmetçilik günü

Maruja’nın yaşı yoktu.

Önceki yıllarını saymıyordu. Sonraki yıllarından hiçbir beklentisi yoktu.

Ne güzeldi ne çirkin ne de şöyle böyle.

Ayaklarını sürterek ya bir toz fırçasını ya bir süpürgeyi ya da bir kepçeyi elinde tutarak yürüyordu.

Uyanıkken kafasını omuzlarının arasına gömüyordu.

Uyurken kafasını dizlerinin arasına gömüyordu.

Ona konuştuklarında, karıncaları sayan biri gibi yere bakıyordu.

Kendini bildi bileli başkalarının evlerinde çalışmıştı.

Lima şehrinin dışına asla çıkmamıştı.

Bir evden diğerine dolaşıp durmuş ve hiçbirinde kalıcı olmamıştı. En sonunda ona bir insanmış gibi davrandıkları bir yer buldu.

Ama birkaç gün geçmeden oradan gitti. Zira oraya bağlanacağını anlamıştı.

Mart 31

Şu pire

John Donne 1631 yılında Londra'da öldü.

Shakespeare'in bu çağdaşı hiçbir şey ya da neredeyse hiçbir şey yayınlamadı.

Asırlar sonra, geride bıraktığı birkaç dizeyi tanıma şansına sahibiz.

Mesela şunlar gibi:

İki kez sevdim seni, ya da üç,
bilmezken daha yüzünü ya da ismini.

Ya da şunlar:

Önce beni ısırdı ve şimdi de seni,
bu pirede karışıyor kanlarımız.
Bu pire benim ve de sensin
ve o da bizim gerdek yatağımız,
bizim tapınağımız.

nisan

Nisan 1

İlk piskopos

1553'te, Brezilya'nın ilk piskoposu Pedro Sardina,[1] bu topraklara ayakbastı.

Üç yıl sonra, Alagoas'ın güneyinde, Caetes yerlileri tarafından yendi.

Kimi Brezilyalılar o öğle yemeğinin, sömürgeci gücün Caetes topraklarını gasp etmesi ve uzun bir *kutsal savaş* boyunca onların kökünü kurutması için bir bahane teşkil ettiğini düşünüyorlar.

Buna karşılık başka Brezilyalılar da, bu hikâyenin tamamen anlatıldığı gibi yaşandığını düşünüyorlar. Kaderi isminde yazılı Piskopos Sardina hiç istemeden ulusal gastronominin kurucusu oldu.

Nisan 2

Kamuoyunun imalatı

1917de, Başkan Woodrow Wilson, Birleşik Devletlerin ilk dünya savaşına gireceğini ilan etti.

Wilson daha dört buçuk ay önce *barışın adayı* diye lanse edilerek yeniden seçilmişti.

Kamuoyu onun barışçıl söylevlerini ve savaş ilanını aynı coşkuyla dinledi.

Bu mucizenin öncelikli mimarı Edward Bernays oldu.

Savaş sona erince, kitlelerin savaşçı ruhunu ateşlemek için fotoğraflar ve anekdotlar uydurduklarını Bernays kamuoyu önünde kabul etti.

Bu reklamcılık başarısı ona parlak bir kariyerin yolunu açtı.

Bernays birçok başkana ve dünyanın en kudretli şirketlerine danışmanlık yaptı.

Gerçektik gerçekte olan şey değil, benim sana olduğunu söylediğim şeydir: insanları bir sabun ya da bir savaş satın almaya iten modern kolektif manipülasyon tekniklerini herkesten daha iyi kullandı.

İyi çocuklar

1882’de, bir kurşun Jesse James’in ensesine saplandı. Tetiğe basan en iyi arkadaşıydı ve başına konan ödülü almak için bunu yapmıştı.

Jesse, en ünlü hayduda dönüşmeden önce, Başkan Lincoln’e karşı köleci Güney ordusunun saflarında savaşmıştı. Onun tarafı savaşı kaybedince, iş değiştirmekten başka çaresi kalmadı. Jesse James çetesi bu şekilde doğdu.

Ku Klux Klan maskeleri kullanan çete, faaliyetlerine Birleşik Devletler tarihinde bir ilki gerçekleştirip bir treni yağmalayarak başladı; bütün yolcuların nesi var nesi yok aldıktan sonra bankaları ve posta arabalarını soyma işine girişti.

Hakkında çıkardan efsaneler Jesse James’i, yoksullara yardım etmek için zenginleri soyan Vahşi Batı’nın Robin Hood’u gibi anlatır, ama onun elinden tek bir kuruş almış bir yoksulu tanıyan olmadı.

Buna karşılık, Hollywood’a fazlasıyla yardım ettiği kanıtlanmış bir gerçektir. Sinema endüstrisi, Tyrone Power’dan Brad Pitt’e kadar en ünlü yıldızların dumanı tüten tabancayı kavradığı, neredeyse hepsi iyi gişe yapmış kırk filmini ona borçludur.

Nisan 4

Hayalet

1846’da Isidore Ducasse doğdu.

Montevideo’da savaş zamanlarıydı ve top sesleri arasında vaftiz edildi.

Fırsatını bulur bulmaz Paris’e gitti. Orada Lautreamont Kontu’na dönüştü ve kâbusları gerçeküstücülük akımının kurulmasına katkı sağladı.

Bu dünyada sadece kısa bir ziyaret için bulundu: kısa yaşamında dili yaktı, sözlerinde kavruldu ve dumana dönüştü.

Işık günü

Bu olay Afrika'da, Yoruba Krallığı'nın kutsal şehri İfe'de bugün gibi bir günde ya da kim bilir ne zaman yaşandı.

Hastalığı artık iyice ilerlemiş bir ihtiyar, üç oğlunu topladı ve onlara şöyle dedi:

-*En değerli şeylerim bu odayı tamamen doldurana kalacak.*

Ve dışarıda oturup gecenin çökmesini bekledi.

Oğullarından biri toplayabildiği bütün şamanı getirdi, ama odanın yarısı boş kaldı.

Diğeri toplayabildiği tüm kumu getirdi, ama odanın yarısı boş kaldı.

Üçüncü oğul bir mum yaktı.

Ve oda doldu.

Nisan 6

Gece gezintisi

Guatemala dağlarında kaybolmuş belli köylerde, anonim eller dertkovan bebekler yaparlar.

Bunlar endişelere karşı kutsal bir çaredir: endişelilerin endişesini giderir ve onları uykusuzluk belasından kurtarır.

Dertkovan bebekler hiçbir şey söylemezler. Onlar dinleyerek iyileştirirler. Yastığın altında kıvrılıp yatarak insanın uykusunu kaçıran dertleri ve tasaları, kuşkuları ve borçları, sıkıntıları dinler ve onları sihirli bir biçimde uzaklara, çok uzaklara, hiçbir gecenin düşman olmadığı gizli bir yere götürürler.

Nisan 7

Doktorun vizite ücreti

Üç bin yedi yüz yıl önce Babil kralı Hammurrabi, tanrılar tarafından dikte ettirilen tıbbi tarifeleri yasayla belirledi:

Eğer doktor bronz neşteriyle özgür bir adamın ağır bir yarasını ya da bir gözündeki apseyi iyileştirirse, on gümüş şekel alacak.

Eğer hasta yoksul bir ailedense, doktor beş gümüş şekel alacak.

Eğer hasta özgür bir adamın kölesiyse, efendisi doktora iki gümüş şekel ödeyecek.

Eğer tedavi özgür bir adamın ölümüne sebebiyet verir ya da onun gözünü kaybetmesine neden olursa doktorun elleri kesilecek.

Eğer tedavi yoksul bir adamın kölesinin ölümüne sebebiyet verirse doktor ona bir kölesini verecek. Eğer tedavi kölenin bir gözünü kaybetmesine neden olursa, doktor kölenin değerinin yarısını ödeyecek.

Nisan 8

Birçok kez doğan adam

1973 yılında bugün, Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno Maria de los Remedios Cipriano de la Santisima Trinidad Ruiz ve Picasso, daha çok bilinen adıyla Pablo Picasso öldü.

1881 yılında doğmuştu. Bu onun hoşuna gitmiş olmalı ki, tekrar tekrar doğmaya devam etti.

Nisan 9

İyi sıhhat

2011 yılında, İzlanda halkı Uluslararası Para Fonu IMF'nin emirlerine ikinci kez hayır dedi.

Fon ve Avrupa Birliği, bankacıların iflasını İzlanda'nın üç yüz yirmi bin vatandaşının üstlenmesine ve kişi başına on iki bin avro düşen borçlarını onların ödemesine karar vermişti.

Bu tersine toplumsallaştırma iki referandumda da reddedildi:

-Bu bizim borcumuz değil. Onu neden biz ödeyeceğiz?

Finansal krizden ötürü çıldırmış bir dünyada, kuzeyin sularının içinde kaybolmuş bu küçük ada bize, hepimize çok sağlıklı bir sağduyu dersi verdi.

Nisan 10

Hastalıkların imalatı

İyi sıhhat mi? Kötü sıhhat mi? Her şey bakış açısına göre değişiyor. Büyük ilaç endüstrisinin bakış açısına göre kötü sıhhat çok hayırlı bir şeydir.

Örneğin çekingenlik eskiden sempatik ve belki de çekici bile gelebiliyordu, ta ki bir hastalığa dönüşünceye kadar. 1980'de, American Psychiatric Association çekingenliğin psikiyatrik bir hastalık olduğuna karar verdi ve onu, bilimin rahipleri tarafından dönemsel olarak güncellenen Zihinsel Bozukluk Kitapçığı'na ekledi.

Her hastalık gibi çekingenlik de elbette ki ilaç kullanmayı gerektirecekti. Haber duyulduğundan beri büyük laboratuvarlar bu *toplumsal fobiden*, bu *insan alerjisinden*, bu *ağır tıbbi rahatsızlıktan* mustarip hastalara iyileşme umudu satarak servetler kazandılar.

Nisan 11

İletişim korkuları

2002 yılında bugün gerçekleşen bir devlet darbesi, işadamlarının devlet başkanını Venezüella devlet başkanına dönüştürdü.

Zafer sevinci kısa sürdü. Birkaç gün sonra sokaklara çıkan Venezüellalılar kendi oylarıyla seçilmiş devlet başkanını tekrar koltuğuna oturttular.

Venezüella'nın en çok izlenen televizyon ve radyo kanalları darbeye alkış tutmuşlardı, ama halk hareketinin Hugo Chávez'i yasal makamına geri getirmesinin tarlana varamadılar.

Bu can sıkıcı bir haber olduğu için iletişim kanalları onu iletmediler.

Nisan 12

Suçlunun imalatı

33 yılında, üç aşağı beş yukarı bugün gibi bir günde Nasıralı İsa çarmıhta can verdi.

Yargıçları onu *putperestliği, Tanrı'ya küfrü* ve *iğrenç batılı* özendirmekten mahkûm ettiler.

Birkaç asır sonra, Amerika kıtası yerlileri ve Avrupalı dinsizler tamamen aynı suçlardan mahkûm edildiler ve Nasıralı İsa adına cezaları kırbaç, darağacı ya da odun ateşiyle infaz edildi.

Nisan 13

Seni görmeyi bilemedik

2009 yılında, Mani de Yucatán Manastırı'nın avlusunda, kırk iki Fransisken keşişi yerli kültürden özür töreni düzenlediler:

-*Kozmovizyonunu ve dinini anlamadığımız, ilahi güçlerini reddettiğimiz, kültürüne saygı göstermediğimiz, anlamadıkları bir dini asırlarca onlara dayattığımız, dini vecibelerini satanizmle özdeşleştirdiğimiz ve bunların Şeytan'ın işi, putlarının da Şeytan'ın maddeye dönüşmüş halleri olduğunu söyleyip yazdığımız için Maya halkından özür diliyoruz*

Dört buçuk asır önce, aynı yerde, bir başka Fransisken keşiş Diego de Landa, sekiz asırlık ortak belleği barındıran Maya kitaplarını yakmıştı.

Nisan 14

Görkemliler mi yoksa devasalar mı?

1588 yılında, *Yenilmez Armada* diye adlandırılan ve dünyanın en büyüğü olan İspanyol donanması sadece birkaç saat içinde bozguna uğratıldı.

1628 yılında, İsveç'in en büyük savaş gemisi *Vasa* -ki aynı zamanda *Yenilmez* diye de adlandırılıyordu- ilk seferine başlarken battı. Daha Stockholm Limanı'ndan bile çıkamadı.

Ve 1912 yılında bugün, alçakgönüllülükle *Titanic* ismi verilen dünyanın en lüks ve en güvenli gemisi bir buzdağına çarpıp sulara gömüldü. Bu yüzen sarayın çok az sayıda cankurtaran sandalı vardı, dümeni çok küçük olduğundan bir işe yaramadı, gözcüleri dürbün kullanmıyordu ve tehlike alarmlarını duyan kimse olmadı.

Nisan 15

Kara tablolar

1828 yılında Francisco de Goya sürgünde öldü.

Engizisyon tarafından takip edilince Fransa’ya gitmişti.

Goya ölüm döşeğinde can verirken, anlaşılmaz bazı sözcüklerin arasında, Madrid’in dışında, Manzanares Nehri’nin kıyısındaki çok sevgili evinden de bahsetti.

En güzel, en değerli eseri orada, evin duvarlarına yapılmış halde kalmıştı.

Ölümünden sonra bu ev, içinde resimlerle falan birkaç kez el değiştirdi ve bir süre sonra eserler nihayet duvarlardan sökülüp tuvale aktarıldı. Boş yere Uluslararası Paris Fuarı’na götürüldüler. Acının rengi öldürdüğü ve korkunun apaçık bir biçimde gösterildiği bu korkunç sonraki yüzyıl kehanetlerini görmek çok fazla kişinin ilgisini çekmedi ve satın almak isteyen de olmadı. Prado Müzesi de onları satın almak istemedi ve oraya 1882 yılı başlarında bağış yoluyla girdiler.

Kara Tablolar adı verilen bu eserler şimdi müzenin en çok ziyaret edilen salonlarından birini işgal ediyorlar.

-*Onları kendim için yapıyorum*, demişti Goya.

Onları bizim için yaptığının farkında değildi.

Nisan 16

Alt tabaka türküsü

1881 yılında, Antonio Machado y Álvarez, Endülüs çingene türkülerinin dokuz yüz dörtlüğünden oluşan Flamenko şarkılar antolojisine son noktayı koydu:

Eskiden tuzsuzdu
denizin tüm dalgaları,
ama tükürdü esmerim
ve oldular artık tuzlu.

Esmer olan kızların
öyle bir bakışı vardır ki,
bir saatte öldürürler
ölümün bir yılda öldüremediğini.

Doğduğun gün senin
bir parça düştü gökten.
Öldüğü güne dek senin
kapanmayacak o delik.

Kitap yayınlandı ve hor görüldü. Flamenko, Çingene müziği olduğu için aşağılanmaya layıktı. Ama dörtlükler, Çingene oldukları için, müziği içlerinde, avuçlarında ve ayaklarında taşıyorlardı.

Nisan 17

Caruso şarkı söyledi ve koştu

1906 yılında bu gece, tenor Enrico Caruso, San Francisco'daki Tivoli salonunda *Carmen* operasını seslendirdi.

Alkışlar Palace Oteli'nin kapılarına kadar ona eşlik etti.

Bel canto'nun üstadı çok az uyudu. Gün doğarken şiddetli bir sarsıntı onu yatağından fırlattı.

California tarihinin en şiddetli depremi üç binden fazla kişiyi öldürdü ve şehirdeki evlerin yarısını yerle bir etti.

Caruso koşmaya başladı ve Roma'ya varınca kadar da durmadı.

Nisan 18

Üzerindeki göz

1955 yılında bugün Albert Einstein öldü.

O güne dek, yirmi iki yıl boyunca FBI, Federal Bureau of Investigation, onun telefonlarını dinledi, mektuplarını okudu ve çöp torbalarını karıştırdı.

Einstein izlendi çünkü o bir casustu. Moskova'nın casusu: polisteki kalın dosyasında öyle deniyordu. Orada ayrıca, yok edici bir ışın ve insan zihnini okuyan bir robot icat ettiği de söyleniyordu. Ve deniyordu ki, Einstein 1937 *ile 1954 arasında otuz dört komünist cepheye üye olmuş ya da işbirliğinde bulunmuştur, üç komünist örgütü onursal olarak yönetmiştir ve böyle bir geçmişe sahip bir adamın saygın bir Amerikan vatandaşına dönüşmesi mümkün değildir.*

Ölüm bile onu kurtaramadı. Gözlenmeye devam etti. Ama artık bunu yapan FBI değildi, onun beynini iki yüz kırk parçaya bölüp dehasına bir açıklama getirmeye çalışan kendi meslektaşları, yani bilim adamlarıydı.

Hiçbir şey bulamadılar.

Zaten Einstein daha önceden uyarmıştı:

-*Bendeki tek anormal taraf merakımdır.*

Nisan 19

Bulutların çocukları

1987’de, Fas Krallığı, Sahra Çölü’nü kuzeyden güneye doğru kendisine ait olmayan toprakların üzerinden geçen duvarın inşasını tamamladı.

Bu dünyanın Çin Seddi’nden sonra en uzun duvarı. Duvar boyunca binlerce Faslı asker Sahralıların gasp edilmiş ülkelerine geçişini engelliyor.

Birleşmiş Milletler birçok kez, nafile bir şekilde, Sahralıların kendi kaderlerini tayin hakkı olduğunu teyit etti ve bir referandum yapılmasını destekledi: Doğu Sahralılar kendi kaderlerine karar versinler.

Ama Fas Krallığı buna karşı çıktı ve hâlâ da karşı çıkmaya devam ediyor. Bu karşı çıkış bir itiraf anlamına geliyor. Faslılar oy hakkını taramayarak bir ülkeyi gasp ettiklerini itiraf ediyorlar.

Sahralılar kırk yıldan bekliyorlar. Ömür boyu hüzün ve vatan hasreti cezasına mahkûm olmuş durumdalar.

Onlar kendilerine *bulutların çocukları* diyorlar, çünkü kendilerini bildi bileli yağmurun peşindeler. Aynı zamanda da, çölde sudan daha nadir bulunan adaletin peşinde.

Nisan 20

Budalalığın imalatı

Karayip Denizi tarihinin en büyük askeri operasyonu oldu. Ve de en büyük fiyaskosu.

Küba'nın varlıklarına el konulmuş ve oradan kovulmuş sahipleri, kaybettiklerini geri almak için devrime karşı savaşarak öleceklerini Miami'den haykırıyorlardı.

Kuzey Amerika Hükümeti onlara inandı ve istihbarat örgütleri taşıdıkları ismi hak etmediklerini[2] bir kez daha gösterdiler.

20 Nisan 1961'de, Domuzlar Körfezi'ne yapılan çıkarmadan üç gün sonra, gemilerin ve uçakların destek verdiği tepeden tırnağa silahlanmış kahramanlar hiç savaşmadan teslim oldular.

Nisan 21

Öfkeli

Bu olay 2011 yılında bugün günbatımında, İspanya'nın La Rioja bölgesindeki bir köyde, Kutsal Hafta kutlamaları kapsamındaki geçit töreni sırasında yaşandı.

Kalabalık bir topluluk sessizce, temsili İsa ve ona kırbaç darbeleri indirerek yürüyen Roma askerlerinin adımlarına eşlik ediyordu.

Derken bir bağırış sessizliği bozdu.

Babasının omuzlarında oturan Marcos Rabasco kırbaçlanan adama seslendi:

-*Savun kendini! Savun kendini!*

Marcos iki yıl, dört ay ve yirmi bir günlüktü.

Nisan 22

Dünya Günü

Einstein bir keresinde şöyle dedi:

-Eğer arılar yok olursa, dünyanın ne kadar ömrü kalır ki? Dört, beş? Arılar olmadan polenizasyon olmaz, polenizasyon olmayınca da ne bitkiler ne hayvanlar ne de insanlar.

Bunları bir arkadaş ortamında söyledi.

Arkadaşları gülüştüler.

O gülmedi.

Ve şimdi dünya üzerindeki arıların sayısı her geçen gün azalıyor.

Bugün Dünya Günü ve uyarmakta fayda var: bunun sebebi Takdir-i İlahi ya da Şeytanın laneti değil,

doğal ormanların katliamı ve endüstriyel ormanların hızlı artışı;

floranın çeşitliliğini engelleyen ihracat tarımı;

ürünlere zarar veren organizmaları ve bu arada da doğal hayati öldüren zehirler;

kârı arttırırken toprağı kısırlaştıran kimyasal gübreler,

ve reklam dünyasının tüketim toplumuna dayattığı kimi makinelerin yaydığı radyasyon.

Nisan 23

Şöhret tam bir masal

Bugün Dünya Kitap Günü ve edebiyat tarihinin sonu gelmez bir paradoks olduğunu hatırlatmakta yarar var.

İncil'in en popüler bölümü hangisidir? Âdem ve Havva'nın elmayı ısırmaları. Bu İncil'de yer almaz.

Eflatun en meşhur cümlesini asla yazmamıştı:

Savaşın nasıl bittiğini sadece ölüler gördüler.

La Manchalı Don Kişot şunu asla söylemedi:

Köpekler havlıyor, Sancho, atlara eyer vurmanın zamanıdır.

En bilinen cümlesi Voltaire tarafından ne yazıldı ne de söylendi:

Söylediğin şeyle hemfikir değilim, ama bunu söyleme hakkın için canımı veririm.

Georg Friedrich Hegel şunu hiçbir zaman yazmadı:

Gri olan kuramdır, hayat ağacıysa yeşil.

Sherlock Holmes asla şöyle demedi:

Basit düşün, sevgili Watson.

Hiçbir kitabında ya da kitapçığında, Lenin şöyle yazmadı:

Amaç araçları doğrular.

Bertolt Brecht en beğenilen şiirinin yazarı değildi:

Önce komünistleri götürdüler / hiç sesimi çıkarmadım / çünkü ben komünist değildim...

Jorge Luis Borges dilden dile en çok dolaşan şiirinin yazan değildi:

Eğer hayatımı yeni baştan yaşayabilseydim / daha çok hata yapmaya çalışırdım...

Nisan 24

Yayınlama tehlikesi

2004 yılında Guatemala Hükümeti iktidarın cezadan muafiyeti geleneğini ilk kez çiğnedi ve Myrna Mack'ın ülkenin devlet başkanının emriyle katledilmiş olduğunu resmen kabul etti.

Myrna yasak bir araştırmaya girişmişti. Askeri katliamlardan kurtulduktan sonra kendi ülkelerinde sürgün hayatı yaşayan yerlilerin izini bulmak için ormanlara ve dağlara dalmıştı. Ve onların seslerini kaydetmişti.

1989'daki bir toplumsal bilimler kongresinde, Birleşik Devletler'den bir antropolog sürekli bir şeyler üretmeleri konusunda üniversitelerin yaptığı baskıdan şikâyet ediyordu:

-*Benim ülkemde,* demişti, *eğer yayınlamazsan ölürsün.*

Myrna'nın buna yanıtı şöyle oldu:

-*Benim ülkemde, eğer yayınlarsan ölürsün.*

Myrna yayınladı.

Bıçak darbeleriyle onu öldürdüler.

Nisan 25

Lütfen beni kurtarmayın

1951 yılının bu günlerinde, Muhammed Musaddık, büyük bir oy çokluğuyla İran başbakanlığına seçildi.

Musaddık, Britanya İmparatorluğu'na peşkeş çekilen petrolün İran'a geri geleceğini vadetmişti ve hemen işe koyuldu.

Ancak petrolün millileştirilmesi komünist müdahaleye elverişli bir kaos ortamının doğmasına yol açabilirdi. Bu yüzden Başkan Eisenhower saldırı emrini verdi ve Birleşik Devletler İran'ı kurtardı: 1953'te, bir devlet darbesi Musaddık'ı cezaevine, çok sayıdaki destekçisini de mezara gönderdi ve Musaddık'ın millileştirdiği petrolün yüzde kırkını Kuzey Amerikalı şirketlere verdi.

Ertesi yıl, İran'dan çok uzaklarda, Başkan Eisenhower saldırı emrini verdi ve Birleşik Devletler Guatemala'yı kurtardı. Bir devlet darbesi, demokratik bir biçimde seçilmiş Jacobo Albenz Hükümetini devirdi, çünkü bu hükümet United Fruit Company'nin ekip dikmediği topraklarını kamulaştırmıştı ve bu komünist müdahaleye elverişli bir kaos ortamı yaratıyordu.

Guatemala bu iyiliğin bedelini ödemeye devam ediyor.

Nisan 26

Burada hiçbir şey olmadı

Bu olay 1986’da, Ukrayna, Çernobil’de meydana geldi.

Dünyanın o ana dek gördüğü en büyük nükleer felaketti, ama bu trajediyi ilk andan itibaren haber alan yegâne canlılar kaçıp giden kuşlar ve toprağın altına saklanan kurtçuklar oldu.

Sovyet Hükümeti sessizlik emri verdi.

Radyoaktif yağmur Avrupa’nın önemli bir bölümünü istila etti ama hükümet inkâr etmeye ya da susmaya devam etti.

Bir çeyrek yüzyıl sonra, Fukushima’da, birçok nükleer reaktör patladı ve Japon Hükümeti de sustu ya da *alarm verici versiyonları* inkâr etti.

İşte bu yüzden, İngiliz emektar gazeteci Claude Cockburn şu tavsiyede bulunurken haklıydı:

-*Resmi olarak yalanlanana kadar hiçbir şeye inanmayın.*

Nisan 27

Hayatın dönüşleri

Nikaragua’yı Muhafazakâr Parti’nin yönettiği 1837 yılında bugün, hayati tehlike bulunması halinde kadınlara kürtaj hakkı tarandı.

Yüz yetmiş yıl sonra, aynı ülkede, Devrimci Sandinistalar olduklarını söyleyen kanun yapıcılar *hangi koşulda olursa olsun* kürtajı yasakladı ve böylece yoksul kadınları hapse ya da mezara mahkûm etti.

Nisan 28

Bu güvensiz dünya

Bugün, Dünya İş Güvenliği Günü'nde, uyarmakta fayda var ki, işten daha güvensiz hiçbir şey yok. Her sabah şu soruyu sorarak uyanan işçilerin sayısı gün geçtikçe artıyor:

-*Kaçımız kalacak? Beni kim satın alacak?*

Birçok kişi işini kaybediyor ve birçok kişi çalışırken hayatını kaybediyor: her on beş saniyede bir işçi ölüyor, bu yüzden *iş kazaları* katil diye adlandırılıyor.

Kamu güvenliği sorunu, seçimleri kazanmak için kolektif histeriyi harekete geçiren politikacıların gözde temasıdır. Tehlike, tehlike diye haykırırlar: her köşe başında bir hırsız, bir tecavüzcü, bir katil beklemektedir. Ama bu politikacılardan çalışmanın tehlikeli olduğunu asla duyamazsınız,

ve sokakta karşıdan karşıya geçmek tehlikelidir, çünkü her yirmi beş saniyede bir yaya ölmektedir, bu yüzden *trafik kazaları* katil diye adlandırılır;

ve yemek yemek tehlikelidir, çünkü açlığını gideren her kişi kimyasal yiyeceklerden zehirlenerek öbür dünyayı boylayabilir;

ve nefes almak tehlikelidir, çünkü kentlerde temiz hava, tıpkı sessizlik gibi, bir lüks unsurudur;

ve doğmak da tehlikelidir, çünkü her üç saniyede bir çocuk beş yaşını göremeden ölüyor.

Nisan 29

O unutmaz

Afrika selvasının tüm patikalarını kim tanıyor?

Fildişi avcılarının ve diğer düşman yırtıcı hayvanların tehlikesini bertaraf etmeyi kim biliyor?

Kendilerinin ve başkalarının izlerini kim tanıyor?

Dişi erkek, hepsinin hafızasını kim muhafaza ediyor?

Biz insanların ne duyabildiğimiz ne de deşifre edebildiğimiz sesleri kim çıkarıyor?

Yirmi kilometreden daha uzak bir mesafeye kadar uyaran, yardım eden, tehdit eden ya da selamlayan bu sesleri kim çıkarıyor?

Hepsini o yapıyor, en yaşlı dişi fil. Sürünün en yaşlısı ve en bilgesi. Sürünün en başında yürüyeni.

Nisan 30

Kayıp anaları

1977 yılının bu akşamüstünde, oğulları kaybolmuş on dört anne ilk kez bir araya geldiler.

O günden itibaren birlikte aradılar ve açılmayan kapıları birlikte tekmelediler:

-*Hepimiz hepimiz için*, diyorlardı.

Ve şöyle diyorlardı:

-*Hepsi bizim evlatlarımız.*

Binlerce ve binlerce evlat Arjantin askeri diktatörlüğü tarafından yutulmuş, beş yüzden fazla çocuk savaş ganimeti olarak bölüştürülmüştü ve ne gazeteler ne radyolar ne de televizyon kanalları bunun hakkında tek kelime ediyordu.

İlk toplantıdan birkaç ay sonra, o annelerden üçü, Azucena Villaflor, Esther Ballestrino ve Mana Eugenia Ponce de çocukları gibi ortadan kayboldular ve tıpkı onlar gibi işkence gördüler ve katledildiler.

Ama perşembe toplantılarını engellemek artık mümkün değildi. Beyaz başörtüler Plaza de Mayo’yu (Mayıs Meydanı) ve dünya haritasını dönüp duruyorlardı.

mayıs

Mayıs 1

İşçi Bayramı

Paylaşılan uçuş teknolojisi: birinci ördek uçuşu başlatıyor ve ikinciye yol açıyor; ikinci üçüncünün önünü boşaltıyor; üçüncünün enerjisi dördüncüyü kaldırıyor; dördüncü beşinciye yardım ediyor ve beşincinin gayreti altıncıyı itiyor, o rüzgârı yedinciye geçiriyor...

En öndeki ördek yorulunca yerini, gökyüzünde çizilen bu V şeklinin en ucuna geçecek olan diğerine bırakıp kendisi grubun en arkasına geçiyor. Arkadakiler ve öndekiler, hepsi dönerek yer değiştiriyor ve hiçbiri de, ne kendini süper ördek zannedip hep en önde ne de en güçsüz ördek zannedip hep en arkada uçuyor.

Mayıs 2

Geronimo Operasyonu

Geronimo on dokuzuncu yüzyılda Apaçi yerlilerinin direnişinin başına geçmişti.

Bu istilaya uğrayanların liderinin her zaman kötü bir şöhreti oldu, zira cesareti ve gözüpekliği istikaları yıllarca deli etti. Ve ertesi yüzyılda çekilen Far West filmlerinde de kötülerin kötüsü olarak gösterildi.

Aynı geleneği sürdüren Birleşik Devletler Hükümeti, 2011 yılında bugün, delik deşik edildikten sonra ortadan kaybolan Usame Bin Ladin'i kurşuna dizme harekâtına *Geronimo Operasyonu* adını verdi.

Peki ama, Birleşik Devletler'in askeri laboratuvarlarında üretilen çılgın halife Bin Ladin'in Geronimo'yla ne alakası vardı ki? Ne zaman bir Birleşik Devletler başkanı yeni bir savaşı haklı gösterme ihtiyacı hissetse, bütün çocukları çiğ çiğ yiyeceğini ilan eden bu profesyonel korkutucuya Geronimo'nun nesi benziyordu ki?

Bu ismin seçilmesi masum bir davranış değildi: yabana işgaline karşı onurlarını ve topraklarını savunan yerli savaşçıların birer terörist oldukları ima ediliyordu.

Mayıs 3

Namus kirletme

1979’un sonlarında, Sovyet güçleri Afganistan’ı işgal etti.

Resmi açıklamaya göre işgalin sebebi ülkeyi modernize etmeye çalışan laik hükümeti savunmaktı.

Ben 1981 yılında bu konuyla ilgilenen Stockholm’deki uluslararası mahkemenin bir üyesiydim.

O oturumların birinde yaşadığım o en önemli anı asla unutmayacağım.

O dönemde *freedom fighters,* yani özgürlük savaşçıları, şimdiyse teröristler olarak adlandırılan radikal İslam’ın temsilcisi üst düzey bir dini lider tanık kürsüsündeydi.

İhtiyar şöyle gürlemişti:

-*Komünistler kızlarımızın namusunu kirlettiler! Onlara okuma yazma öğrettiler!*

Gece sürdükçe

1937'de öldüğünde Noel Rosa yirmi altı yaşındaydı.

Plajı hayatında sadece fotoğraflarda gören bu Rio de Janeiro gecesi müzisyeni sambalar yazıp onları şehrin barlarında söyledi ve bunlar oralarda hâlâ söyleniyor.

Bir arkadaşı, Noel için gecenin ilerleyen bir saati olan sabah onda, onu o barlardan birinde buldu.

Noel yeni doğmuş bir şarkıyı mırıldanıyordu.

Masada iki tane şişe vardı. Bunlardan biri bira, diğeriyse şeker kamışından yapılan *aguardiente* içkisiydi.

Arkadaşı onu veremin öldürmekte olduğunu biliyordu. Noel onun endişesini yüzünden okudu ve kendini biranın besleyici özellikleri hakkında ona bir ders vermeye mecbur hissetti. Şişeyi göstererek şöyle dedi:

-*Şu şey bir tabak iyi yemekten çok daha besleyicidir.*

Arkadaşı ikna olmuş bir şekilde aguardiente şişesini işaret etti:

-*Ya bu?*

Noel'in yanıtı şöyle oldu:

-*Yanında ona eşlik eden bir içki olmadan yemenin zevki olmuyor.*

Mayıs 5

Şarkı söyleyerek lanetliyorum

Noel Rosa 1932’de, *Yok mu arttıran?* isimli sambasının plağını çıkardı; şarkı açık arttırmaya çıkarılan bir ülkenin kısa öyküsüydü:

Kendisi de Brezilyalı olan
Ve Brezilya’nın tamamını
Üç parselde satan
Mezatçı ne kadar kazanacak bundan?

Ve birkaç yıl sonra, Enrique Santos Discepolo, *Cambalache* isimli tangosunda Arjantin’deki kepazeliği konu edindi:

Belli oldu ki bugün aynı şey
Dürüst olmakla ihanet etmek
Cahil, bilge ya da hırsız,
Cömert ya da düzenbaz olmak.
Hiç düşünme böyle devam et...

Mayıs 6

Belirişler

Wall Street’in çöküşü gazeteci Jonathan Tilove’u işsiz bırakmıştı.

Ama 2009 yılında, Jonathan Washington’daki ofisini boşaltırken masasının üzerindeki bir kahve lekesinde Bakire Meryem’i fark etti ve bu keşif onun kaderini değiştirdi.

Krizin tam ortasında, artık kimsenin ekonomistlere, politikacılara ve gazetecilere inanmadığı bir dönemde birçok kişi bir peynirli sandviçte, bir kuşkonmaz bitkisinde ya da bir dişçi radyografisinde Bakire’nin görüntüsüne rastlayacaktı.

Mayıs 7

Oyunbozanlar

1954’te, Vietnamlı asiler Fransız askerlerine kale gibi sağlam Dien Bien Phu Kışlası’nda sağlam bir şamar indirdiler. Ve bir asır süren sömürge döneminin ardından, mağrur Fransa apar topar Vietnam’dan çıkmak zorunda kaldı.

Sonra sıra Birleşik Devletler’e geldi. İnanılacak şey değil: dünyanın ve tüm kâinata en büyük gücü bu minicik, kötü silahlanmış ve halkı yoksulların yoksulu ülkede bozgunun utancını yaşadı.

Ağır hareket eden, çok az konuşan bir köylü bu iki kahramanlık destanına öncülük etti.

Adı Ho Chi Minh’di, ama herkes ona *Ho Amca* diyordu.

Ho Amca diğer devrimlerin liderlerine pek benzemiyordu.

Bir keresinde, bir militan küçük bir köyden dönünce oradaki insanları organize etmenin mümkün olmadığı konusunda rapor vermiş:

-*Oradakiler Ur avuç geri kafalı Budist, bütün günü meditasyonla geçiriyorlar.*

-*Oraya dön ve sen de meditasyon yap,* diye buyurmuş Ho Amca.

Mayıs 8

Tazmanya Şeytanı

Bu şeytani canavar açık ağzı ve keskin dişleriyle bütün dünyada meşhurdur.

Ama gerçek Tazmanya Şeytanı cehennemden gelmedi: o, Avustralya'ya komşu bu ada halkını adına medenileştirme dediği soylu bir amaçla yok eden Britanya İmparatorluğu'dur.

İngiliz istila savaşının en son kurbanın adı Truganini'ydi. Krallığı gasp edilen bu kraliçe 1876 yılında bugün ölünce onunla birlikte halkının dili ve hatıraları da göçüp gitti.

Mayıs 9

Onu bulmak için doğdu

Howard Carter 1874 yılında bugünün sabahında doğdu ve yarım asır sonra bu dünyaya neden geldiğini anladı.

Bu idrak Tutankamon'un mezarını bulduğunda gerçekleşti.

Carter, Mısır bilimi uzmanlarının umutsuzluk ve kötü kehanetleriyle mücadele ederek geçirdiği yılların ardından onu tamamen inatçılığı sayesinde keşfetti.

Büyük buluşunu yaptığı gün bu kısa ömürlü firavunun, etrafı binlerce muhteşem şeyle çevrili bu delikanlının ayakucuna oturdu ve orada sessizlik içinde saatlerce kaldı.

Ve oraya birçok kez geri döndü.

Onlardan birinde daha önce görmediği şeyi gördü: yere dökülmüş birkaç tane tohum vardı.

Tohumlar üç bin iki yüz yıldan beri onları toprağa ekecek eli bekliyorlardı.

Mayıs 10

Affedilmez

Şair Roque Dalton dalgacı ve gevezenin biriydi. Asla ne susmayı ne de itaat etmeyi öğrendi, ayrıca herkesten farklı bir mizah ve sevgi anlayışı vardı.

1975 yılında bugünün gecesinde El Salvadorlu gerilla yoldaşları onu uyuduğu sırada bir kurşunla öldürdüler.

Suçlular: farklılığı cezalandırmak için öldüren militanlar, adaletsizliği sürdürmek için öldüren askerler kadar suçlular.

Mayıs 11

On parmağında on marifet

Eugene François Vidocq 1857’de Paris’te öldü.

Eugene, on dört yaşında babasının fırınını soyduktan sonra, hırsız, akrobat, kılıç ustası, firari asker, kaçakçı, genç kızlar için deli olan okul öğretmeni, genelev patronu, işadamı, muhbir, casus, kriminolog, balistik uzmanı, Súreté Generale’in müdürü, soruşturmalar yürüten Fransız polisi ve ilk özel dedektiflik ajansının kurucusu oldu.

Yirmi defa düello yaptı ve rahibe ya da savaş gazisi kılığına bürünerek beş hapishaneden kaçtı. Bir kılık değiştirme sihirbazı, polis kılığında bir suçlu, suçlu kılığına giren bir polis, düşmanlarının dostu ve de dostlarının düşmanı oldu.

Sherlock Holmes ve Avrupa edebiyatının diğer meşhur dedektifleri tuzaklar konusundaki becerilerinin büyük bir bölümünü bunları suç işlerken öğrenip daha sonra suçlularla mücadele etmek için kullanan Vidocq’a borçludurlar.

Mayıs 12

Canlı sismograflar

2008 yılında şiddetli bir deprem Çin'i salladı.

Sismograf cihazı on dokuzuncu yüzyıla doğru Çin'de icat edilmişti, ama hiçbir sismograf gelmekte olan bu felaketle ilgili uyarıda bulunmadı.

Uyarıyı yapanlar hayvanlar oldu. Bilim adamları onlara hiç kaale almadılar. Felaketten birkaç gün önce, çılgına dönen çok sayıda kurbağa sağa sola koşmaya başlayıp Miauzhu ve diğer şehirlerin sokaklarını son sürat geçtiler. Aynı anda Wuhan Hayvanat Bahçesi'nde filler ve zebralar kafeslerinin parmaklıklarına hücum ediyor, kaplanlar kükrüyor ve tavus kuşları bağrışıyordu.

Mayıs 13

Şarkı söylemen için, görmen için

Dünyaların dünyasını görmen için, gözlerini değiştir.

Kuşların şarkını dinlemesi için, gırtlağını değiştir.

Orinoco Nehri civarında doğmuş olan eski bilgiler bunu bilir, bunu söylerler.

Mayıs 14

Başkasının borcu

1948 yılında bugün İsrail devleti doğdu.

Bundan daha birkaç ay sonra, sekiz yüz bin Filistinli kovulmuş ve beş yüzden fazla köy yerle bir edilmişti.

Zeytin, incir, badem ve diğer meyve ağaçlarının yetiştiği bu köyler şimdi otoyolların, alışveriş merkezlerinin ve lunaparkların altındaki mezarlarda yatıyor. Onlar isimsiz ölüler. Yeni yönetimin yetkilerinden oluşan İsimler Komitesi haritayı yeniden vaftiz etti.

Filistinli çok az şey kaldı. Haritanın bu dinmek bilmez isim açlığı İncil tarafından cömertçe dağıtılmış mülkiyet haklarını akla getiriyor ve Yahudi halkının maruz kaldığı iki bin yıllık zulüm bu yapılanları doğrulamakta kullanılıyor.

Yahudi sürek avı daima bir Avrupalı geleneği oldu, ama onların borcunu ödeyenler şimdi Filistinliler.

Mayıs 15

Yarın bugünün diğer bir adı olmasın

2011 yılında, evlerinden ve işlerinden atılan binlerce genç İspanya'nın değişik şehirlerinin meydanlarını ve sokaklarını doldurdu.

Ve öfke yayıldı. Bu sağlıklı davranış salgınlardan daha bulaşıcı bir hâl aldı ve *öfkelilerin* sesleri haritalarda çizilen sınırları aşıp dünyada şöyle yankılandı:

Bize "sokağa defolun!" dediler ve işte buradayız.
Televizyonu kapat ve sokağı aç.
Ona kriz diyorlar, ama asıl adı düzenbazlık.
Para az değil: hırsızlar çok kalabalık.
Piyasalar yönetiyor. Ben oyumu onlara vermedim.
Onlar bizim için bize sormadan karar veriyorlar.
Ekonomik köle kiralanır.
Haklarımı aramaktayım. Onları gören oldu mu?
Eğer hayal kurmamıza izin vermezlerse, biz de onların uyumasına izin vermeyeceğiz.

Mayıs 16

Marş, marş, tımarhaneye

Orfoz ve diğer balıklar,
yunuslar, kuğular, flamingolar, albatroslar,
penguenler,
bizonlar,
devekuşları,
koalalar,
orangutanlar ve diğer maymunlar, kelebekler ve diğer böcekler
ve hayvanlar alemindeki daha birçok akrabamızın bir dönem ya da devamlı olarak, dişi dişiye ya da erkek erkeğe eşcinsel ilişkileri oluyor.

Neyse ki onlar insan değiller: bu sayede tımarhaneden kurtuldular.

1990 yılında bugüne dek, eşcinsellik Dünya Sağlık Örgütü’nün akıl hastalıkları listesinde yer aldı.

Mayıs 17

İnsani barınak

Geldi gelecek derken, yirmi birinci yüzyıl da geldi ve geçmeye başladı bile, ama milyarlarca insan hâlâ evsiz.

Bu soruna bir çözüm arayışındaki uzmanlar otuz yedi yıl boyunca bir sütunun tepesini kendine mekân edinen Hıristiyan Aziz Simeon örneğini inceliyorlar.

Aziz Simeon sabahları ibadet etmek için oradan iner, geceleriyse uyurken oradan düşmemek için kendini sütunun tepesine bağlardı.

Mayıs 18

Hafızanın yolculuğu

1781’de, Túpac Amaru, Cuzco şehrindeki Silah Meydanı’nın tam ortasında balta darbeleriyle paramparça edildi.

İki asır sonra, tam o noktada ayakkabı boyamakta olan yalınayak bir çocuğa turistin biri Túpac Amaru’yu tanıyıp tanımadığını sordu. Küçük ayakkabı boyacısı kafasını kaldırmadan taradığını söyledi. Ve bir yandan işini yaparken neredeyse gizlice mırıldandı:

-O *rüzgârdır*.

Mayıs 19

Peygamber Mark

Mark Twain şöyle demişti:

-Ben buraya 1835'te Halley Kuyrukluyıldızca geldim. Kuyruklu yıldız 1910'da geri gelecek ve ben gitmek için onu bekliyorum. Buna karşılık, Her Şeye Kadir şöyle dedi: "Burada açıklanamaz iki anormallik var. Birlikte geldiler ve birlikte gidecekler".

Kuyrukluyıldız dünyayı 1910 yılının bugünlerinde ziyaret etti. Sabırsız Twain ise bir ay önce gitmişti.

Mayıs 20

Eşine az rastlanır bir sağduyu vakası

1998’de Fransa haftalık çalışma süresini otuz beş saate indiren bir yasa çıkardı.

Daha az çalışma, daha çok yaşama: Thomas More *Ütopya* adlı eserinde bunu düşlemişti, ama bu tür bir sağduyu eylemine bir ulusun cüret etmesi için beş asır beklemek gerekti.

Netice itibarıyla çalışma süresini azaltıp bizim özgürlük alanımızı arttırmayacaklarsa makineler neye yarar ki? Teknolojik ilerleme neden bize işsizlik ve sıkıntı getirmek zorunda olsun ki?

İlk kez olarak, en azından bir ülke, onca akıldışılığa meydan okudu.

Ama sağduyu çok kısa sürdü. Otuz beş saat yasası on yaşındayken öldü.

Dünya Kültürel Çeşitlilik Günü

1906 yılında, Kongo selvasında yakalanan bir pigme New York’taki Bronx Hayvanat Bahçesi’ne getirildi.

Pigmeye Ota Benga ismi verildi ve bir kafesin içinde, bir orangutan ve dört şempanzeye birlikte halka gösterilmeye başlandı. Uzmanlar kamuoyuna bu hümanoidin eksik halka olabileceğini söylüyor ve bu varsayımlarını teyit etmek için de onu tüylü kardeşleriyle oynarken gösteriyorlardı.

Bir süre sonra Hıristiyan şefkati pigmeyi hayvanat bahçesinden kurtardı.

Her yol denendi, ama hiçbiri işe yaramadı. Ota Benga kurtarılmayı reddediyordu. Konuşmuyor, yemek masasında tabakları kırıyor, ona dokunmak isteyen herkese vuruyor, hiçbir iş yapmayı beceremiyor, kilise korosunda şarkı söylemeyip susuyor, onunla fotoğraf çektirmek isteyenleri ısırıyordu.

1916 kışının sonunda, on yıllık evcilleştirmenin ardından, Ota Benga ateşin karşısına oturdu, çırılçıplak soyundu, ona zorla giydirilmiş olan giysileri yaktı ve çaldığı bir tabancayla kendi kalbine nişan aldı.

Mayıs 22

Tenten vahşilerin arasında

Tenten'in babası, Belçikalı çizer Herge 1907'de bugün doğdu.

Çizgi roman kahramanı Tenten beyaz ırkın medenileştirme erdemlerinin ete kemiğe bürünmüş halini canlandırdı.

En heyecanlı macerasında Tenten o sırada hâlâ Belçika'nın mülkiyetinde bulunan Kongo'yu ziyaret etti. Orada siyahların sersemliklerine kahkahalarla güldü ve vaktini avlanarak geçirdi.

On beş tane antilop öldürdü, postuna bürünüp kılık değiştirmek için bir maymunun derisini yüzdü, dinamit lokumuyla bir gergedanı havaya uçurdu ve birçok timsahın açık duran ağzına ateş etti.

Tenten fillerin siyahlardan çok daha iyi Fransızca konuştuklarını söylüyordu. Yarımda bir hatıra götürmek için o fillerden birini öldürdü ve dişlerini söktü.

Yolculuk çok eğlenceli geçti.

Mayıs 23

Kudretin imalatı

Dünyanın sahibi, petrolün kralı, Standart Oil Company’nin kurucusu John D. Rockefeller 1937’de öldü. Neredeyse bir asır yaşamıştı.

Otopside vicdan namına herhangi bir şeye rastlanmadı.

Mayıs 24

Dinsizler ve aziz

1543 yılında bugün, Nikolas Kopernik öldü.

Dünyanın güneşin etrafında döndüğünü kanıtladığı kitabının ilk nüshaları piyasa çıktığı günlerde öldü.

Kilise, *yanlış bilgiler içerdiği ve Kutsal Metinler ile çeliştiği gerekçesiyle,* kitabı yasakladı; kitabı yaydığı için rahip Giordano Bruno'yu odun ateşinde yaktı, Galileo Galilei'yi de okuyup inandığını inkâr etmeye zorladı.

Vatikan üç buçuk asır sonra, Giordano Bruno'yu canlı canlı kızartmış olmaktan ötürü pişmanlık duydu ve avlularından birine Galileo Galilei'nin heykelini dikeceğini ilan etti.

Tanrının dünyadaki büyükelçiliği adaleti sağlamakta hiç acele etmiyor.

Ama bu dinsizleri affetmesiyle eşzamanlı olarak, Vatikan, Engizisyon kardinali Roberto Bellarmino'yu aziz ilan etti. Bruno ve Galileo'yu yargılayıp mahkûm eden ve şu anda göklerde olan Roberto'yu aziz yaptı.

Mayıs 25

Sapkınlıklar

325 yılında Hıristiyanlığın ilk evrensel kilise şurası İmparator Konstantin'in çağrısıyla Nicea (bugünkü İznik, ç.n.) şehrinde toplandı.

Şuranın sürdüğü üç ay boyunca, üç yüz piskopos sapkınlıkla mücadelede gerekli olan bazı dogmaları onayladılar ve Yunanca *hairesis* sözünden gelen ve *seçim* anlamına gelen *sapkınlık* (İspanyolcası *herejia* ç.n.) sözcüğünün bundan böyle *hata* anlamına gelmesine karar verdiler.

Ya da başka bir deyişle: özgürce seçen ve inancın efendilerine boyun eğmeyen hata işlemiş olacaktı.

Mayıs 26

Sherlock Holmes iki kez öldü

Sherlock Holmes’un ilk ölümü 1891’de oldu. Onu babası öldürdü: Yazar Arthur Conan Doyle, yarattığı ukala karakterin ondan daha meşhur olmasına daha fazla dayanamadı ve Alpler’in tepesinden Sherlock’u uçuruma yuvarladı.

Haber *Strand* dergisinde yayınlanınca kısa sürede herkes tarafından duyuldu. Bunun üzerine bütün dünya yasa büründü, dergi okurlarını, yazar da dostlarını kaybetti.

Dedektiflerin en ünlüsünün yeniden dirilmesi çok gecikmedi.

Conan Doyle’un ona hayata geri döndürmekten başka çaresi yoktu.

Sherlock’un ikinci ölümüyle ilgili hiçbir şey bilinmiyor. Baker Street’teki evinde kimse telefonu açmıyor. Gerçi *Times* gazetesinin sayfalarında ölüm ilanı yayınlanmış olsaydı illaki dikkat çekerdi, ama onun vaktinin de çoktan gelmiş olması lazım, burası kesin, zira hepimiz ölmek zorundayız.

Mayıs 27

Sevgili serseri

1963’te Fernando öldü.

O bir özgürdü. Aynı zamanda hem herkesin hem de hiç kimsenindi.

Meydanlarda kedi koşturmaktan sıkılınca, şarkıcı ve gitarist arkadaşlarıyla sokakları arşınlamaya başlar ve onlarla birlikte, nereden gelirse gelsin, müzik sesine doğru gider ve o eğlence senin bu eğlence benim dolaşıp dururdu.

Konserlerden asla eksik olmazdı. İyi kulaklara sahip bir eleştirmendi; dinlediği şey hoşuna giderse kuyruğunu sallar, beğenmezse homurdanırdı.

Köpek toplayıcıları onu yakalayınca köylü bir kadın tarafından kurtarıldı. Bir otomobil tarafından ezilince ona en iyi doktor baktı ve muayenehanesinde yatırdı.

Herkesin ortasında işlediği şehvet günahları yüzünden yediği tekmeler onu hırpalayınca İlerleme kulübüne mensup çocuk tugayları ona acil tedavi uyguluyorlardı.

Yaşadığı şehir olan Arjantin’in Chaco bölgesindeki Resistencia’da Fernando’nun üç tane heykeli dikili.

Mayıs 28

Oswiecim

2006 yılında bugün, Katolik Kilisesi'nin başı Papa Benedicto, Polonya dilinde Oswiecim denen şehrin bahçeleri arasında dolaştı.

Bu gezinin belli bir anında manzara değişti.

Alman dilinde, Oswiecim şehrinin adı Auschwitz'dir.

Ve Papa Auschwitz'de konuştu. Dünyanın en meşhur ölüm fabrikasından sordu:

-*Ya Tanrı, o neredeydi?*

Hiç kimse Tanrı'nın asla mekân değiştirmediğini ona söylemedi.

Ve yine sordu:

-*Tanrı neden* sessiz *kaldı?*

Hiç kimse sessiz kalanın Kilise, Tanrı adına konuşanınsa onun Kilisesi olduğunu söylemedi.

Mayıs 29

Vampirler

1725 yazında, Kisiljevo Köyü’nde Petar Blagojevic tabutundan kalkıp dokuz komşusunu ısırdı ve onların kanını içti. O dönemde bu bölgenin idaresini elinde bulunduran Avusturya Hükümeti’nin emriyle, asayiş güçleri kalbine bir kazık saplayarak onu kesin bir biçimde öldürdüler.

Petar, resmi olarak ilk kabul edilen, ama en az meşhur vampirdi.

En çok sükse yapan Kont Drakula ise 1897’de Bram Stocker’ın kaleminden doğdu.

Drakula, bir asırdan biraz daha uzun bir süre sonra jübile yaptı. Hollywood’un ürettiği uyduruk vampirlerin ve vampirciklerin rekabeti onu zerre kadar endişelendirmiyor ama aşılamaz kahramanlık hikâyeleri onun canını sıkıyordu.

Bu yüzden istifa etmekten başka çaresi kalmamıştı. Bankaları batırıp duran ve sanki dünyanın boynuna yapışmış gibi kanını emen doymak bilmez kudretliler karşısında çaresiz bir aşağılık kompleksi hissediyordu.

Mayıs 30

Odun ateşinden sunağa

1431 yılında bugün, on dokuz yaşında bir genç kız, Rouen’in eski Pazar yerinde canlı canlı yakıldı.

Odun yığının üzerine çıkarken başına geçirilmiş kocaman başlığın üzerinde şu yazılar okunuyordu:

Sapkın
Sabıkalı
Dinden dönmüş
Putperest

Yakıldıktan sonra külleri, bir köprünün üzerinden Seine Nehri’ne atıldı ki, sular onu mümkün olduğunca uzağa götürsün.

O Katolik Kilisesi ve Fransa Krallığı tarafından mahkûm edilmişti.

Onun adı Jeanne d’Arc’ti. Size tamdık geliyor mu?

Mayıs 31

Yanmaz

Mucizelerin yaratıcısı Sinyora Girardelli, 1820 civarında, Avrupalı seyircilerin gözlerinin yuvalarından fırlamasına sebep oluyordu.

Yanan mumlarla kollarını okşuyor, ateşin üzerinde yalınayak dans ediyor, ateşi elleriyle karıştırıyor, dumanı tüten kızgın demirlerin üzerine oturuyor, alevlerle banyo yapıyor, kızgın yağ ile ağzını çalkalıyor, ateş yutuyor, korları ağzında çiğniyor ve onları madeni sterlinlere dönüşmüş halde dışarı tükürüyordu... Ve bunca yakıcı gösterinin ardından, kar rengi teniyle sapasağlam duran bedenini gösteriyor ve alkış yağmuruna tutuluyordu.

-*Hepsi numara*, diyorlardı her şeyde kusur bulanlar.

O hiçbir şey söylemiyordu.

haziran

Aziz insanlar

2006 yılında, Hayırseverlik, Özgürlük ve Farklılık Partisi yasal olarak kurulmayı denedi.

Bu yeni politik oluşum, *cinselliklerini ve erotik etkinliklerini küçük oğlan ve kızlarla özgürce yaşamayı tercih edenleri* temsil ettiğini söyledi.

Parti örgütü çocuk pornosunun ve küçük yaştakilerle her türlü ilişkinin yasallaşmasını talep ediyordu.

Sekiz yıl önce bu hayırseverlik, özgürlük ve farklılık havarileri, internet üzerinde, Dünya Çocuğa Sevgi Günü'nü yaratmışlardı.

Parti gerekli imza sayısına ulaşamadı, hiçbir seçime katılamadı ve 2010 yılında intihar etti.

Haziran 2

Yerliler de insan

1537 yılında, Papa III. Paulus *Sublimis Deus* başlıklı fetvayı yayınladı.

Fetva, *açgözlülüklerini doyurma arzusu içinde, yerlilerin Katolik inançtan habersiz olmaları gerekçesiyle, sanki hayvanmış gibi bizim boyunduruğumuz altında yaşamaları gerektiğini söylemeye cüret edenlere* karşı çıktı.

Ve Yeni Dünya aborjinlerinin savunmasında, *onların gerçek insanlar oldukları ve bu yüzden de gerçek insanlar gibi özgürlüklerini ve mülkiyet haklarını istedikleri gibi kullanabilecekleri* vurgulandı.

Amerika'da hiç kimsenin bundan haberi olmadı.

Haziran 3

Atahualpa’nın intikamı

Tambogrande Köyü bir altın yatağının üzerinde uyuyordu.

Evlerin altında altın vardı ve kimse bunu bilmiyordu.

Haber köyü boşaltma emriyle birlikte geldi. Peru Hükümeti bütün köyü Manathan Minerals Corporation’a satmıştı.

Onlara artık milyoner olacakları söylendi. Ama hiç kimse emre boyun eğmedi. 2002 yılında bugün, referandumun sonucu açıklandı: Tambogrande sakinleri çölden titizlikle çalınmış toprağın avokadoları, mangoları, limonları ve diğer meyveleriyle yaşamlarını sürdürmeye karar verdiler.

Onlar altının ortaya çıktığı yerlere lanet getirdiğini çok iyi biliyorlardı: tepeler dinamitle havaya uçuruluyor, nehirler madenci firmanın kutsal sudan daha çok siyanür içeren atıklarıyla zehirleniyordu.

Ve belki de altının insanları delirttiğini de biliyorlardı, çünkü altın açlığı yedikçe daha da artıyordu.

1533’te, İspanyol konkistador Francisco Pizarro, elindeki bütün altını ona vermiş olmasına rağmen Peru Kralı Atahualpa’yı boğdurtmuştu.

Haziran 4

Geleceğin hafızası

Okulda öğrendiğimize göre, Şili 1536 yılında keşfedildi.

Bu haber Mapuche yerlilerini hiç etkilemedi, zira onlar Şili'yi on üç bin yıl önce keşfetmişlerdi.

1563'te, İspanyol konkistadorların ana kalesini kuşattılar.

Binlerce yerlinin öfkeyle saldırdığı kale düşmek üzereydi ki, Yüzbaşı Lorenzo Bernal çitin üzerine çıkıp haykırdı:

-*Uzun vadede biz kazanacağız! Varsın İspanyol kadınlar eksik olsun, sizinkiler ne güne duruyor. Onlardan yapacağımız çocuklar sizin efendileriniz olacak.*

Tercüman bunları çevirdi. Yerlilerin şefi Colocolo bunları yağmuru dinleyen biri gibi dinledi.

Buradaki hüzünlü kehaneti anlayamadı.

Haziran 5

Doğa dilsiz değil

Gerçeklik ölü doğalar resmeder.

İklim ve aynı zamanda da biz kafayı yiyip delirirken, sanki doğa kurban değil de cellatmış gibi, felaketler doğal diye adlandırılır.

Bugün Dünya Çevre Günü. 2008 yılında, dünya tarihinde ilk kez doğayı bir hak sahibi olarak kabul eden yeni Ekvator Anayasasını kutlamak için güzel bir gün.

Doğanın, sanki bir şahısmış gibi haklarının olması kulağa tuhaf geliyor. Buna karşılık, Birleşik Devletler'in büyük şirketlerinin insan haklarına sahip olmaları insana en normal şeymiş gibi. Ve onlar bu haklara 1886'dan beri Yüksek Adalet Mahkemesi'nin kararıyla sahipler.

Eğer doğa bir banka olsaydı, onu da çoktan kurtarırlardı.

Haziran 6

Eskiden şuralarda yükselen dağlar

Son iki asırda, Kuzey Amerika’daki -bölge yerlilerin hafızasındaki adıyla- Apalaş Sıradağları üzerindeki dört yüz yetmiş dağ tıraşlandı.

Yerliler oradan kovuldular, çünkü bereketli toprakların üzerinde oturuyorlardı.

Dağlar boşaltıldı, çünkü içlerinde kömür vardı.

Şair kral

Nezahualcóyotl, Kristof Kolomb'un Amerika plajlarına ayak basmasından yirmi yıl önce öldü.

Geniş Meksika Vadisi'ndeki Texcoco'nun kralıydı.

Ama giderken sözlerini arkasında bıraktı:

Kırılır, altın bile,
ufalanır, yeşim bile,
yırtılır quetzal tüyü bile,
Burada yaşamaz kimse sonsuza dek.
Ölüm hep geldi buldu prensleri bile.
Gitmek zorundayız hepimiz o gizemli yere.
Acaba boşuna mı geldik bu dünyaya?
Şarkılarımızı bırakalım geride hiç olmazsa

Haziran 8

Kutsala saygısızlık eden adam

1504 yılında Mikelanj şaheserinin açılışını yaptı: David heykeli Floransa şehrinin en önemli meydanına dikildi.

Tamamen çırılçıplak bu dev heykel küfürler ve taşlarla karşılandı.

Mikelanj ahlaksızlığı bakırdan yontulmuş bir asma yaprağıyla örtmek zorunda kaldı.

Haziran 9

Kutsala saygısızlık eden kadınlar

1901 yılında, Elisa Sanchez ve Marcela *Grado* isimli kadınlar Galiçya bölgesindeki A Coruna şehrinin San Jorge Kilisesi'nde evlendiler.

Elisa ve Marcela gizlice sevişiyorlardı. Düğün, papaz, imza ve fotoğraflarla falan durumu normalleştirmek için bir koca icat etmek gerekti: Elisa ismini Mario yaptı, damat kıyafeti giydi, saçını kestirdi ve sesini kalınlaştırarak konuştu.

Daha sonra gerçek ortaya çıkınca, İspanya'nın bütün gazeteleri *bu iğrenç skandal ve utanmaz ahlaksızlık* karşısında yeri göğü inlettiler ve bu acıklı fırsattan istifade, hiç satmadıkları kadar sattılar. Bu arada iyi niyeti suistimal edilen kilise bu işlenen kutsala saygısızlık suçunu polise ihbar edecekti.

Ve sürek avı başladı.

Elisa ve Marcela Portekiz'e kaçtılar.

Porto'da yakalandılar.

Hapisten kaçınca isimlerini değiştirdiler ve denize açıldılar.

Kaçakların izi Buenos Aires'te kaybedildi.

Haziran 10

Ve bir asır sonra

2010 yılının bu günlerinde, Buenos Aires'te, eşcinsel evliliklerin yasallaşması projesiyle ilgili bir tartışma açıldı.

Böyle bir şeye karşı çıkanlar *Cehennem düğünlerine karşı Tanrı'nın savaşını* başlattılar, ama proje engebeli bir yol boyunca tek tek bütün engelleri aştı ve 15 Temmuz günü Arjantin, kadından erkeğe, cinsel farklılığın gökkuşağındaki herkesin tam eşitliğini tanıyan ilk Latin Amerika ülkesi oldu.

Bu, insanları boyun eğerek yaşamaya ve yalan söyleyerek ölmeye davet eden, topluma hâkim ikiyüzlülüğün yanı sıra, zaman içinde isim değiştirse de günahkârların yakıldığı ateşe atacak odunu hiç eksik olmayan Kutsal Engizisyon'un da bozgunu oldu.

Haziran 11

Eiffel Kulesi’ni satan adam

Wall Street dâhilerinin peygamberi Kont Victor Lustig’un çok değişik isimleri ve değişik soyluluk unvanları oldu, değişik ülkelerin değişik hapishanelerinde yattı ve değişik dillerde bütün samimiyetiyle yalan söylemeyi bildi.

Kont, 1925 yılında bugün, öğle vakti, Paris’teki Crillon Oteli’nde gazete okuyordu ki, aklına poker oynamaktan bıktığında açlığını gidermesini sağlayan o güzel fikirlerden biri geldi.

Ve Eiffel Kulesi’ni sattı.

Üzerinde Paris Belediyesi’nin amblemi bulunan antetli kâğıtlarla zarflar bastırdı ve mühendis bir arkadaşının yardımıyla, giderilemez inşaat hatalarından ötürü kulenin çökmekte olduğunu kanıtlayan teknik raporlar oluşturdu.

Kont olası alıcı adaylarını tek tek ziyaret etti ve onları binlerce ton demiri yok pahasına safin almaya davet etti. Konu gizliydi. Burada Fransız ulusunun en ünlü simgesi söz konusu olduğu için, bir kamuoyu skandalından kesinlikle kaçınmak gerekiyordu. Satışlar sessizlik içinde ve ivedilikle gerçekleşti, çünkü kulenin çöküşü çok gecikmeyecekti.

Haziran 12

Gizemin açıklaması

Afganistan’a açılan savaş 2010 yılında gerekçesini itiraf etti: Pentagon bu ülkede değeri bir trilyon doları aşan yatakların bulunduğunu açıkladı.

Bu yataklarda Taliban yatmıyordu.

Altın, kobalt, bakır, demir ve özellikle de cep telefonlarıyla taşınabilir bilgisayarlar için vazgeçilmez olan lityum yatıyordu.

Yan etkiler

2010 yılında bugünlerde, intihar eden Kuzey Amerikalı askerlerin sayısının her geçen gün arttığı ortaya çıktı. İntihar edenlerin sayısı neredeyse çatışmada ölenler kadardı.

Bu sorunu çözmek için Pentagon, silahlı kuvvetlerin en gelecek vadeden kesimini oluşturan akıl sağlığı uzmanlarının sayısını arttırmaya karar verdi.

Dünya giderek devasa bir karakola ve bu karakol da dünya boyutunda bir tımarhaneye dönüşüyor. Bu tımarhanede deli olanlar kim? Kendilerini öldüren askerler mi yoksa onlara öldürmeyi emreden savaşlar mı?

Haziran 14

Bayrağı maske yapanlar

1982 yılında bugün, Arjantin diktatörlüğü savaşı kaybetti. Britanya İmparatorluğu tarafından gasp edilen Falkland Adaları'nı geri almak için canlarını vereceklerine ant içen generaller suratlarında bir tıraş bıçağı yarası bile görmeden uysalca teslim oldular.

Askeriyede iş bölümü: bu elleri bağlı kadınların kahraman tecavüzcüleri, bu cesur işkenceciler, bu bebek ve bulabildikleri her şeyin hırsızları vatansever nutuklar çekmekle meşgulken, en yoksul bölgelerden askere alman ve güneydeki o uzak adalarda mermiyle ya da soğuktan ölecek olan gençleri de mezara yolluyorlardı.

Haziran 15

Bir kadın anlatıyor

Birçok Arjantinli general askeri diktatörlük döneminde yaptıkları kahramanlıklardan ötürü mahkeme önüne çıktılar.

Silvina Parodi, baş belası bir protestocu olmakla suçlanan bu üniversite öğrencisi genç kız, sonsuza dek ortadan kaybolan çok sayıdaki mahpustan biri oldu.

En iyi arkadaşı Cecilia, 2008 yılında mahkeme önünde tanıklık yaptı. Karakolda maruz kaldığı işkenceleri anlattı ve her gün her gece süren işkencelere dayanacak gücü kalmayınca Silvina'nın adını kendisinin verdiğini söyledi:

-*Bunu ben yaptım. Cellatları Silvina'nın yaşadığı eve bizzat ben götürdüm. Onu tekme tokat ve dipçik darbeleriyle evden çıkardıklarını gördüm. Çığlıklarını işittim.*

Mahkeme çıkışında birisi yanına yaklaştı ve alçak sesle ona sordu:

-*Ve bu olaydan sonra, yaşamaya nasıl devam edebildiniz?*

Onun daha da alçak sesle yanıtı şöyle oldu:

-*Yaşadığımı size kim söyledi?*

Haziran 16

Sana söylemem gereken bir şey var

Oscar Lineira Arjantin'de kaybolan binlerce delikanlıdan biriydi. Askeri dildeki adıyla bir *nakledilmiş*.

Aynı karakolda kalan bir diğer tutuklu, Piero Di Monte, onun son sözlerini duydu:

-*Sana söylemem gereken bir şey var. Biliyor musun? Ben henüz bir kadınla yatmadım. Ve şimdi beni bu duyguyu tanımadan öldürecekler.*

Haziran 17

Tomasa ödemedi

1782'de, Quito şehri adaleti Tomasa Surita adlı kadının Guayaquil şehrinden satın almış olduğu kumaşların vergisini ödemeye mecbur olduğuna karar verdi.

Sadece erkeklerin satın almak ya da satmak için yasal yeterliliği vardı.

-*Gidip kocamdan alsınlar,* dedi Tomasa. *Yasa bizleri aptal yerine koyuyor. Eğer biz para tahsil edemeyecek kadar aptalsak, ödeyemeyecek kadar da aptalız.*

Susan da ödemedi

Amerika Birleşik Devletleri ve Susan Anthony, New York Kuzey Bölgesi, 18 Haziran 1873.

Bölge Savcısı Richard Crowley: 5 *Kasım 1872'de, Susan B. Anthony, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi'ndeki bir temsilcisi için oy kullandı. O sırada bir kadındı ve bu konuda bir şüphe olmadığı kanaatindeyim. Onun oy kullanma hakkı yoktu. Yasayı ihlal etmiş olmaktan ötürü suçludur.*

Yargıç Ward Hunt: *Tutuklu, yürürlükteki yasaya uygun olarak yargılandı.*

Susan Anthony: *Evet, efendim, ama bunlar erkekler için yapılmış, erkekler tarafından yorumlanmış ve erkekler tarafından, kadınlara karşı erkeklerin lehine uygulanmış yasalar.*

Yargıç Ward Hunt: *Tutuklu, ayağa kalkın. Bu mahkeme sizin dava masraflarına karşılık olarak yüz dolar ceza ödemenize hükmetmiştir.*

Susan Anthony: *Asla bir dolar bile ödemeyeceğim.*

Haziran 19

Alarm! Bisikletler!

-Dünyadaki kadınların eşit haklara ulaşması yolunda bisikletin yaptığını ne başka bir şey ne de başka bir kimse yaptı, diyordu Susan Anthony.

Ve onun mücadele arkadaşı Elizabeth Stanton da şöyle diyordu:

-Biz kadınlar oy kullanma hakkına doğru pedal çeviriyoruz

Philippe Tissie gibi bazı doktorlar bisikletin düşük ve kısırlığa sebep olabileceği konusunda uyarırken, başka meslektaşları bu edepsiz aletin ahlaksızlığı teşvik ettiğini, zira mahrem yerleri seleye sürtündükçe kadınların zevk aldıklarını savunuyorlardı.

Gerçek şu ki, bisiklet yüzünden kadınlar kendi başlarına çıkıp dolaşıyor, evden uzaklaşıyor ve özgürlüğün tehlikeli zevkini tadıyorlardı. Ve yine bisiklet yüzünden, pedal çevirmeyi engelleyen o bunaltıcı korse elbise üzerlerinden çıkıyor ve müzedeki yerini alıyordu.

Haziran 20

Bu sorun

Her heceye renk vermeye muktedir soprano sesi Rio de Janeiro’da alkış yağmurlarına tutulmuştu.

Kısa bir süre sonra, on sekizinci yüzyılın sonlamda, Joaquina Lapinha Avrupa’yı fetheden ilk Brezilyalı şarkıcı oldu.

Opera bağımlısı bir İsveçli olan Cari Ruders onu 1800 yılında Lisbon’daki bir tiyatroda dinledi ve *güzel sesine, etkileyici fiziğine ve büyük dramatik duygusuna* coşku içinde övgüler yağdırdı.

Ne yazık ki,]oaquina’nın teni koyu renk, diye uyardı Ruders, *ama sorun kozmetiklerle giderilebiliyor.*

Haziran 21

Hepimiz seniz

2001 yılında bugün, Treviso ve Cenova takımları arasındaki futbol maçı sürpriz bir olaya sahne oldu.

Treviso'nun Nijerya kökenli Afrikalı oyuncusu Akeem Omoladé'ye yönelik olarak İtalyan tribünlerinden hiç kesilmeyen ıslıklar, alaya seslenişler ve ırkçı tezahüratlar yükseliyordu.

Ama ikinci yanda ortalığı sessizlik kapladı, zira Trevisolu diğer on oyuncu sahaya yüzlerini siyaha boyayarak çıktılar.

Haziran 22

Dünyanın kemeri

İsa'dan önce 234 yılında, Eratosthenes adındaki bir bilge, İskenderiye kentinde tam öğle vakti yere bir sopa dikti ve gölgesini ölçtü.

Bir yıl sonra, aynı gün tam aynı saatte, aynı sopayı bu kez Asvan şehrine dikti ve sopanın gölgesinin olmadığını gördü.

Eratosthenes, bir gölge ile gölgesiz yerin arasındaki farkın dünyanın düz değil küre şeklinde olmasından kaynaklandığı sonucuna vardı. Ardından iki şehir arasındaki mesafeyi insan adımıyla ölçtürdü ve bu bilgiden hareketle dünyanın kemerinin uzunluğunu ölçmeye çalıştı.

Hesabında doksan kilometre yanıldı.

Haziran 23

Ateşler

Bugün gece yarısı ateşler tutuşuyor.
Kalabalık yüksek odun ateşlerinin etrafında toplanıyor.

Bu gece evler ve ruhlar temizleniyor. Eski püskü şeyler ve eskimiş arzular, zaman içinde yıpranmış nesneler ve duygular ateşe atılıyor ki yenileri doğup yerlerini bulsunlar.

Bu gelenek dünyanın kuzeyinden her tarafa yayıldı. Her zaman bir pagan eğlencesi oldu. Ta ki Katolik Kilisesi bu etkinliğin Aziz John gecesi diye kutlanmasına karar verene kadar.

Haziran 24

Güneş

And Dağları'nın steplerinde ve tepelerinde bugün gün doğumundan itibaren güneş bayramı, Inti Raymi kutlanır.

Zamanın başında, toprak ve gökyüzü karanlıktı. Sadece gece vardı.

İlk kadın ve ilk erkek Titicaca Gölü'nün sularından dışarı çıkınca güneş doğdu.

Güneş, Tanrıların tanrısı Viracocha tarafından kadınla erkek birbirlerini görebilsinler diye yaratıldı.

Haziran 25

Ay

Çinli şair Li Po 762 yılında, bugünkü gibi bir gecede öldü.

Boğularak öldü.

Yangtze Nehri’nin sularına yansıyan ay ışığını kucaklamak isteyince kayıktan düştü.

Li Po ayı daha önce, başka gecelerde de aramıştı:

Yalnız içiyorum.
Hiç dostum yok etrafta.
Kadehimi kaldırıp
davet ediyorum ayı
ve de gölgemi.
Üç kişiyiz şimdi.
Ama ay bilmiyor içmeyi
ve beni taklit gölgemin tek bildiği.

Haziran 26

Korku krallığı

Bugün Dünya İşkenceye Karşı Mücadele Günü.

Kaderin trajikomik cilvesi, Uruguay askeri diktatörlüğü 1973’te ertesi gün doğdu ve bütün ülkeyi büyük bir işkence odasına çevirdi.

İşkenceler işe çok az yarıyor ya da hiç yaramıyordu, ama korku salmak için çok faydalıydılar ve korku Uruguaylıları susarak ya da yalan söyleyerek yaşamaya mecbur bıraktı.

Sürgündeyken imzasız bir mektup aldım:

Yalan söylemek ve yalan söylemeye alışmak iğrenç bir şey.
Ama yalan söylemekten daha kötüsü yalan söylemeyi öğretmek.
Benim üç çocuğum var.

Haziran 27

Hepimiz suçluyuz

Kutsal Engizisyon'un on dördüncü asırda yayınladığı *Directorium Inquisitorium* işkence kurallarını yaydı ve bunlardan en önemlisi şöyle emrediyordu:

Yanıtlarında tereddüt eden şüpheliye işkence yapılacak

Haziran 28

Cehennem

960 yılı civarında Hıristiyan misyonerler İskandinavya’yı istila edip Vikingleri tehdit ettiler: eğer pagan âdetlerini sürdürürseniz sonsuz ateşin yandığı cehenneme gidersiniz.

Vikingler bu güzel haber için teşekkür ettiler. Zira onlar soğuktan titriyorlardı, korkudan değil.

Haziran 29

Burada bir yerde

Bugüne Aziz Petrus Günü diyorlar ve Cennetin anahtarlarının onda olduğunu söylüyorlar. Kim bilebilir ki?

İyi bilgi sahibi kaynaklar Cennet ve Cehennemin dünyanın iki isminden başka bir şey olmadığını ve her birimizin onları içimizde taşıdığımızı söylüyorlar.

Haziran 30

Bir baş belası doğdu

Juana Manso, 1819'da bugün Buenos Aires'te vaftiz edildi.

Kutsal sular onu uysallık yolunda yaşama başlattı, ama Juana Manso asla yumuşak başlı biri olmadı.

Rüzgâra ve akıntıya karşı gelerek Arjantin ve Uruguay'da, kızlarla oğlanların birlikte öğrenim gördükleri dini eğitimin zorunlu olmadığı ve fiziksel cezanın yasaklandığı, laik ve karma okullar kurdu.

Arjantin tarihinin ilk eğitim müfredatının yanı sıra daha birçok eser kaleme aldı. Bunların arasında evlilik hayatının ikiyüzlülüğünü yerden yere vuran bir roman da bulunuyordu.

İlk halk kütüphanesini ülkenin iç kesimlerinde kurdu.

Boşanma diye bir şey henüz yokken boşandı.

Buenos Aires gazeteleri ona küfretmekten büyük zevk alıyorlardı.

Öldüğünde, Kilise onun cenazesini kaldırmayı reddetti.

temmuz

Temmuz 1

Bir terörist eksik

2008 yılında Birleşik Devletler Hükümeti, Nelson Mandela’yı tehlikeli teröristler listesinden silmeye karar verdi.

Dünyanın en saygın Afrikalısı altmış yıl boyunca bu uğursuz katalogda yer almıştı.

Temmuz 2

Olimpik prehistorya

1904 yılında Kuzey Amerika'da Saint Louis şehrinde düzenlenen Olimpiyat oyunları alkışlar arasında yapılan *antropolojik bir defileyle* açıldı.

Siyahlar, yerliler, Çinliler, cüceler ve kadınlar geçit töreninde yer aldılar.

Onlardan hiçbiri ertesi gün başlayan ve beş ay süren sportif müsabakalara katılamadılar.

Bir beyaz ve erkek olan Fred Lorz o dönemdeki en popüler yarışma olan maratonu kazandı. Ama kısa bir süre sonra parkurun yarısını bir arkadaşının otomobiliyle kat ettiği anlaşıldı.

Kimya endüstrisinin işin içinde yer almadığı son olimpik sahtekârlık bu oldu.

O günden sonra spor dünyası modernleşti.

Artık sporcular tek başlarına yarışmıyorlar. Onlarla birlikte, içlerinde taşıdıkları eczaneler de yarışıyor.

Delikteki taş

1457’de, Kral James’in golfü yasaklamasının üzerinden üç ay geçmişti ve hiçbir İskoç bu yasağı iplemiyordu.

Kral boş yere emri yineledi: gençlerin küçük toplara vurarak zaman kaybetmek yerine enerjilerini ülke savunmasında büyük önem taşıyan okçuluğa harcamaları gerekiyordu.

Ama golf 1000 yılı civarında İskoçya’nın yeşil düzlüklerinde çobanların can sıkıntılarını gidermek için küçük taşları tavşan yuvalama sokmalarıyla doğmuş ve o zamandan beri vazgeçilmez olmuştu.

Dünyanın en eski iki golf sahası İskoçya’da bulunuyor. İkisi de kamu mülkü ve girişleri bedava. Böyleleri dünyada çok nadir: genel kural, bu özelleştirilmiş sporun hepimizin alanlarını yiyen ve suyumuzu içen çok az sayıda insana ait olması.

Güney Haçı

1799 yılında bu gece, AIexander von Humboldt ve Aime Bonpland Güney Haçı'nı keşfettiler.

Uçsuz bucaksız denizde giderken, daha önce hiç görmedikleri bu takımyıldız tarafından selamlandılar.

Güney Haçı onlara Amerika'nın yolunu gösteriyordu.

Humboldt ve Bonpland fethetmeye geliniyorlardı. Herhangi bir şey götürmeye değil, çok şey vermeye geliyorlardı. Nitekim bu maceraperest bilim insanları bize çok şey verdiler, kendimizi tanımamıza ve daha iyi taramamıza yardım ettiler.

Homboldt yıllar sonra, Amerika kıtasının iç kesimlerine yaptığı yolculuğun ardından Avrupa'ya geri döndü.

Aime, nam-ı diğer Don Amado,[3] artık kendinin bellediği bu toprakta kalmayı tercih etti.

Don Amado, son nefesini verene kadar, binlerce bilinmeyen bitkiyi toplayıp sınıflandırdı ve yerli geleneğin kaybolmuş tedavi edici otlarını yeniden buldu, herkese bedava yeşil eczaneler kurdu, saban sürdü, ekti, hasat etti, çocuklar ve tavuklar yetiştirdi, öğrendi ve öğretti, hapis yattı ve komşularını sevdi *(kadınlardan başlayarak*, diyordu kendisi).

Temmuz 5

Gülme hakkı

Tevrat'a göre, İsrail kralı Salamon gülmek hakkında olumlu düşünmüyordu:

-*Gülmek deliliktir,* diyordu.

Neşe hakkındaysa:

-*Neye yarar ki?*

İndilere göre, İsa asla gülmedi.

Günah işlemeden gülme hakkı için, 1182 yılında bugün Assisi şehrinde Francisco adında bir bebeğin doğması beklendi.

Assisili Aziz Frandsco gülümseyerek doğdu ve yıllar sonra tilmiz keşişlerini şöyle yetiştirdi:

-*Neşeli olun. Üzgün, çatık kaşlı, ikiyüzlü olmaktan sakının...*

Temmuz 6

Aldat beni

1810 yılında bugün Connecticut'da Phineas Barnum adında bir bebek vaftiz edildi.

Büyüyünce dünyanın en meşhur sirkini kurdu.

Sirk ilk başta bir tuhaflıklar, canavarlıklar müzesi olarak doğmuştu ve büyük kalabalıklar tarafından ziyaret ediliyordu:

Zamanında George Washington'u emzirmiş olan 161 yaşındaki kör bir kölenin önünde eğitiyorlardı;

64 santim boyundaki Napolyon Bonapart'ın etini öpüyorlardı;

Ve Siyam ikizleri Chang ve Eng'in birbirlerine gerçekten yapışık olup olmadıklarını ve sirkteki üç denizkızının gerçek batik kuyrukları olup olmadığını teyit ediyorlardı.

Barnum tüm zamanların profesyonel politikacılar tarafından en gıpta edilen adamı oldu. O büyük keşfini herkesten daha iyi bir biçimde pratiğe döktü: *İnsanlar aldatılmaya bayılıyor.*

Temmuz 7

Fridamania

1954’te, bir komünist bildiri Meksika Şehri’nin sokaklarını dolaştı.

Frida Kahlo orada tekerlekli sandalyesinde gidiyordu. Canlı olarak son kez orada görüldü. Kısa bir süre sonra sessizce öldü.

Aradan birkaç yıl geçmişti ki tam bir fridamania çılgınlığı onu uyandırdı.

Diriliş mi yoksa ticaret mi? Kendini bitişik kaşlı, bıyıklı, iğne ve broşlarla delik deşik, otuz iki ameliyatın bıçak izini taşır halde gösteren otoportrelerin ressamı, başarı ve güzelliğe uzak bir sanatçı bunu hak ediyor muydu?

Peki ya bütün bunlar ticari bir manipülasyonun ötesinde bir şeyse? Acısını renklere dönüştürmeye muktedir bir kadını selamlayan zamanın ona saygısını sunmasıysa?

Temmuz 8

Ebedi lider

1994’te, ölümsüz öldü.

Öldü, ama ölmedi.

Bizzat kendisi tarafından kaleme alman Kuzey Kore Anayasasına göre Kim Il Sung İnsanlığın Yeni Çağ’ının ilk gününde doğmuş ve Ebedi Başkan olmuştu.

Onun tarafından başlatılan Yeni Çağ devam ediyor; aynı şekilde o da: Kim Il Sung, ülkenin en yüksek yapılan olan heykelleri vasıtasıyla yönetmeye devam ediyor.

Gecenin gizlediği güneşler

1909 yılında, Brezilya’nın kuzeydoğusunda Vitalino doğdu.

Ve hiçbir şeyin yetişmediği kupkuru toprak onun çamurdan çocukları ortaya çıksın diye ıslak toprak oldu.

Bunlar ilk başta, çocukluğa eşlik etsinler diye ellerinin şekillendirdiği oyuncaklar oldular.

Ve zamanla oyuncaklar küçük yontulara, kaplan ve avcılara, çapalarıyla sert toprağı kazan tarım işçilerine, tüfeklerini havaya kaldıran çöl savaşçılarına, kuraklık tarafından göçe zorlanan kervanlara, gitarcılara, dansçılara, âşıklara, dini kortejlere, azizlere dönüştü...

Ve böylece, Vitalino’nun sihirli parmakları halkının trajedisini ve eğlencesini anlattı.

Temmuz 10

Roman imalatı

1844 yılının bu uğursuz gününde, Fransızlar okumaktan başka hiçbir şey yapmadılar. *Le Siecle* dergisi bütün Fransa'nın beklediği macera romanının son on altı bölümünü yayınladı.

Bitti. Peki ya şimdi? Üç *Silahşörler* olmadan -ki aslında dört kişiydiler- bir kraliçenin onuru için her gün kim hayatını riske atacaktı?

Yazar Alexandre Dumas bu ve diğer üç yüz eserini günde altı bin sözcük hızıyla yazdı. Onu kıskananlar, bu edebiyat atletizmi başarısının sırrının başka yapıtlardan çalınmış metinlerin ya da onun için düşük ücretle çalışan kalem işçilerinin yazdıklarının altına kendi imzasını koyması olduğunu söylüyorlardı.

Belki de, göbeği şişirirken cebi boşaltan bitmez tükenmez ziyafetler onu seri halde ısmarlama eserler yazmaya mecbur bırakıyordu.

Mesela Fransız Hükümeti *Montevido ya da Yeni Truva* adlı roman için ona para ödedi. Bu romanın sayfaları Adolphe Thiers'in *bizim Montevideo kolonimiz* diye adlandırdığı ve Dumas'ın ne bildiği ne de adını duyduğu o limanın *kahraman savunucularına* adanmıştı. Yapıtın, Dumas'nın *vahşi medeniyet düşmanları* diye adlandırdığı toprak insanlarına karşı yapılan liman savunmasına destansı bir hava kazandırması gerekiyordu.

Temmuz 11

Gözyaşı imalatı

1941’de, bütün Brezilya ilk radyo tiyatrosuna ağlıyordu:

Colgate diş macunu sunar...
“Mutluluğun Peşinde!”

Tiyatro eseri Küba’dan ithal edilmiş ve ulusal gerçekliğe uyarlanmıştı. Karakterlerin çok fazla paraları vardı ama mutsuzdular. Ne zaman mutluluğa ulaşacak gibi olsalar, acımasız kader buna müsaade etmiyordu. Bu şekilde, bölüm bölüm, neredeyse üç yıl geçti ve *tiyatro saati* geldiğinde havada bir sinek bile uçmaz oldu.

Brezilya’nın iç kesimlerinde kaybolmuş kimi küçük köylerde radyo yoktu, ama atına atlayıp birkaç kilometre gidecek, bölümü dinleyecek, iyice ezberleyecek ve dörtnala geri dönecek biri her zaman bulunuyordu. Geri dönen atlı radyodan dinlediğini köylülere anlatıyordu. Orijinalinden çok daha uzun olan anlatısı, en son bahtsızlıkları -yoksulların zenginler için acıma hissedebildiklerinde ortaya çıkan o paha biçilmez zevkle- dinlemeye istekli büyük bir kalabalığı etrafına topluyordu.

Temmuz 12

Golcünün şöhreti

1949’da, Gian Piero Boniperti İtalya şampiyonasının gol kralı ve en büyük yıldızı oldu.

Dediklerine göre, o tersten, bir ayağıyla havayı döverek doğmuş ve beşikten yola çıkıp futbolun zirvesine ulaşmış. Juventus kulübü ona gol başına bir inek ödüyormuş.

Altri tempi[4]

Temmuz 13

Yüzyılın golü

2002 yılında bugün, futbolun en üst kurumu dünya çapında yapılan bir anketin sonucunu açıkladı: *Yirminci yüzyılın golünü seçiniz.*

Maradona’nın 1986 Dünya Kupası’nda ayağına yapışmış topla dans ederek ve altı İngiliz oyuncuyu geçerek attığı gol ezici bir çoğunlukla birinci oldu.

Bu Manuel Alba Olivares’in gördüğü son dünya imgesi olmuştu.

On bir yaşındaydı ve o büyülü anda gözleri bir daha açılmamak üzere kapandı. Golü olduğu gibi belleğinde sakladı ve onu en iyi spikerlerden daha iyi anlatıyor.

O günden beri futbolu ve o kadar önem teşkil etmeyen diğer şeyleri görmek için Manuel arkadaşlarının gözlerini ödünç istiyor.

Onlar sayesinde, bu kör Kolombiyalı bir futbol kulübü kurdu ve başkanlığını yapıyor, kurulduğundan beri kulübün teknik direktörü, kendi radyo programında maçları yorumluyor, dinleyicileri eğlendirmek için şarkı söylüyor ve boş zamanlarında avukatlık yapıyor.

Temmuz 14

Kaybedenlerin bavulu

Helena Villagra rüyasında kocaman bir bavul gördü.

Çok eski bir anahtarla açınca bavuldan kaçan goller, kaçan penaltılar, yenilen takımlar fırlıyor ve kaçan goller kaleye giriyor, yanlış yere giden top yolunu düzeltiyor ve mağluplar zaferlerini kutluyorlardı. Ve top havada süzülüp rüya devam ettikçe o tersine maç asla bitmeyecekti.

Temmuz 15

Bir şeytan çıkarma töreni

1950 yılında bu gece, dünya futbol şampiyonası finalinin arifesinde, Moacir Barbosa meleklerin ninnileriyle uyudu.

Bütün Brezilya'nın en sevilen adamıydı.

Ama ertesi gün, dünyanın en iyi kalecisi bir vatan hainine dönüştü: Barbosa Brezilya'nın dünya şampiyonluğunu kaybetmesine yol açan golü kurtaramadı.

On üç yıl sonra, Maracana Stadyumu'nun kaleleri yenilendiğinde onu aşağılayan golün içine girdiği kalenin üç direğini alıp götürdü. Ve direkleri balta darbeleriyle parçaladıktan sonra yakıp küle dönüştürdü.

Bu şeytan çıkarma ayini laneti gideremedi.

Benim sevgili düşmanım

Brezilya'nın forması beyazdı. 1950 Dünya Kupası bu rengin uğursuz olduğunu kanıtladıktan sonra bir daha asla beyaz olmadı.

Maracana Stadyumu'nda iki yüz bin taştan heykel: final maçı sona ermiş, Uruguay dünya şampiyonu ve seyirciler tas kesmiş. Hâlâ sahada dolaşan oyuncular vardır. En iyileri, Obdulio ve Zizinho karşılaşırlar. Karşılaşır ve bakışırlar.

Birbirlerinden çok farklıydılar. Galip gelen, Obdulio, demir gibiydi. Mağlup olan, Zizinho, müzikten yapılmıştı. Ama aynı zamanda da birbirlerine çok benziyorlardı: her ikisi de neredeyse bütün şampiyonayı sakat sakat oynamışlardı; birinin ayak bileği sakattı, diğerinin dizi şişmişti, ama bundan bir kez bile şikâyet etmemişlerdi.

Maçın sonunda, birbirlerine yumruk mu atsınlar yoksa sarılsınlar mı, bilemiyorlardı.

Yıllar sonra Obdulio'ya sordum:

-*Zizinho'yla görüşüyor musun?*

-*Evet. Arada sırada. Gözlerimizi kapıyoruz ve birbirimizi görüyoruz.*

Temmuz 17

Adalet Günü

Kraliçe şöyle dedi:

-*Kralın habercisi işte karşında. O şimdi tutuklu, cezasını çekiyor. Davası gelecek çarşambadan önce başlamayacak. Ve elbette ki suçu en sonunda işlenecek.*

-*Ya o suçu hiç işlemezse?* diye sordu Alis.

(Alis Harikalar Diyarında'nın Alis Aynanın İçinde başlıklı ikinci bölümünden alıntı, Lewis Caroll, 1872)

Temmuz 18

Tarih bir zar oyunudur

Dünyanın harikalarından biri olmayı bilen Efes'teki Artemis Tapınağı'nın inşası yüz yirmi yıl sürmüştü.

İsa'dan önce 356 yılında, tek bir gecede, tapmak küle dönüştü.

Onu kimin tasarladığını kimse bilmiyor. Buna karşılık katilin adı hâlâ anılıyor. Herostratus, kundakçı, tarihe geçmek istedi. Geçti de.

Temmuz 19

Rio plajlarının ilk turisti

Kraliçe Maria'nın oğlu, Portekizli Prens Joáo, Rio de Janeiro Limanı'ndaki plajı doktor tavsiyesiyle 1810'da ziyaret etti.

Prens bir varilin içinde ve ayağında ayakkabılarıma suya girdi, zira yengeçlerden ve dalgalardan çok korkuyordu.

Onun bu örnek cesaretini tekrarlayabilen çıkmadı. Rio plajları, geceleri kölelerin efendilerine ait çöpleri döktükleri iğrenç bir çöplüktü.

Daha sonra, yirminci yüzyılla birlikte, çok daha iyi şartlarda deniz banyosu yapılmaya başladı, ama kadınlarla erkekler iffet kuralları öyle buyurduğu için bunu haremlik selamlık şeklinde yapıyorlardı.

Plajda durmak için giyinmek gerekiyordu. Bugün bir çıplaklık coğrafyası olan sahillerde erkekler suya dizlerinin altına kadar giyinik bir halde girerken, güneşin esmerleştirmesinden korkan kadınlar soluk bedenlerini tepeden tırnağa gizliyorlardı.

Temmuz 20

Davetsiz misafir

1951’de *Life* dergisinde yayınlanan bir fotoğraf New York’un kültür çevrelerini karıştırdı.

Şehrin sanatsal avangardından seçkin ressamlar ilk kez toplu halde görünüyorlardı: Mark Rothko, Jackson Pollock, Willem de Kooning ve soyut dışavurumculuğun diğer on bir ustası.

Fotoğraftakilerin hepsi erkekti, ama arka sırada, siyah mantolu, şapkası ve çantası kolunda, tanınmamış bir kadın da görünüyordu.

Fotoğraftakiler onun gülünç mevcudiyetinden ötürü hissettikleri hoşnutsuzluğu gidememişlerdi.

Oradan biri, kadının bu kareye sızmış olması nedeniyle boş yere özür diliyor ve aklınca ona övgüler düzüyordu:

-*O bir erkek gibi resim yapar.*

Kadının adı Hedda Sterne’di.

Diğer astronot

1969 yılında bugün, bütün dünyanın gazeteleri ilk sayfalarını yüzyılın fotoğrafına ayırdılar: astronotlar, ayı adımlarıyla, Ay üzerinde yürümüş ve oraya insanın ilk ayak izlerini bırakmışlardı.

Ama bu başarının baş mimarı hak ettiği kutlamayı almadı. Werner von Braun bu uzay gemisini icat eden ve fırlatan kişiydi.

Birleşmiş Milletler hesabını uzayın fethi işine girişmeden önce, Von Braun Almanya hesabına Avrupa'nın fethini gerçekleştirmişti.

Bu SS subayı mühendis Hitler'in en gözde bilim adamıydı.

Ama savaşın bittiğinin ertesi günü çok ustaca bir sıçramayla kendini okyanusun diğer kıyısına atmayı ve dört ayak üzerine düşmeyi bildi.

Hemen anında yeni vatanının vatandaşı oldu, Teksas'taki Protestan bir tarikata girdi ve uzay laboratuvarında çalışmaya koyuldu.

Temmuz 22

Diğer Ay

İlk varanlar astronotlar olmadı.

Bin sekiz yüz yıl önce, Luciano de Samosata Ay'ı ziyaret etmişti.

Bunu yaptığını kimse görmedi, kimse ona inanmadı, ama o bunu Yunan dilinde yazdı.

150 yılı civarında, Luciano ve denizcileri bugün Cebelitarık Boğazı'nın bulunduğu yerdeki Herkül sütunlarının oradan denize açıldılar ve yakalandıkları fırtına gemiyi gökyüzüne kadar çıkarıp Ay'a fırlattı.

Ay'da hiçbiri ölmedi. En yaşlıları gaz haline dönüşüp havaya karışıyorlardı. Aylılar duman yiyip süt terliyorlardı. Zenginler camdan kıyafetler giyiyorlardı, yoksulların üzerinde hiçbir giysi yoktu. Zenginlerin birçok gözleri vardı, fakirlerinde bir ya da hiç.

Aylılar dünyalıların yaptıkları her şeyi bir aynada görüyorlardı. Ziyaret süresince Luciano ve denizcileri her gün Atina'dan haberler aldılar.

Temmuz 23

İkizler

1944 yılında Bretton Woods turistik cennetinde, insanlığın ihtiyaç duyduğu ikiz kardeşlerin doğmak üzere oldukları teyit edildi.

Bunlardan birinin adı Uluslararası Para Fonu, diğerininkiyse Dünya Bankası olacaktı.

Romulus ve Remus gibi, bu ikizler de dişi kurt tarafından emzirildiler ve Washington şehrinde, Beyaz Saray'ın hemen yakınlarında kendilerine barınak buldular.

O günden beri bu ikisi dünya hükümetlerini yönetirler. İkizler, hiç kimsenin oyunu almadıkları ülkelerde, boyun eğme zorunluluğunu bir kadermiş gibi dayatırlar: gözetler, tehdit eder, cezalandırır, sınavdan geçirirler:

-*Uslu durdun mu? Ödevlerini yaptın mı?*

Temmuz 24

Kahrolsun günahkârlar

İsa ve havarilerinin konuştuğu Aramice dilinde *borç* ve *günah* için aynı sözcük kullanılıyordu.

İki bin yıl sonra, yoksulların borçları en kötü cezaları hak eden günahlar olarak görülüyor. Özel mülkiyet, mülkiyetten mahrum olanları cezalandırıyor.

Temmuz 25

Vebayı yayma reçetesi

On dördüncü yüzyılda, Katolik inancın koyu fanatikleri Avrupa şehirlerindeki kedilere savaş açtılar.

İblis'in emrindeki bu şeytani hayvanlar çarmıha gerildiler, kazığa oturtuldular, canlı canlı derileri yüzüldü ya da ateşe afaldılar.

Bunun üzerine, en kötü düşmanlarından kurtulan fareler şehirlerin tek sahibi oldular. Ve farelerden bulaşan Kara Veba otuz milyon Avrupalıyı öldürdü.

Temmuz 26

Havadan kedi yağıyor

Büyük Borneo Adası'nda kediler kertenkeleleri, kertenkeleler hamamböceklerini, hamamböcekleri eşekarılarını ve eşekarıları da sivrisinekleri yiyorlardı. Mönüde DDT yoktu.

Yirminci yüzyılın ortalarında, Dünya Sağlık Örgütü sıtmayla savaşmak için adayı büyük miktarda DDT'yle bombaladı ve sivrisineklerin, onlarla birlikte de diğer şeylerin kökünü kazıdı.

Fareler, diğerleriyle birlikte kedilerin de zehirlenerek öldüklerini fark edince adayı istila ettiler, meyve bahçelerindeki ürünü yiyip bitirdiler ve tifüsün yanı sıra diğer musibetleri de yaydılar.

Farelerin beklenmedik saldırısı karşısında, Dünya Sağlık Örgütü'nün uzmanları kriz komitesini topladılar ve adaya paraşütle kedi indirmeye karar verdiler.

1960 yılında bugünlerde düzinelerle kedi Borneo gökyüzünü kapladı.

Uluslararası yardım sayesinde hayatta kalan insanların alkışları arasında, kediler adaya yumuşak bir iniş yaptılar.

Temmuz 27

Prag lokomotifi

1952 Helsinki Olimpiyatları’nda bugün heyecan zirveye çıktı.

Bir lokomotif gibi güçlü ve hızlı uzun mesafe koşucusu yenilmez Emil Zapotek üç tane altın madalya kazandı.

Ülkesinde ulusal kahraman ilan edildi ve Çekoslovakya ordusunda albay rütbesi verildi.

Bundan bir süre sonra, 1968’de, Zapotek halk ayaklanmasına destek verdi ve Sovyet işgaline karşı çıktı.

Ve albaylıktan çöpçülüğe geriledi.

Temmuz 28

Vasiyet

1890’da kardeşi Theo’ya gönderdiği mektupta Vincent van Gogh şöyle yazdı:

-*Tablolarım söyledikleri şey olsunlar.*

Ertesi gün intihar etti.

Tabloları söylemeye devam ediyor.

Temmuz 29

Başka bir zaman istiyoruz

Kurulan üç bin barikat 1830 yılında Paris'i üç gün boyunca savaş alanına çevirdi ve kralın askerleri bozguna uğratıldı.

Gün geceye dönünce, kalabalık halk kitleleri taşlar ve mermilerle saatleri paramparça etti: kiliselerin ve diğer iktidar tapınaklarının büyük saatlerini.

Temmuz 30

Dostluk Günü

Carlos Fonseca Amador derdi ki, dost yüzüne karşı eleştiren ve arkandan övendir.
Ve deneyim der ki, gerçek dost dört mevsimde de yarımda olandır. Diğerleri sadece yaz dostlarıdır.

Temmuz 31

İlan edilmiş tarih

Eski zamanlarda kimi şeylerin ayaklandığı görülmüştü.

Mayaların bildiğine göre, çok çok eskilerde kötü kullanılmış mutfak eşyaları, yanmış tencereler, çatlak havanlar, körelmiş bıçaklar, kırık tepsiler ayaklanmış, tanrılar da nesnelerin bu ayaklanmasına eşlik etmişlerdi.

Çok zaman sonra, Yucatán tarım arazilerinde, nesneymiş gibi muamele edilen köle Mayalar da, onlara emirleri kamçılayarak veren, çünkü kulaklarının sırtlarında olduğunu söyleyen efendilerine karşı ayaklanacaklardı.

1847 yılında bu gece savaş patladı. Ve yarım asır boyunca, köleler tarım arazilerini işgal ettiler, onların, çocuklarının ve çocuklarının çocuklarının köleliğini yasallaştıran belgeleri ateşe verdiler.

agustos

Ağustos 1

Topraktaki anamız

And Dağları bölgesindeki köylerde Toprak Ana, Pachamama, bugün büyük bayramını kutluyor.

Onun evladan bu bitmeyen günde dans edip şarkı söylüyor ve yedikleri her mısır yemeğinden bir lokmayı ve neşelerini ıslatan içkilerin her birinden bir yudumu toprağa armağan ediyorlar.

Ve en sonunda da, yağmalanan toprak, zehirlenen toprak, verilen bunca zarar için ondan af dileyip depremler, donlar, kuraklıklar, seller ve diğer öfkelerle kendilerini cezalandırmaması için ona yalvarıyorlar.

Bu Amerika kıtalarının en eski inana.

Chiapas’da Tojolabal Mayaları anayı şöyle selamlıyorlar:

Sen fasulyeler verirsin bize,
ne de lezzetli olurlar
acı biber ve mısır ekmeğiyle.

Mısır verirsin bize ve iyi kahve
sevgili Ana,
bize iyi bak, iyi.
Ve aklımızdan bile geçmez
satmak seni.

O Cennette oturmaz. Dünyanın derinliklerinde yaşar ve bizi orada bekler: bize yemek veren toprak bizi yiyecek olan topraktır.

Ağustos 2

Şampiyon

1980 yılında bugün, Kolombiyalı boksör Kid Pambele ringde nakavt olarak unvanını kaybetti.

Eskiden asi kölelerin sığınma yeri olan Palenque'de doğmuştu; dünya şampiyonu olmadan önce gazete satıyor, ayakkabı boyuyor ve yerleri haritada gözükmeyen yitik köylerde karın tokluğuna boks yapıyordu.

İhtişam sekiz yıl sürdü. Yüzden fazla maç yaptı ve bunlardan sadece on iki tanesini kaybetti.

Son olarak duvardaki kendi gölgesine yumruk sallamaktaydı.

Ağustos 3

Sevgililer

Bu hikâye, insani tutkuyu kıskanan tanrıların dokumacı kadın Zin Nu ve onun ismi unutulan aşığını cezalandırdıklarında başladı. Tanrılar, onların ikisini bir yapmış olan sarılmalarını ikiye böldüler ve onları yalnızlığa mahkûm ettiler. O günden beri, diğer tarafa geçişlerini yasaklayan büyük gökyüzü ırmağı Samanyolu tarafından ayrılmış halde yaşıyorlar.

Ama kavuşamayanlar senede bir kez ve tek bir gece boyunca, yedinci aynı yedinci gecesinde buluşabilirler.

Saksağanlar onlara yardım eder. Buluşma gecesinde kanatlarını birleştirirler, köprüyü kurarlar.

Çin'deki bütün dokumacılar, nakışçılar ve dikişçiler yağmur yağmasın diye dua ederler.

Eğer yağmur yağmazsa, dokumacı Zin Nu yola koyulur. Üzerine giydiği ve kısa bir süre sonra çıkaracağı elbise onun hünerli ellerinin eseridir.

Ama yağmur yağarsa saksağanlar oraya gelmez, gökyüzünde birleşemeyenleri birleştirecek bir köprü ve yeryüzünde de aşkın ve iğnenin sanatlarını kutlayacak şenlikler olmaz.

Ağustos 4

Konuşan elbise

Yaklaşık iki bin yıl önce, Miao halkının büyük şehri yerle bir edildi.

Eski Çin elyazmalarının anlattığına göre, Sarı Nehir'le Yangtze Nehri arasında uzanan düzlüğün bir yerlerinde, içinde *Miao denen kanatlı insanların* yaşadığı bir şehir varmış.

Bugünkü Çin'de yaklaşık on milyon Miao var. Konuştukları dilin asla yazısı olmadı, ama yitirdikleri büyüklüklerini anlatan giysiler giyiyorlar. Kökenlerinin, yurtlarını terk edişlerinin, doğumlarının ve cenazelerinin, tanrıların ve insanların savaşlarının ve de artık var olmayan anıtsal şehrin hikâyesini ipek ipliklerle dokuyorlar:

-*Onu üzerimizde taşıyoruz,* diye anlatıyor yaşlıların en yaşlısı. *Şehrin kapısı kapüşonda, sokaklar bütün pelerini dolaşıyor ve omuz kısımlarında da bahçelerimizin çiçekleri açıyor.*

Ağustos 5

Üç kez doğan yalancı

1881’de, daha henüz iki aylıkken, Pinokyo İtalyan çocuklarının idolü olmuştu bile.

Maceralarını anlatan kitap sanki şekermiş gibi satılıyordu.

Pinokyo, yazar Carlo Collodi’nin hayat verdiği marangoz Geppetto tarafından yaratılmıştı. Geppetto ellerini çam ağacından daha yeni yapmıştı ki, kukla peruğunu çalıp adamı kel bıraktı. Ve bacaklarını tamamlar tamamlamaz da Pinokyo koşarak kaçtı ve onu polise ihbar etti.

Bu tahammül ötesi haylazın yaramazlıklarından bıkan Collodi onu boğarak öldürmeye karar verdi ve bir meşe ağacı dalma asılı bıraktı.

Ama çok geçmeden, İtalya’nın bütün çocuklarının zorlamasıyla, onu tekrar diriltmekten başka çaresi kalmadı; işte bu onun ikinci doğumu oldu.

Üçüncü doğum birkaç yıl sürdü. 1940’ta Walt Disney onu Hollywood’da vaftiz etti. Pinokyo bir bal ve gözyaşı karışımının içinden çıktı ve mucizevî bir şekilde iyileşmiş olarak hayata geri döndü.

Ağustos 6

Tanrının bombası

1945’te bugün, Hiroşima öldü. Atom bombasının dünya prömiyerinde şehir ve insanları bir anda kömüre dönüştü.

Hayatta kalan az sayıdaki insan hâlâ dumanı tüten yıkıntıların arasında sakat ve uyurgezer bir halde dolaşıyordu. Çıplaktılar, patlama sırasında üzerlerinde olan giysilerin desenleri yaraların üzerine çıkmıştı. Atom bombasının ateşi duvar kalıntılarının üzerinde daha önce orada bulunmayan gölgeler oluşturmuştu: kollarını havaya kaldırmış bir kadın, bir adam, koşulu bir at...

Üç gün sonra, Başkan Harry Truman radyoda konuştu. Şöyle dedi:

-*Bu bombayı düşmanlarımıza değil de bizim elimize verdiği için Tanrıya müteşekkiriz; onun yoluna ve amacına uygun kullanımında da bize rehberlik yapması için ona dua ediyoruz.*

Ağustos 7

Bana casusluk yap

1876'da Mata Hari doğdu.

Lüks yataklar Birinci Dünya Savaşı sırasında onun savaş alanları oldu. Üst düzey askeri ve politik kudretli şahsiyetler kollarının büyüsüne teslim oldular ve Fransa, Almanya ya da en çok verene satacağı sırları onunla paylaştılar.

1917'de ölüme mahkûm oldu.

Dünyanın en çok arzulanan casusu kurşuna dizme mangasına veda öpücükleri gönderdi.

On iki askerden sekizi atışı ıskaladı.

Lanetli Amerika

1553’te bugün İtalyan doktor ve yazar Girolamo Fracastoro öldü.

Diğer bulaşıcı hastalıkların yanı sıra Fracastoro frengiyi de araştırmış ve bu Avrupalı hastalığın kökeninin Amerika kıtası yerlileri olmadığı sonucuna varmıştı.

Günümüzde, Fracastoro’nun Brezilyalı meslektaşı (bilim ve edebiyatta) Moacyr Scliar da söz konusu Amerikan lanetinin kökenini yalanlıyor:

Daha Yeni Dünya’nın keşfinden önce Fransızlar frengiye *İtalyan belası*, İtalyanlarsa *Fransız belası* diyorlardı;

Hollandalılar ve Portekizliler ona *İspanyol hastalığı;*

Japonlar *Portekizli hastalığı*, Polonyalılar *Alman hastalığı*, Ruslar ise *Polonyalı hastalığı* diyor;

ve Persler de onun Türk vebası olduğuna inanıyorlardı.

Ağustos 9

Yerli Halklar Günü

Rigoberta Menchu, Pedro de Alvarado'nun fethinden dört buçuk asır sonra ve Dwight Eisenhower'ın fethinden ise beş yıl sonra Guatemala'da doğdu.

1982'de ordu Mayaların yaşadığı dağları yerle bir ettiğinde Rigoberta'nın ailesinin neredeyse tamamı öldü ve göbek bağıran kök salsın diye toprağa gömüldüğü köy haritadan silindi.

On yıl sonra Nobel Barış Ödülü Rigoberta'ya verildi. Konuşmasında şöyle dedi:

-*Bu ödülü, beş yüz yıllık bir gecikmeyle de olsa, Maya halkına saygının bir ifadesi olarak alıyorum.*

Mayalar sabırlı insanlardır. Beş asırdır süren bir katliama rağmen hâlâ hayatta kalmayı başarmışlardır.

Onlar zamanın, tıpkı örümcek gibi, ağını çok yavaş ördüğünü bilirler.

Manuela'lar

Hepsi erkekti. Sadece biri, onları bulan ve harekât planı yapmak için evine toplayan Manuela Canizares hariç.

9 Ağustos 1809 gecesi, erkekler tartışarak saatler geçirdiler; yok evetti, yok hayırdı, kim bilirdi falan filan... Ama Ekvator'un bağımsızlığını ilan etme kararını bir türlü veremiyorlardı. Ve bunu, daha iyi koşullar oluşuncaya dek bir kez daha erteleyeceklerdi ki, Manuela ayağa fırladı ve onlara *ödlekler, korkaklar, hizmetkârlık için doğmuş olanlar,* diye bağırdı. Ertesi sabah gün doğarken yeni bir dönemin kapısı açıldı.

Yine Amerika kıtasının bağımsızlığının öncülerinden olan diğer Manuela, Manuela Espejo, Ekvator'un ilk gazetecisi oldu. Lakin bunun kadınlar için çok uygun bir iş olmamasından ötürü, vatanını aşağılayan kölece zihniyete karşı kaleme aldığı cesur makalelerini başka bir isimle yayınlıyordu.

Ve diğer bir Manuela, Manuela Sáenz, Simon Bolivar'ın sevgilisi olarak kalıcı bir şöhret kazandı, ama bunun dışında da önemli şeyler yaptı: sömürgeci iktidarın yanı sıra erkek egemenliğine ve onun ikiyüzlü namus anlayışına karşı da mücadele etti.

Ağustos 11

Aile

Kara Afrika’da ve Amerika yerlileri arasında bilindiği şekliyle, tüm yaşayanları ve ölüleriyle ailen senin köyünün tamamıdır.

Ve senin akrabalık ilişkilerin sadece insanlarla sınırlı değildir.

Ailen ateşin çıtırtısında da,
akan suyun şırıltısında da,
ormanın soluk alıp verişinde de,
rüzgârın seslerinde de,
gök gürültüsünün öfkesinde de,
seni öpen yağmurda da
ve adımlarını selamlayan kuşların ötüşünde de sana konuşur.

Erkek atletler ve kadın atletler

1928’de bugün Amsterdam Olimpiyatları sona erdi.

Tarzan, nam-ı diğer Johnny Weissmuller, yüzme şampiyonu, Uruguay da futbol şampiyonu oldu. Ve bir kulede yakılan olimpiyat meşalesi ilk kez başından sonuna oyunlara eşlik etti.

Ama bu oyunlar başka bir yenilikle hatıralarda kaldı: kadınların da katıldığı ilk olimpiyat oldu.

Yunanistan’daki ilk oyunlardan o güne dek, bütün olimpiyat tarihinde böyle bir şey daha önce hiç görülmemişti.

Yunan olimpiyatlarında kadınların yarışması yasaktı; yarışmayı bırakın seyirci olarak bile katılamıyorlardı.

Modern olimpiyatların kurucusu Coubertin, egemenliği sürdüğü müddetçe kadınların varlığına karşı çıktı:

-*Kadınlar için, zarafet, yuva ve çocuklar. Erkekler için, sportif rekabet.*

Ağustos 13

Cesaret hakkı

1816’da, Buenos Aires Hükümeti Juana Azurduy’a *erkeksi gayretinden ötürü* yarbay rütbesi verdi.

Bağımsızlık savaşı sırasında İspanyolların elindeki Potost Tepesi’ni ele geçiren gerillalara komuta etmişti.

Savaşın erkeksi konularına kadınların karışmaları yasaktı, ama erkek subayların *bu kadının erkeksi cesaretini* hayranlıkla seyretmekten başka çareleri yoktu.

At üstünde çok mesafe kat ettikten ve kocasıyla altı çocuğundan beşini savaşta kaybettikten sonra Juana da öldü. Yoksulluk içinde, yoksulların en yoksulu olarak öldü ve ortak bir mezara gömüldü.

Neredeyse iki asır sonra, bir kadının başında bulunduğu Arjantin Hükümeti onu *kadınsı cesaretine duyduğu saygıya istinaden* generallik rütbesine yükseltti.

Ağustos 14

Sivrisinek tutkunu

1881’de, Kübalı doktor Carlos Finlay aynı zamanda kara kusmuk diye de adlandırılan sarıhummanın belli bir dişi sivrisinek tarafından bulaştırıldığını ortaya çıkardı. Bunun yanı sıra hastalığı önleyecek bir aşıyı da buldu.

Çevresinde *sivrisinek tutkunu* diye tanınan Carlos, Havana Tıp Fizik ve Doğa Bilimleri Akademisi’nde keşfini tanıttı.

Dünyanın bunun farkına varması yirmi yıl sürdü.

Bütün bu süre boyunca, saygın yerlerin saygın bilimcileri yanlış yollarda iz sürerken sarıhumma insanları öldürmeye devam etti.

Ağustos 15

İnci ve taç

Winston Churchill şöyle demişti:

-Şu *Bay Gandhi'yi, şu uğursuz ve fanatik asiyi görmek insanda endişe ve tiksintiye sebep oluyor... Gerçek şu ki, er ya da geç onun ve onu destekleyen herkesin karşısına dikilmemiz ve hepsini ezip geçmemiz gerekecek. Bir kaplanı kedi maması vererek sakinleştirmeye çalışmak hiçbir işe yaramaz. Zira Britanya İmparatorluğu'nun ihtişam ve gücünü simgeleyen tacımızın en parlak ve değerli incisini terk etmek gibi bir niyetimiz asla yok.*

Ama birkaç yıl sonra, inci tacı terk etti. 1947 yılında bugün, Hindistan bağımsızlığını kazandı.

Özgürlüğe doğru çetin yol 1930'da, Mahatma Gandhi sıska ve neredeyse çıplak bir halde Hint Okyanusu'nun bir plajına geldiğinde başlamıştı.

Bu tuz yürüyüşüydü. Yürüyüş başladığında çok az kişiydiler, ama varış noktasına büyük bir kalabalık olarak ulaştılar. Ve her biri, bir avuç tuz alıp ağzına götürerek, Hintlilerin kendi ülkelerinin tuzunu tüketmesini yasaklayan Britanya yasasını ihlal etti.

Ağustos 16

İntihar tohumları

Bitkiler yaklaşık üç yüz altmış milyon yıldan beri, daha sonra yeni bitkiler ve yeni tohumlar verecek olan doğurgan tohumlar üretiyorlar ve bize yaptıkları bu iyiliğin karşılığında bizden asla tek kuruş istemediler.

Ama 1998'de, her ekim döneminde yeni tohum satın almaya mecbur bırakan kısır tohumların üretim ve satışını takdis eden patent Delta and Pine şirketine verildi. 2006 yılı ağustos ayıran ortalarında, kutsal çağrışımlı[5] bir isme sahip Monsanto şirketi Delta and Pine'ı satın alınca patentin de sahibi oldu.

Monsanto böylece evrensel gücüne güç kattı: *intihar tohumları ya* da *Terminator tohumlar* diye de adlandırılan bu kısır tohumlar, kendileriyle birlikte herbisit, pestisit ve transgenik eczacılığın diğer zehirlerini de satın almak zorunda bırakan çok kazançlı bir sektörün bir parçasını oluşturuyorlar.

2010 Paskalyasında, depremden birkaç ay sonra, Haiti Monsanto'dan büyük bir hediye aldı: kimya endüstrisi tarafından üretilmiş altmış bin torba tohum. Köylüler bağışı almak için bir araya toplandılar ve torbaları kocaman bir ateşte yaktılar.

Ağustos 17

Tehlikeli kadın

1893’te günahkâr bedenli ve açgözlü vampir Mae West doğdu.

1927’de Broadway’deki bir tiyatro salonunda, incelikle *Sex* diye adlandırılan bir zevke daveti sahneye koymaktan ötürü, bütün ekibiyle birlikte cezaevinin yolunu tuttu.

Kamusal alanda müstehcenlik suçunu çekip arındıktan sonra, Broadway’den Hollywood’a, tiyatrodan sinemaya taşınmaya karar verdi ve kendini özgürlük krallığına gelmiş gibi zannetti.

Ama Birleşik Devletler Hükümeti, Hollywood’a otuz sekiz yıl boyunca her türlü filmin gösterime girmesi için şart olan bir ahlaki düzeltme sertifikası dayattı.

Hays Kodu sinemada çıplakların, seksi dansların, şehvetli öpüşmelerin, eş aldatmalarının, eşcinselliğin ve evlilik yaşamına zarar verecek nitelikteki diğer sapkınlıkların gösterilmesini yasakladı. Tarzan filmleri bile ondan kurtulamadı, Betty Boop uzun etek giymek zorunda kaldı. Mae West başını derde sokmayı sürdürdü.

Ağustos 18

Ağların ağı

1969 yılında bugünlerde, bir grup bilim insanı Birleşik Devletler silahlı kuvvetlerinin yeni bir projesini başlattı. Askeri operasyonları daha önce görülmedik bir düzeyde birbirine bağlayıp koordine edecek olan ağların ağı geliştirilecekti.

Yerin ve göğün fethi savaşında, henüz İnternet diye adlandırılmayan bu buluş, Birleşik Devletler'in, o zamanlar hâlâ Sovyetler Birliği diye bilinen rakip güç karşısındaki bir zaferi oldu.

Geçen yıllarla birlikte bu savaş enstrümanı, paradoksal bir biçimde, daha önce kimseye ulaşamayan barış seslerini de çoğaltmaya yaradı ve yaramayı sürdürüyor.

Ağustos 19

Tahtanın üzerindeki savaş

1575'te satranç tarihindeki ilk önemli mücadele yaşandı.

Galip gelen Leonardo da Cutri bin düka, bir ermin pelerin ve İspanya Kralı II. Felipe'nin kutlama mektubundan oluşan ödülün sahibi oldu.

Mağlup olan Ruy Lopez de Segura, karelere bölünmüş savaş alanında siyahlarla beyazların muharebe sanatının temellerini oluşturan bir kitabı kaleme almıştı. Bir din adamı olan yazar bu kitapta sakince tavsiyede bulunuyordu:

-*Oyuna oturduğunuzda gündüz vakti ve hava güneşliyse, güneşin düşmanın yüzüne vurmasını sağlamaya çalışın, zira hu onu körleştirir. Eğer ortam karanlıksa ve oyun mum ışığında oynanacağa, ışığın onun sağ tarafından gelmesini sağlayın, zira taşları oynadığı elinin gölgesi tahtanın üzerine düşüp görüşünü bozacağı için nereye oynayacağını iyi göremeyecektir.*

Ağustos 20

Cennetlik el işçiliği

Ekvator dağlarının üzerinde Licto Kilisesi yükselir.

Bu inanç kalesi yirminci yüzyıl doğarken devasa taşlarla yeniden inşa edildi.

Artık kölelik kalmadığı ya da yasa öyle söylediği için bu işi yerine getirenler özgür yerliler oldu: taşları oradan kilometrelerce uzaktaki bir taşocağından sırtlarında taşıdılar ve yüksek uçurumlarla daracık patikalardan oluşan yolda bir kısmı can verdi.

Papazlar günahtan arındırmayı taşlarla tahsil ediyorlardı. Her vaftiz yirmi taş bloğuyla ödenirken, her düğün için yirmi beş tane gerekiyordu. Bir ölüyü gömmenin fiyatı on beş taş bloktu. Eğer aile o taşları getirmezse cenaze mezarlığa giremiyordu: onu *kötü toprağa* gömüyorlardı ve oradan dosdoğru cehenneme gidiyordu.

Ağustos 21

İş bölümü

Kuzey Amerikalı Stanford Üniversitesi’nde insan ve işlevi arasındaki ilişki üzerine anlamlı bir deney yapıldı.

Psikologlar iyi eğitimli, davranışları düzgün, fiziksel ve ruhsal sağlığı yerinde bir grup beyaz öğrenciyi topladılar.

Üniversitenin bodrum katında hazırlanan hayali hapishanede kimlerin mahpus kimlerin gardiyan olacağı yazı turayla belirlendi.

Silahsız mahpuslar birer isimsiz numaraydılar. Numarasız [1] isimleri olan gardiyanlarsa cop taşıyorlardı.

Bir oyuna benziyordu, ama daha ilk günden itibaren gardiyan rolünü üstlenenler bu işten zevk almaya başladılar. Tuvalete gitme izni ancak uzun yalvarış, yakarışların ardından veriliyordu, mahpuslar çıplak bir halde beton zeminde uyuyor ve yüksek sesle konuşmanın cezasını ceza hücrelerinde aç susuz kalarak çekiyorlardı.

Darbeler, küfürler, aşağılamalar: deney kısa sürdü. Sadece bir hafta. 1971 yılında bugün sona erdi.

Ağustos 22

En iyi el işçiliği

Fransız din adamı Jean-Baptiste Labat, 1742'de yayınlanmış olan kitaplarından birinde şu tavsiyelerde bulunuyordu:

-*On ila on beş yaş arasındaki Afrikalı çocuklar Amerika'ya götürmek için en iyi kölelerdir. Onları efendilerine en uygun gelecek biçimde eğitilebilme avantajı vardır. Çocuklar doğdukları ülkeyi ve orada hüküm süren ahlaksızları daha kolay unuturlar, efendilerine karşı sevgi beslerler ve başkaldırıya yetişkin siyahlara nazaran daha az meyilli olurlar.*

Bu inançlı misyoner bahsettiği konuyu iyi biliyordu. *Pere Labat* Karayip Denizi'ndeki Fransız adalarında vaftiz ediyor, komünyon yapıyor, günah çıkarıyor ve ayinlerden geriye kalan zamanda da mülklerini gözden geçiriyordu. Oralarda arazileri ve köleleri vardı.

Ağustos 23

İmkânsız vatan

1791’de diğer bir arazi ve köle sahibi Haiti’den bir mektup gönderdi:

-*Siyahlar çok uysal ve daima böyle kalacaklar,* diyordu.

Mektup gemiyle Paris’e doğru yolculuk ederken imkânsız denen şey oldu: Ağustosun 22’sini 23’üne bağlayan gecede, o fırtına gecesinde, insanlık tarihinin en büyük köle ayaklanması Haiti selvasının derinliklerinden patladı. Ve *o çok uysal siyahlar* Napolyon Bonapart’ın Madrid’den Moskova’ya kadar bütün Avrupa’yı istila etmiş olan ordusunu bozguna uğrattılar.

Ağustos 24

Roma Ateş Tanrısı’nın günüydü

Yıllardan 79’du.

Bir Roma donanmasının başındaki Yaşlı Plinius seferden dönüyordu.

Napoli Körfezine girdiği sırada Vezüv Yanardağı’ndan yükselen ve dalları göğe doğru açılan bir ağacı andıran kara bir bulut gördü. Derken bir anda gündüz geceye dönüştü, dünya şiddetli bir biçimde sarsıldı ve bir kızgın kayalar bombardımanı neşeli Pompei şehrinin üzerini örttü.

Birkaç yıl önce, ateş Lugdunum şehrini haritadan sildiğinde Seneca şöyle yazmıştı:

Koca şehir ve hiçlik arasında sadece bir tek gece geçti.

Lugdunum yeniden dirildi ve şimdiki ismi Lyon. Oysaki Pompei hiç yok olmadı: onu öldüren volkan tarafından korunmuş bir halde, küllerin altında sapasağlam duruyor.

Ağustos 25

Tutsak şehrin kurtarılışı

1944 yılında bugünün şafağında Paris çıldırdı. Nazi işgali sona ermişti.

İlk tanklar ve zırhlı araçlar şehre birkaç saat önce girmişlerdi;

-*Bunlar Amerikalılar mı?* diye halk birbirine soruyordu.

Ama o tankların ve zırhlı araçların beyaz boyayla, eğri büğrü yazılmış isimleri şöyleydi: *Guadalajara, Temel, Brunete, Madrid, Don Kişot, Durruti*...

Paris'in ilk kurtarıcıları İspanyol cumhuriyetçiler oldu.

Kendi topraklarında mağlup olanlar Fransa için savaşmışlardı.

Onlar daha sonra İspanya'nın da kurtarılacağını sanıyorlardı.

Yanıldılar.

Ağustos 26

İnancın saflığı

Korkunç İvan 1530 yılında doğdu.

Halkı Hıristiyanlık inancıyla eğitmek için hâlâ şehrin güzel simgelerinden biri olmayı sürdüren Moskova'daki büyük San Basilio tapınağını inşa ettirdi ve Hıristiyan iktidarını kalıcı kılmak için bir sürü günahkârı, düşmanını ve akrabasını cehenneme gönderdi:

Prens Andrey'i ve Başpiskopos Leonid'i köpeklere attı;

Prens Piotr'u canlı canlı yaktı;

Prens Alexander, Prens Repnin, Prens Snuyon, Prens Nikolay, Prens Dimitri, Prens Telepnev ve Prens Tiutin'i balta darbeleriyle paramparça etti;

Kuzeni Vladimir'i, baldızı Aleksandra'yı ve teyzesi Eudoxia'yı nehirde boğdu;

Yedi karısından beşini zehirleyerek öldürdü,

Ve öz oğlunu, çok benzediği için onun adını taşıyan en gözde evladını sopa darbeleriyle öldürdü.

Ağustos 27

Irkın saflığı

1924’te, Hitler *Kavgam* adlı kitabını hapishanede dikte ettirdi. Bugün gibi bir günde insanlık tarihi hakkındaki temel öğretisini yazılı olarak aktardı:

Geçmişin bütün büyük kültürlerinin yok olmasının yegâne sebebi, ilk başta yaratıcı olan ırkın, kanının zehirlenmesi yüzünden ölmesidir.

On dört yıl sonra, Benito Mussolini *Irk Manifestosu*’nda şöyle buyurdu:

İtalyanların tamamen Avrupalı olan fiziksel ve psikolojik özellikleri hiçbir şekilde kesinlikle değişmemelidir. Artık İtalyanların kendilerini içtenlikle ırkçı ilan etmelerinin zamanı gelmiştir.

“Benim bir hayalim var”

1963 yılında bugün, Washington sokaklarını dolduran korkunç bir kalabalığın önünde Papaz Martin Luther King yüksek sesle haykırdı:

-Günün *birinde çocuklarımın tenlerinin renginden ötürü yargılanmayacaklarını hayal ediyorum, günün birinde düzlüğün yükseleceğini dağların eğileceğini hayal ediyorum...*

Bunun üzerine FBI, King’in *bu ülkenin geleceği için en tehlikeli siyah* olduğuna hükmetti ve çok sayıdaki ajan gece gündüz onun her adımını izlemeye başladı.

Ama o, ırksal aşağılamayı ve siyahları cephenin en önünde ölüme gönderilen askerlere dönüştüren Vietnam Savaşı’nı kınamayı sürdürdü. Lafı hiç evirip çevirmeden ülkesinin *dünyanın en büyük şiddet tedarikçisi* olduğunu söylüyordu.

1968’de, bir mermi suratını dağıttı.

Ağustos 29

Renkli adam

Sevgili beyaz kardeşim:
Ben doğduğumda, siyahtım.
Büyüdüğümde, siyahtım.
Güneş yüzüme vurduğunda, siyahım.
Hastalandığımda, siyahım.
Bu arada sen:
Doğduğunda pembemsiydin.
Büyüdüğünde, beyaz oldun.
Güneş yüzüne vurduğunda kırmızısın.
Üşüdüğünde, morarıyorsun.
Korktuğunda, yeşilsin.
Hastalandığında, sarısın.
Öldüğünde, grisin.
Bu durumda hangimiz renkli bir adam oluyoruz?

(Leopold Senghor, Senegalli şair)

Ağustos 30

Kayıplar Günü

Kayıplar: mezarsız ölüler, isimsiz mezarlar.
Ve onlar ayrıca:
el değmemiş ormanlar,
şehir gecelerindeki yıldızlar,
çiçeklerin kokusu,
meyvelerin tadı,
elle yazılmış mektuplar,
kaybedecek zamanın olduğu eski kafeler,
sokak futbolu,
yürüme hakkı,
nefes alma hakkı,
güvenli işler,
güvenli emeklilikler,
parmaklıksız evler,
kilitsiz kapılar,
toplumsal duyu
ve sağduyu.

Ağustos 31

Kahramanlar

1943’te, İkinci Dünya Savaşı sırasında, General George Patton askerlerine şöyle nutuk çekerdi:

Siz *buradasınız çünkü gerçek erkeklersiniz ve bütün gerçek erkekler savaşı sever!*

Biz Amerikalılar maço erkek olmaktan gurur duyarız ve biz maço erkekleriz!

Amerika kazananları sever! Amerika kaybedenlere tolerans göstermez! Amerika ödlekleri aşağılar! Biz Amerikalılar her zaman kazanana oynarız! Bu yüzden Amerika hiçbir savaşı kaybetmedi ve asla kaybetmeyecek!

O reenkarnasyonla yeniden doğmuş biriydi. Birleşik Devletler ordusuna girmeden önce, Kartaca ve Atina’da savaşçı, İngiliz Saray çevresinde beyefendi ve Napolyon Bonapart’ın mareşali olmuştu.

General Patton, 1945 yılının son gününde, bir kamyon çarpması sonucu öldü.

eylül

Eylül 1

Hainler

2009 yılında Almanya’da firari askerlerin anısına bir anıt dikildi.

İnsanlık tarihinin gelip geçerken oraya buraya serpiştirdiği onca anıt arasında bu tür bir takdir insana tuhaf geliyor.

Hainlere saygı gösterisi mi bu? Evet, firariler haindir. Onlar savaşlara ihanet etmişlerdir.

Eylül 2

Önleyici savaşların mucidi

1939’da Hitler Polonya’yı işgal etti çünkü Polonya Almanya’yı işgal edecekti.

Bir buçuk milyon Alman askerinin Polonya haritasının üzerine yayıldığı ve uçaklardan yağmur gibi bomba yağdığı sırada, Hitler önleyici savaşlar doktrinini tanıtıyordu: önceden engel olmak, sonradan iyileştirmeye yeğdir; onlar beni öldürmeden ben onları öldürüyorum.

Hitler okul görevi gördü. O zamandan beri bütün sindirim savaşları -ülkeleri yutan ülkeler- kendilerinin önleyici savaş olduklarını söylüyorlar.

Eylül 3

Müteşekkir insanlar

Polonya’nın işgalinden bir yıl sonra, Hitler durdurulamaz saldırganlığına devam ediyor ve Avrupa’nın yarısını yutuyordu. Avusturya, Çekoslovakya, Finlandiya, Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika ve Fransa’ya düşmüştü ya da düşmek üzereydi; Londra ve diğer Britanya şehirlerine yönelik gece bombardımanları başlamıştı.

1940 yılındaki bugün tarihli nüshasında İspanyol gazetesi ABC, *yüz on altı düşman uçağının* düşürüldüğünü haber veriyor ve *Reich’ın saldırılarının büyük başarısından* ötürü duyduğu mutluluğu gizlemiyordu.

Gazetenin birinci sayfasında Generaller Generali Francisco Franco muzaffer bir edayla sırıtıyordu. Minnettarlık onun erdemlerinden biriydi.

Eylül 4

Sana söz veriyorum

1970 yılında Salvador Ailende seçimleri kazandı ve Şili'nin devlet başkanı oldu.

Ve şöyle dedi:

-*Bakırı millileştireceğim.*

Ve şöyle dedi:

-*Ben buradan sağ çıkmayacağım.*

Ve sözünü tuttu.

Eylül 5

Yoksullukla savaşın: bir yoksul öldürün

1863'te Güneş Kralı, Fransa kralı XIV. Louis doğdu.

Güneş Kral ömrünü komşularıyla yaptığı savaşlarda zaferler kazanmaya ve bukleli peruğunun, muhteşem pelerinlerinin ve yüksek topuklu ayakkabılarının üzerine titremeye adadı.

Onun hükümranlığı altında art arda yaşanan iki açlık iki milyondan fazla Fransızı öldürdü.

Bu sayı Blaise Pascal'ın yarım asır önce mekanik hesap makinesini icat etmesi sayesinde öğrenildi. Gerekçeyse bir süre sonra şunları yazan Voltaire sayesinde:

-*İyi politika şu sırra vakıftır: diğerlerinin yaşamasına müsaade edenler nasıl açlıktan öldürülür?*

Eylül 6

Uluslararası topluluk

Aşçı danayı, süt domuzunu, devekuşunu, keçiyi, geyiği, pilici, ördeği, yabani ve evcil tavşanı, kekliği, hindiyi, güvercini, sülünü, barlam balığını, sardalyeyi, morinayı, ton balığını, ahtapotu, karidesi, kalamarı, hatta en son gelebilen yengeç ve kaplumbağayı toplantıya çağırdı.

Ve hepsi gelince şu açıklamayı yaptı:

-*Sizleri buraya hangi sosla yenmekten hoşlandığınızı sormak için topladım.*

Bunun üzerine davetlilerden biri şöyle diyecek oldu:

-*Ben hiçbir şekilde yenmek istemiyorum.*

Aşçı hemen toplantının bittiğini ilan etti.

Eylül 7

Ziyaretçi

2000 yılında bugünlerde yüz seksen dokuz ülke, dünyadaki dramları çözme konusunda onları bağlayan Milenyum Bildirgesi'ni hazırladı.

Gerçekleştirilen tek amaç o listede yer almıyordu: bunca zor görevleri yerine getirmek için gereken uzmanların sayısını arttırmayı başardılar.

Santo Domingo'da dinlediğime göre o uzmanlardan biri şehrin dış mahallelerinde dolaşırken Dona[6] Maria de las Mercedes Holmes'in kümesinin önünde durup ona sormuş:

-*Eğer size tam olarak kaç tane tavuğunuz olduğunu söylersem, bana bir tanesini verir misiniz?*

Ve hemen tablet bilgisayarını açmış, GPRS'i çalıştırmış, 3G cep telefonu vasıtasıyla uydu fotoğrafları sistemine bağlanmış ve piksel şayiayı devreye sokmuş:

-*Sizin yüz otuz iki tane tavuğunuz var.*

Ve içlerinden bir tanesini yakalamış.

Dona Mana de las Mercedes sus pus oturmamış:

-*Eğer ne iş yaptığınızı söylersem, bana tavuğumu geri verir misiniz? Pekâlâ, o halde söylüyorum: siz bir uluslararası uzmansınız. Bunu anladım çünkü buraya hiç kimse sizi çağırmadan geldiniz, izin istemeden benim kümesime daldınız, zaten bildiğim şeyi bana söylediniz ve bunun için benden bir ücret aldınız.*

Okuma Yazma Günü

Sergipe, Brezilya'nın kuzeydoğusundaki bir eyalet: Paulo Freire okuma yazma öğrenmekte olan çok yoksul bir köylü grubuyla birlikte yeni bir çalışma gününe başlıyor.

-*Nasılsın João?*

João susuyor. Şapkasını buruşturuyor. Uzun bir sessizlik ve en sonunda şöyle diyor:

-*Uyuyamadım. Bütün gece gözümü kırpmadım.*

Ağzından başka sözcük çıkmıyor, ta ki şunları mırıldanana kadar:

-*Dün ilk kez ismimi yazdım.*

Eylül 9

Heykeller

Jose Artigas criollo cinsi ufak tefek bir atın sırtında savaşarak ve yıldızların altında uyuyarak yaşadı. Özgür topraklarını yönettiği müddetçe bir inek kafatası tahtı, bir panço da yegâne üniforması oldu.

Sadece üzerindekilerle sürgüne gitti ve yoksulluk içinde öldü.

Şimdi bronzdan yapılmış devasa bir ulusal kahraman, bir küheylanın sırtına binmiş olarak Uruguay'ın en önemli meydanından bizi gözetliyor.

Bu muzaffer kahraman dünyanın önünde saygıyla eğildiği diğer bütün asker kahramanların tıpatıp aynısı gibi gösterilmiş.

Ve kendisinin Jose Artigas olduğunu söylüyor.

Eylül 10

Amerika'nın ilk tarım reformu

Bu 1815'te -Uruguay daha henüz ne ülkeyken ne de adı böyleyken- oldu.

José Artigas *kötü Avrupalıların ve daha kötü Amerikalıların topraklarını* ayaklanan halkın adına kamulaştırdı ve halka bölüştürülmesini emretti.

Bu, Lincoln'den yarım asır, Emiliano Zapata'dan ise bir asır önce, Amerika kıtasında yapılan ilk tarım reformu oldu.

Zalimce bir proje, diye haykırdılar zarar görenler, Artigas onlara inat emir verdi:

-En *mutsuzlar en ayrıcalıklı muameleye tabi tutulacaklar.*

Beş yıl sonra, bozguna uğrayan Artigas sürgüne gitti ve sürgünde öldü.

Bölüştürülen topraklar en mutsuzların elinden alındı, ama mağlupların sesi gizemli bir biçimde şöyle demeyi sürdürüyor:

-*Kimse kimseden üstün değildir.*

Eylül 11

Terörizm Karşıtlığı Günü

Aranıyor! Ülkeleri rehin alanlar.
Aranıyor! Maaşları kuşa çevirenler ve iş imkânlarını yok edenler.
Aranıyor! Toprağın ırzına geçenler, suyu zehirleyenler ve havayı çalanlar.
Aranıyor! Korkunun kaçakçılığını yapanlar.

Eylül 12

Yaşayan sözcükler

1921 yılında bugün, Amilcar Cabral, Afrika'nın batısındaki Portekiz sömürgesi Gine-Bissau'da doğdu.

Gine-Bissau'nun ve Yeşil Burun Adaları'nın bağımsızlık savaşına önderlik etti.

Onun sözleri:

Militarizme dikkat edin. Biz silahlı militanlarız, asker değiliz. Yaşama sevinci her şeyin üstündedir.

Fikirler sadece kafada yaşamazlar; aynı zamanda ruhta, kalpte, midede ve geri kalan her şeyde yaşarlar.

İnsanları dinlemek gerekir, insanlardan öğrenmek gerekir. Halktan hiçbir şeyi gizlemeyin. Yalan söylemeyin: yalanları ortaya çıkarın. Zorluklara, hatalara, olumsuzluklara maske takmayın. Küçük zaferlerle övünmeyin.

1973'te Amilcar Cabral öldürüldü.

Doğmalarına o kadar yardım ettiği yeni ülkelerin bağımsızlığını kutlayamadı.

Eylül 13

Yerinden kıpırdamayan gezgin

Eğer yanlış hatırlamıyorsam, Malezya Kaplanı, prens ve korsan Sandokan 1883'te doğdu.

Sandokan çocukluğuma eşlik eden diğer kahramanlar gibi Emilio Salgari'nin elinden hayat buldu.

Baba, Emilio Salgari, Verona'da doğmuştu ve İtalyan kıyılarından daha öteye hiç gitmedi. Ne Maracaibo Körfezi'nde, ne Yucatán selvasında, ne de Fildişi Sahili'nin köle limanlarında bulundu; ne Filipinler adalarındaki inci avcılarını, ne Doğu sultanlarını, ne deniz korsanlarını, ne Afrika zürafalarını ne de Far West'in bufalolarını tanıdı.

Ama onun sayesinde ben bütün o yerlere gittim ve bütün o insanları tanıdım.

Annemin evin köşesinden öteye gitmeme izin vermediği zamanlarda, Salgari'nin romanları beni alıp dünyanın yedi denizine ve bunun çok daha ötesine götürdü.

Salgari bana Sandokan'ı ve onun imkânsız aşkı Lady Mariana'yı, ayrıca denizci Yanez'i, Kara Korsan'ı, düşmanının kızı Honorata'yı ve onu açlıktan ve yalnızlıktan kurtarsınlar diye yarattığı diğer onca dostu takdim etti.

Eylül 14

Önleyici ilaç olarak bağımsızlık

1821 yılında bugünün gecesinde, birkaç beyefendi, ertesi sabah görkemli bir şekilde imzalayacakları Orta Amerika'nın Bağımsızlık Belgesi'ni kaleme aldılar.

Belge şöyle diyordu, daha doğrusu itiraf ediyordu: *onu halkın ilan etmesi durumunda ortaya çıkacak korkunç sonuçları önlemek için,* bağımsızlığın hiç vakit geçirmeden ilan edilmesi gerekir.

Eylül 15

Bir bankacıyı evlat edinin!

2008 yılında New York Borsası dibe çakıldı.

Sinir bozucu günler, tarihi anlar: en tehlikeli banka soyguncusu olan bankacılar müesseselerini soyup soğana çevirmişlerdi, ama ne güvenlik kameraları onları filme almıştı ne de alarmlar ötmüştü. Ve artık genel çöküşü önlemenin hiçbir yolu kalmadı. Bütün dünya tepetaklak devrildi, hatta Ay bile işini kaybedip başka bir gökyüzü aramak zorunda kalmaktan korktu.

Havada kaleler satma konusunda uzman olan Wall Street sihirbazları milyonlarca evi ve işi çaldılar, ama sadece tek bir gazeteci hapse girdi. Diğerleri, “Tanrı aşkına biraz yardım” çığlıkları attılar ve çabaları sayesinde, insanlık tarihinde daha önce hiç verilmemiş büyüklükte bir ödülü aldılar.

Bu miktarda bir para dünyanın bütün açlarını, yemeğin üzerine tatlı da dâhil olmak üzere, sonsuza dek doyurmaya yeterdi. Bu fikir kimsenin aklına bile gelmedi.

Eylül 16

Maskeli balo

Miguel Hidalgo 1810 yılında bugün, saat sabahın ikisinde yaptığı haykırışla Meksika’nın bağımsızlığının yolunu açtı.

Haykırışın bir asrı doldurmak üzere olduğu 1910 yılında, Diktatör Porfirio Diaz kendi doğum günüyle çakışsın diye kutlamaları bir gün öne aldı ve Yüzüncü Yıl *muhteşem* bir şekilde kutlandı.

Bir gelin gibi süslenen Meksika Şehri tüylü şapkaları, silindir şapkaları, yelpazeleri, eldivenleri, altınları, ipekleri, nutuklarıyla otuzdan fazla ülkeden gelen seçkin konukları ağırladı... Hanımlar Komitesi dilencileri sakladı ve sokak çocuklarına ayakkabı dağıttı. Yerlilere pantolon giydirildi, pantolonlar bedava dağıtıldı ve üzerlerinde geleneksel kıyafetleri bulunanların şehre girişleri yasaklandı. Don Porfirio, Lecumberri Hapishanesi inşaatının ilk tuğlasını koydu ve bin deli kapasiteli Genel Tımarhane’nin açılışını görkemli bir törenle yaptı.

Etkileyici bir defile ulusal tarihi anlattı. Diş Fakültesi’nden bir öğrenci ırkı iyileştirmeye gelen ilk gönüllü, Hernán Cortes’i canlandırırken, üzgün bir yerli İmparator Moctezuma kılığında yürüdü. En çok alkışı XVI. Louis stili bir saraya dönüştürülen alegorik otomobil topladı.

Eylül 17

Meksikalı kadın kurtarıcılar

Yüzüncü Yıl kutlamaları sona erdi ve bütün bu ışıltılı çöpler ortalıktan süpürüldü.

Ve devrim patladı.

Tarih, Zapata ve Villa gibi devrimci liderlerin yanı sıra diğer erkekleri hatırlıyor. Sessizce yaşayan kadınlarsa unutulup gittiler.

Ama az sayıdaki kadın savaşçı hafızalardan silinip gitmeyi reddetti:

birçok şehri kuşatıp ele geçiren, Kaplan lakaplı Juana Ramona;

üç yüz erkeğe komuta eden General Carmen Velez;

kendisini Ángel Jimenez olarak taratan dinamit ustası Angela Jimenez;[7]

saçlarını kesen ve -*gözlerimden kadın olduğum anlaşılmasın diye*- şapkanın içine gizlenerek teğmenlik rütbesine kadar yükselen Encarnación Mares;

ismini Amelio yaparak albaylığa kadar yükselen Amelia Robles;

Meksika Şehri'nin kapılarını açmak için en çok kurşunu atan ve ismini Pedro yapmak zorunda kalan Petra Ruiz;

erkeğe dönüşmeyi reddedip kendi kadın ismiyle yüzden fazla muharebeye katılan Rosa Bobadilla;

ve Şeytan'la yaptığı anlaşma sayesinde tek bir savaş bile kaybetmeyen Maria Quinteras. Erkekler onun emirlerini yerine getiriyorlardı. Kocası da onlardan biriydi.

Eylül 18

İlk kadın doktor

1915'te Susan La Flesche öldü.

Yirmi beş yaşındayken, Birleşik Devletler'de tıp fakültesinden mezun ilk yerli kadın olmuştu. Omaha yerlilerinin yaşam savaşı verdikleri rezerv bölgeye o güne dek tek bir doktor gelmemişti.

Susan yaz kış, gece gündüz, oranın ilk ve tek doktoru, herkesin doktoru oldu. Ve o, Omahaların yaşamı daha az acılı ve daha uzun olsun diye, öğrendiği tıbbı bilgileri atalarından miras kalan bilgelikle ve üniversitedeki tedavi yöntemlerini, dedelerinin tarifleriyle harmanlamasını bildi.

Eylül 19

İlk kadın amiral

Salamis Muharebesi İsa'dan beş asır önce oldu.

Dünya tarihinin ilk kadın amirali Artemis, Pers Kralı Serhas'ı uyarmıştı: Çanakkale Boğazı ağır Pers gemilerinin çevik Yunan triremelerine karşı savaşması için uygun bir yer değildi.

Serhas onu dinlemedi.

Ama savaşın tam ortasında, donanması büyük bir darbe yemek üzereyken komutayı Artemis'e bırakmaktan başka çare bulamamış ve bu sayede bazı gemilerinin yanı sıra biraz onurunu da kurtarabilmişti.

Serhas utanç içinde kabul etmişti:

-*Erkekler kadınlara, kadınlar da erkeklere dönüştüler.*

Bu arada, oradan uzaklarda, Herodot adında bir çocuk ömrünün beşinci yılını dolduruyordu.

Yıllar sonra bu savaşı bize o anlatacaktı.

Kadın şampiyonlar

2003 yılında Üçüncü Dünya Kadın Futbol Şampiyonası yapıldı.

Turnuvanın sonunda Alman futbolcular şampiyon oldular; ardından 2007 yılında da dünya kupasını yine onlar kaldırdı.

Onlar buralara dikensiz bir gül bahçesinden geçerek gelmediler.

1955'ten 1970'e kadar Alman kadınlarının futbol oynaması yasaktı.

Alman Futbol Federasyonumun gerekçesi şuydu:

Top kapma mücadelesinde kadın zarafeti ortadan kalkıyor, beden ve ruh bazı hasarlara maruz kalıyor. Bedenin sergilenmesi de ahlaken sakıncalı.

Eylül 21

Kendine peygamber

Girolamo Cardano cebir ve tıp kitapları yazdı, çözülemeyen bazı denklemleri çözdü, tifo ateşini ilk kez betimledi, alerjinin nedenlerini araştırdı ve denizcilerin hâlâ kullandıkları bazı aletleri icat etti.

Ayrıca boş zamanlarında kehanetlerde bulunuyordu.

Nasıralı İsa'nın yıldız haritasını inceleyince ve onun kaderinin yıldızlarda yazılı olduğunu söyleyince, Kutsal Engizisyon tarafından hapse atıldı.

Hapisten çıkınca Girolamo ilan etti:

-21 Eylül 1576 günü öleceğim.

Kehaneti formüle etmesiyle birlikte yemek yemeyi kesti.

Ve tutturdu.

Eylül 22

Otomobilsiz gün

Ekolojistler ve diğer sorumlular bir gün, tam olarak bugün, otomobillerin dünyadan kaybolmasını teklif ediyorlar.

Otomobilsiz bir gün mü? Ya bu örnek bulaşıcıysa ve her gün bugün gibi olursa, ne yapardık?

Tanrı bunu istemezdi, aynı şekilde Şeytan da.

Hastaneler ve mezarlıklar en kalabalık müşterilerini kaybederlerdi.

Sokaklar bir sürü gülünç bisikletli ve hastalıklı yayayla dolardı.

Akciğerler bundan böyle zehirlerin en lezzetlisini soluyamazdı.

Yürümeyi unutan bacaklar, en küçük bir taş parçasında tökezlerdi.

Sessizlik kulakları sağır ederdi.

Otoyollar iç karartın bir ıssızlığa bürünürdü.

Radyolar, televizyonlar, dergiler ve gazeteler en cömert reklamverenlerini kaybederlerdi.

Petrol üreticisi ülkeler sefalete mahkûm olurdu.

Artık otomobillerin yiyeceğine dönüşen mısır ve şekerkamışı mütevazı insan tabağına geri dönerdi.

Eylül 23

Deniz seferi

Onu Córdoba Melezi diye çağırıyorlardı ve bunun nedenini kimse bilmiyor. Melez olmasına melezdi ama Veracruz Limanı'da doğmuştu ve kendini bildi bileli orada yaşıyordu.

Büyücü olduğu söyleniyordu. 1600 yılı civarında ellerinin bir dokunuşu hastaları iyileştiriyor, sıhhatlileri de çıldırtıyordu.

İçine Şeytan girdiğinden kuşkulanan Kutsal Engizisyon onu San Juan de Ulúa Adası'ndaki kaleye kapattı.

Hücresinin içinde, eskiden yakılmış bir ateşten geriye kalan bir parça kömür buldu.

Bu kömürle duvara resim yapmaya başladı; eli kendiliğinden bir gemi çizdi. Ve sonra bu gemi duvardan kopup mahpusla birlikte denize açıldı.

Eylül 24

Mucit sihirbaz

1912 yılında, sihirbaz Houdini, Berlin Busch Sirki'nde yeni numarasını ilk kez yaptı:

Suyun içindeki işkence odası!
O dönemin ve tüm zamanların en özgün icadı!

İçi ağzına kadar su dolu bir tank vardı ve Houdini elleri ve ayak bilekleri kelepçeli bir halde, baş aşağı içine daldıktan sonra kapak mühürleniyordu. Seyirciler, suyun içinde nefes almadan duran Houdini'yi cam duvarın ardından görebiliyorlardı. Asırlar gibi uzun gelen bir sürenin sonunda Houdini su tankının içinden çıkıyordu.

Bu boğma türünün yıllar sonra Latin Amerikalı askeri diktatörlerin en çok tercih ettiği ve işin uzmanı George W. Bush tarafından en çok övülen işkence biçimi olacağı Houdini'nin hiç aklına gelmemişti.

Çok soran bilge

Miguel Ignario Lillo üniversiteye gitmedi, ama kitapları tek tek bir araya getirerek bütün evi kaplayan bir bilimsel kütüphane kurmayı bildi.

1915 yılında, bugün gibi bir günde, birkaç tane Tucuman'lı üniversite öğrencisi bütün bir öğleden sonrayı o kitaplar evinde geçirdiler ve Don Miguel'in onları bu kadar iyi nasıl muhafaza ettiğini öğrenmek istediler.

-*Benim kitaplarım hava alır,* diye açıkladı bilge adam. *Ben onları açarım. Onları açar ve sorarım. Okumak sormaktır.*

Don Miguel kitaplara soruyordu ve çok daha fazlasını toprağa soruyordu.

Dolaşarak sormanın keyfini tatmak için bütün Kuzey Arjantin'i at üstünde adım adım kat etti ve haritanın gizlediği sırları, eski deyişleri ve yemekleri, şehirlerin bilmediği kuş ötüşlerini ve doğanın sunduğu bitkisel ilaçları bu şekilde öğrendi.

Onun vaftiz ettiği kuşların ve bitkilerin sayısı az değildir.

Eylül 26

Dünya dünya olmaya başladığında nasıldı?

Florentino Ameghino diğer bir sorgulayan bilgeydi.

Çocukluğundan beri paleontolog olan bu adam, 1865 civarında, Buenos Aires bölgesinin bir köyünde ilk tarih öncesi devini yeniden oluşturduğu sırada da hâlâ çocuktu. Bugün gibi bir günde, karanlık bir mağaranın derinliklerinden kucağında kemiklerle çıkıp sokak ortasında çene kemiklerini, omurları, kalça kemiklerini birleştirmeye başladı...

-*Bu mezozoik dönemden bir canavar,* diye açıkladı oranın sakinlerine. *Çok eskidir. Hayal dahi edemeyeceğiniz kadar eski.*

Onun arkasında duran köyün kasabı Dona Valentina kahkahalarına engel olamadı:

-*Ama yavrucuğum, bunlar tilki kemikleri!*

Gerçekten öyleydiler.

Bu onun cesaretini kırmadı.

Hayati boyunca nesli tükenmiş, gerçek ya da hayali, dokuz bin hayvanın altmış bin kemiğini topladı ve Uluslararası Paris Fuarı'nda ona altın madalya ve onur beratı getiren on dokuz bin sayfa kitap yazdı.

Eylül 27

Görkemli cenaze törenleri

Antonio López de Santa Anna'nın on bir başkanlık dönemi boyunca Meksika topraklarının yarısını, başkanın kendisi de bir bacağını kaybetti.

Kimi savaşların neticesinde ve on beş milyon dolar karşılığında Meksika'nın yarısı kuzey komşusu tarafından yutuldu, çarpışmada kaybedilen bacak da 1842 yılında bugün askeri bir törenle Santa Paula Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Kahraman, Kartal, Saygıdeğer, Ölümsüz Savaşçı, Vatanın Babası, Zatıâlileri, Batının Napolyon'u ve Meksika'nın Sezar'ı gibi isimlerle anılan başkan, Xalapa'da, Versailles Sarayı'nı andıran bir malikânede yaşıyordu.

Başkan bütün mobilyaları ve diğer dekorasyon unsurlarını Paris'ten getirtmişti. Yatak odasında önüne geçen kişiyi daha düzgün gösteren devasa bir eğrili ayna vardı. Her sabah uyanınca, onun görüntüsünü uzun, yakışıklı ve de dürüst bir centilmen olarak geri gönderen bu sihirli aynanın önüne geçerdi.

Eylül 28

Okurları sakinleştirmek için reçete

Bugün evrensel olarak insanın bilgiye ulaşma hakkına ithaf edildi.

Hiroşima ve Nagazaki'yi yerle bir eden atom bombalarından bir ay kadar sonra, *The New York Times* gazetesinin dünyayı korkutan söylentileri yalanladığını hatırlatmak herhalde burada uygun olacaktır.

12 Eylül 1945 günü bu gazete ilk sayfasında, bilimsel konular redaktörü William L. Laurence imzalı bir makale yayınladı. Makale ürkütücü söylentilere yamt olarak ortaya çıkıyor ve yerle bir edilen o şehirlerde kesinlikle herhangi radyoaktivite bulunmadığı konusunda güvence veriyordu; bu radyoaktivite konusu *Japon propagandasının bir yalanından* başka bir şey değildi.

Laurence bu ifşaatı sayesinde Pulitzer Ödülü'nü kazandı.

Bir süre sonra, onun her ay iki maaş aldığı ortaya çıktı: bunlardan birini *The Neıv York Times* öderken diğeri Birleşik Devletler askeri bütçesinden karşılanıyordu.

Eylül 29

Tehlikeli bir emsal

1948 yılında Botswana'nın siyah prensi Seretse Khama, beyaz bir İngiliz olan Ruth Williams'la evlendi.

Bu haber kimsenin hoşuna gitmedi. Ve siyah Afrika'nın önemli bir kısmının sahibi ve efendisi olan Britanya tahtı, konuyu incelemesi için bir uzmanlar komisyonu görevlendirdi. Britanya Krallığı'nın komisyonu, *iki ırk arasındaki evlilik tehlikeli bir emsal teşkil ediyor,* şeklinde bir rapor düzenledi ve çift sürgüne mahkûm edildi.

Sürgündeki Khama, Botswana'nın bağımsızlık mücadelesine önderlik etti. 1966'da büyük bir çoğunlukla ilk devlet başkanı seçildi.

Bunun üzerine Londra'da kendisine *sir* unvanı verildi.

Eylül 30

Çevirmenler Günü

Veracruz'un güneyinden bir delikanlı evini barkını bırakıp yollara düştü.

Yıllar sonra geri dönünce, babası bu süre zarfında neler öğrendiğini bilmek istedi.

Oğul yanıtladı:

-*Ben çevirmen oldum. Kuşların dilini öğrendim.*

Oradan bir kuş ötünce babası hemen oğluna döndü:

-*Eğer lanet olası bir yalancı değilsen, şu kuşun ne dediğini söyle bana.*

Oğul bu isteği yerine getirmedi, bilmemesinin daha iyi olacağını, kuşun dediklerini öğrenmekten hoşlanmayacağını söyleyerek, ısrar etmemesi için ona yalvardı; ama en sonunda, kuşun şarkısını mecburen çevirdi.

Babanın beti benzi attı ve onu hemen kapı dışarı etti.

ekim

Boşaltılan ada

-*Yegâne yerli topluluk olarak sadece martılar kalacak*, demişti Britanya Hükümeti.

Ve 1966 yılında sözünü tuttu.

Martılar hariç, Diego Garda adasının tüm sakinleri, süngü ve mermi zoruyla sürgüne gönderildi.

Ve Britanya Hükümeti boşaltılan adayı yarım asırlığına Birleşik Devletler'e kiraladı.

Ve Hint Okyanusu'nun ortasındaki bu beyaz kumlar cenneti, askeri üsse, casus uydu istasyonuna, yüzer hapishaneye, terörizm şüphelilerinin işkence odasına ve cezayı hak eden ülkeleri yok etmek için füze fırlatma rampasına dönüştü.

Orada bir de golf sahası var.

Ekim 2

Ölüme sevdalı bu dünya

Bugün, Dünya Şiddete Hayır Günü'nde, kesinlikle bir barış militanı olmayan General Dwight Eisenhower'ın bir cümlesini hatırlatmak faydalı olabilir. 1953'te, silahlara en çok para harcayan bir ülkenin başkanı olarak şunu kabul etmişti:

-*Üretilen silahların her biri, suya bırakılan her savaş gemisi, atılan her mermi yiyecek bir şeyi olmayan açlardan ve giyecek bir şeyi olmayan çıplaklardan çalınan paradır.*

Ekim 3

Bukleleri kıvırmak için

1905’te, Alman kuaför Karl Nessler permayı icat etti.

Bilim için kendini feda eden fedakâr karısının kafası deneyler yüzünden kavrulacak noktaya gelmişti ki, Kari nihayet bukleler yaratmak ve onları -gerçekte iki gün, reklamlara göreyse birkaç hafta boyunca- bukle halinde muhafaza etmek için gereken mükemmel formülü buldu.

Bunun ardından ürüne incelik kazandırmak için adını bir Fransız ismiyle değiştirip Charles yaptı.

Zaman içinde bukleler kadınlara özgü bir ayrıcalık olmaktan çıktı.

Bazı erkekler de bu işe cüret ettiler.

Ama biz keller, asla.

Ekim 4

Hayvanlar Günü

Bir süre öncesine kadar birçok Avrupalı, hayvanların kılık değiştirmiş Şeytanlar olduklarından şüpheleniyordu.

İçine Şeytan girmiş hayvanların cezalarının darağacında ya da ateşte infaz edilmesi, Şeytan'a âşık cadıların yakılmaları kadar heyecan verici halk gösterileriydi.

18 Nisan 1499 günü, Chartres yakınlarındaki Josaphat Başrahipliği'nde üç aylık domuz yavrusu hakkında bir dava açıldı.

Tüm domuzlar gibi onun da ne ruhu ne de aklı vardı ve yenilmek için doğmuştu. Ama o yenilmek yerine yemişti: öğle yemeğinde bir çocuğu yemekle suçlanıyordu.

Suçlama hiçbir kanıta dayanmıyordu.

Tam domuzcuğun kanıt eksikliğinden ötürü beraat edeceği sırada, Saint Martin de Laon Manastırı başrahibi, hukuk fakültesi mezunu sava Jean Levoisier yeme işinin Kutsal Cuma günü gerçekleştiğini ortaya koydu.

Bunun üzerine yargıç kararını verdi. Ölüm cezası.

Kolomb’un son yolculuğu

1992’de, Dominik Cumhuriyeti dünyanın en sıra dışı fenerinin inşaatını tamamladı. Fener o kadar yüksekti ki ışıkları Tanrı’nın uykularını kaçırıyordu.

Fener, Karayip Denizi’ndeki Avrupalı turizmini başlatan Kristof Kolomb’un anısına dikildi.

Törenin arifesinde, Kolomb’un külleri Santo Domingo Katedralimden alınıp fenerin yanı başında inşa edilen anıt mezara getirildi.

Küllerin yer değiştirme işi devam ederken, inşaatı başından sonuna yöneten Emma Balaguer beklenmedik bir biçimde aniden öldü ve Papa’nın kutsama konuşmasını yapacağı platform çöktü.

Bunun üzerine kimi kötü niyettiler Kolomb’un uğursuzluk getirdiğinden emin oldular.

Ekim 6

Cortes'in son yolculukları

1547'de, ölümün iyice yaklaştığını hisseden Hernán Cortés kendisini ölünce Meksika'ya, arasının onurlandıracağı Coyoacán Manastırı'na gömmelerini emretti. Öldüğü sırada manastırın inşaatının tamamlanacağı hâlâ şüpheliydi, bu yüzden ölüsü Sevilla'daki değişik mekânlar arasında gidip geldi.

En sonunda Meksika'ya giden bir gemide kendine yer buldu ve orada Texcoco'daki San Francisco Kilisesi'nde annesinin yanına yerleşti. Bir süre sonra oradan başka bir kiliseye geçti ve en küçük oğlunun yanına yattı. Daha sonra vali onun İsa Hastanesi'ne nakledilmesini ve ona zarar vermeye can atan vatansever Meksikalılardan korunabileceği gizli bir yere konulmasını emretti.

Muhafaza edildiği yerin anahtarı bir buçuk asırdan uzun bir süre boyunca elden ele, keşişten keşişe geçti ve kısa bir süre önce ölü uzmanı bilimciler o eğri büğrü dişlerin ve frengi izlerine sahip kemiklerin Meksika fatihinin bedeninden geriye kalan yegâne parçalar olduğunu teyit ettiler.

Ruhundan geriye ne kaldığıysa bilinmiyor. Dediklerine göre Cortes bu iş için Usumacinta'lı bir ruh toplayıcısını görevlendirmiş; Tomás adındaki bu yerli adamın işi son nefesini verip bu dünyadan göçüp giden ruhları küçük şişelerde muhafaza etmekmiş; ama bunun doğru olup olmadığı hiçbir zaman öğrenilemedi.

Pizarro’nun son yolculukları

Hernán Cortes’in kimliğini saptayan bilim insanları Francisco Pizarro’nun da Lima’da yattığını teyit ettiler. Kılıç darbeleri ve darp neticesinde şekli şemalı bozulmuş, turistlerin çok ilgisini çeken şu kemik yığını ona aitti.

İspanya’da domuz yetiştiricisi Amerika’daysa marki olan Pizarro 1541’de, konkistador meslektaşları tarafından İnka İmparatorluğu’nun ganimeti için kahramanca kapıştıkları sırada öldürüldü.

Katedralin dış avlusunda bir yere gizlice gömüldü. Dört yıl sonra içeri alındı. Bir depremde kaybolup gidene dek, büyük sunağın altında kendine bir yer buldu. Uzun süre boyunca kayıptı.

1891’de hayranlarından oluşan bir kalabalık camdan bir katafalkın içindeki mumyasını seyredebildiler; ama çok geçmeden kendini Pizarro diye tanıtan bu sahtekâr mumyanın o olmadığı ortaya çıktı.

1977’de katedralin mahzenini elden geçiren ustalar, kahramana ait olduğu düşünülen bir kafatası buldular. Yedi yıl sonra, bir beden kafatasıyla buluştu ve nihayet tamamlanan Pizarro görkemli bir şekilde katedralin kendisine ayrılan şapeline nakledildi.

O günden beri Lima’da, kendisinin kurduğu şehirde sergileniyor.

Ekim 8

Üçü de

1967’de Bolivya’da, Quebrada del Yuro’da, bin yedi yüz asker Che Guevara ve az sayıdaki gerillanın etrafını sardı. Tutsak alınan Che ertesi gün katledildi.

1919’da Emilio Zapata, Meksika’da delik deşik edilmişti.

1934’te Augusto Cesar Sandino’yu Nikaragua’da öldürdüler.

Üçü de aynı yaştaydı, kırkı doldurmak üzereydiler.

Üçü de kurşunlarla, ihanetle, pusuyla öldürüldüler.

Üçü de yirminci yüzyılın Latin Amerikalısıydı ve hem haritayı hem dönemi paylaştılar.

Ve her üçü de tarihin tekerrürüne karşı çıktıkları için cezalandırıldılar.

Ekim 9

Beni gördüğünü gördüm

1967’de, Bolivyalı generaller ve onların uzaktaki amirlerinin emriyle katledilen Che Guevara La Higuera’daki okulda yatarken, bir kadın onu gördüğünü anlattı. O, okula girip ölünün etrafında yavaşça yürüyen çok sayıdaki köylüden sadece biriydi:

-*Yanından geçiyorduk ve bize bakıyordu. Öbür taraftan geçiyorduk ve bize yine bakıyordu. O devamlı bize bakıyordu. Çok sempatikti.*

Baba

Sicilyalı dostlarımın bana anlattıklarına göre, mafyanın *capo dei capi*'si[8] Don Genco Russo randevuya kasten iki buçuk saatlik bir gecikmeyle geldi.

Palermo'da, Sole Oteli'nde Frank Sinatra onu bekliyordu.

Ve 1963 yılının o öğleden sonrasında, Hollywood'un idolü Sicilya hükümdarına saygısını sundu: Frank Sinatra, Don Genco'nun önünde diz çöktü ve onun sağ elini öptü.

Frank Sinatra bütün dünyada Ses'ti, ama atalarının topraklarında sessizlik sesten daha önemliydi.

Sessizliğin simgesi olan sarımsak mafya mensuplarının masa ayinindeki dört kutsal yiyecekten biridir: diğerleri, birliğin simgesi olan ekmek, cesaretin simgesi olan tuz ve kanı simgeleyen şaraptır.

Ekim 11

Üç asır gören kadın

Atice 1686’da köle olarak doğdu ve köle olarak yüz on altı yıl yaşadı.

1802’de öldüğünde, onunla birlikte Amerika’daki Afrikalıların belleğinin bir kısmı da öldü. Alice ne okuma ne de yazma biliyordu, ama uzaklardan gelen efsaneleri ve yakın civarda yaşanmış hikâyeleri anlatan ve şarkı olarak söyleyen seslerle dopdoluydu. Bu hikâyelerden bir kısmı kaçmalarına yardım ettiği kölelerle ilgiliydi.

Doksan yaşındayken kör oldu.

Yüz ikisinde tekrar görmeye başladı.

-*Tanrı’nın işi*, dedi. *Beni o şekilde bırakamazdı.*

Ona Ferry Dunks’un Alice’i diyorlardı. Sahibinin emrinde, Delaware Nehri’nin iki yakası arasında gidip gelen yolcuları taşıyan arabalı vapurda çalışıyordu.

Daima beyazlardan oluşan yolcular bu yaşlıların yaşlısı kadınla dalga geçtiklerinde, onları nehrin diğer kıyısında ağaç ediyordu. Bunun üzerine yolcular bağırarak onu çağırıyorlardı, ama bu bir işe yaramıyordu. O görmediği şeyi duymuyordu da.

Ekim 12

Keşif

1492'de ora doğumlular yerli olduklarını keşfettiler,
Amerika kıtasında yaşadıklarını keşfettiler,
çıplak olduklarını keşfettiler,
günahın varlığını keşfettiler,
başka dünyadan bir kralla bir kraliçeye ve başka gökyüzünden bir Tanrı'ya boyun eğmeleri gerektiğini
ve o Tanrı'nın suç ve giysiyi icat etmiş olduğunu
ve her kim ki güneşe, aya, toprağa ve onu ıslatan yağmura taparsa canlı canlı yakılmasını emretmiş olduğunu keşfettiler.

Ekim 13

Kanatlı robotlar

İyi haber. 2011 yılında bugün, dünyanın askeri liderleri *drone* denen araçların insanları öldürmeye devam edeceklerini haber verdiler.

Herhangi bir mürettebatı olmayan, uzaktan kumanda edilen bu insansız uçakların sıhhati gayet yerinde: onları hasta eden virüs sadece geçici bir rahatsızlık verdi.

Dronlar bugüne kadar bombalarını Afganistan, Irak, Pakistan, Libya, Yemen ve Filistin'deki savunmasız insanların üzerine yağdırdılar ve sıradaki başka ülkeler onların hizmetinden faydalanmayı bekliyor.

Siber savaşlar çağında dronlar mükemmel bir savaşçı: hiç acımadan öldürüyorlar, tereddütsüz itaat ediyorlar ve asla üslerini ihbar etmiyorlar.

Ekim 14

Medeniyetin bir bozgunu

2002 yılında, Bolivya'daki sekiz McDonald's restoranı kapısına kilit vurdu.

Bu medenileştirme misyonu sadece beş yıl sürmüştü.

Kimse onu yasaklamadı. Sadece Bolivyalılar ona sırtlarını döndü ya da daha güzel bir ifadeyle, ona ağızlarını açmayı reddettiler. Bu nankörler, bulunduğu ülkeyi varlığıyla onurlandıran gezegenin en başarılı şirketinin kendilerine yaptığı jesti görmek istemediler.

Geri kalmışlık aşkı Bolivya'nın *fast food'la* ve modern yaşamın baş döndürücü ritmiyle tanışmasını engelledi.

Evde yapılan poğaça ve kurabiyeler ilerlemeyi bozguna uğrattı. Aile ocağında doğmuş eski tatlara inatçı bir biçimde bağlı Bolivyalılar, ağır ilerleyen bir tören havasında, hiç acele etmeden yemeye devam ediyorlar.

Bütün dünyada kendini çocuklara mutluluk dağıtmaya, sendika üyesi çalışanlarını işten atmaya ve şişmanların sayısını arttırmaya adamış olan bu şirket bir daha geri dönmemek üzere çekip gitti.

Ekim 15

Mısır yoksa ülke de yok

2009 yılında Meksika Hükümeti *deneysel ve sınırlı* olarak transgenik mısır ekimine izin verdi.

Tarlalardan bir protesto haykırışı yükseldi. Transgenik mısır kaçınılmaz kadere dönüşünceye dek rüzgârların işgali yaygınlaştırmakla meşgul olacağını bilmeyen yoktu.

Amerika kıtasındaki ilk yerleşimlerin birçoğu mısırla beslenerek büyümüşlerdi: mısır insan demekti, insan da mısır ve mısırın da, tıpkı insanlar gibi, değişik renkleri ve tatları vardı.

Acaba mısırın çocukları, kendilerini yetiştirmiş olan mısırı yetiştirenler, dünyaya zehirli diktatörlüğünü dayatan kimya endüstrisinin hücumunu püskürtebilecekler mi, yoksa adının mısır olduğunu söyleyen ama tekbir rengi olup tadı ya da hafızası olmayan bu ticari ürünü en sonunda tüm Amerika kıtasında kabullenecek miyiz?

Ekim 16

O, adaletin adaletli olduğunu sandı

İngiliz hukukçu John Cooke kimsenin istemediği davayı üstlendi ve kimsenin cesaret edemediğini suçladı.

Ve onun sayesinde, tarihte ilk kez, insan yasası ilahi monarşiye üstünlük sağladı: 1649'da, savcı Cooke, kral I. Charles'ı suçladı ve sağlam delilleriyle jüriyi ikna etti. Kral, tiranlık suçundan mahkûm oldu ve cellat kafasını uçurdu.

Birkaç yıl sonra, savcı bunun bedelini ödedi. Onu kral katilliğiyle suçlayıp Londra Kulesi'ne kapattılar. Kendini savunurken şöyle dedi:

-*Ben yasayı uyguladım.*

Bu hata hayatına mal oldu. Her hukukçu bilmelidir ki, yasa yukarıda yaşar ve aşağıya tükürür.

1660 yılında bugün Cooke darağacında can verdi ve bedeni, güce meydan okuduğu salonda parçalandı.

Ekim 17

Sessiz savaşlar

Bugün Dünya Yoksullukla Mücadele Günü.

Yoksulluk ne bombalar gibi patlıyor ne de atılan mermi gibi ses çıkarıyor.

Yoksullarla ilgili her şeyi biliyoruz: neden çalışmadıklarını, ne yemediklerini, neleri olmadığını, neyi düşünmediklerini, kime oy vermediklerini, neye inanmadıklarını.

Bilmemiz gereken tek şey yoksulların neden yoksul oldukları.

Sakın çıplaklıkları bizi giydirdiği ve açlıkları bizi doyurduğu için olmasın?

Ekim 18

Kadınlar bireydir

1929 yılında bugün, yasa ilk kez Kanada'daki kadınların birey olduklarını kabul etti.

O güne dek onlar kendilerini öyle görüyorlardı, ama yasa öyle görmüyordu.

Bireyin yasal tanımı kadınları içermiyor, diye hüküm vermişti Yüksek Adalet Mahkemesi.

Emily Murphy, Nellie McClung, Irene Parlby, Henrietta Edwards ve Louise McKinney çaylarını içerken planlarını yaptılar.

Ve Yüksek Mahkeme'yi alt ettiler.

Ekim 19

Görünmezler

İki bin beş yüz yıl önce, bugün gibi bir günün şafağında Sokrates, Eflatun'un ağabeyi Glaukon'la Pire civarında dolaşıyordu.

Glaukon, yerde bir yüzük bulup onu parmağına talanca kimsenin kendisini göremediğini fark eden, Lidya Krallığı'ndaki bir çobanın hikâyesini anlattı. O sihirli yüzük onu başkalarının gözünde görünmez yapıyordu.

Sokrates ve Glaukon bu hikâyenin etik türevleri hakkında uzun uzadıya felsefe yaptılar. Ama sihirli yüzükler kullanmamalarına rağmen kadınların ve kölelerin Yunanistan'da neden görünmez olduklarını ikisi de kendine sormadı.

Ekim 20

Peygamber Yale

1843’te Linus Yale, dört bin yıllık bir Mısır icadından esinlenerek yaptığı en açılamaz kilidin patentini aldı.

O andan itibaren Yale bütün ülkelerin kapılarını ve kapıcıklarını emniyet altına aldı ve mülkiyet haklarının en iyi muhafızı oldu.

Günümüzde, korkudan hasta düşen şehirlerin kendileri devasa birer kilit.

Anahtarlarıysa çok az kişinin elinde.

Ekim 22

Doğal İlaçlar Günü

Navajo yerlileri şarkı söyleyerek ve resim yaparak tedavi ederler.

Rahatsızlığa karşı kutsal nefes olarak görülen bu tedavi yöntemi, bitkilerin, suyun ve tanrıların çabasına eşlik eder.

Hasta dokuz gece boyunca her gece, bedenine girmiş kötü gölgeleri korkutan türküyü dinlerken, aynı anda ressamın parmakları kumun üzerine oklar, güneşler, aylar, kuşlar, gökkuşakları, yıldırımlar, yılanlar ve iyileşmeye yardım edecek diğer şeyleri çizer.

Tedavi töreni sona erince hasta evine döner, türküler susar ve üzerinde resimlerin bulunduğu kum uçup gider.

Ekim 23

Şarkı söylemek

Dünyanın güneyinin ılık ilkbahar gecelerinde, erkek cırcırböcekleri dişi cırcırböceklerini çağırırlar.

Onları dört kanatlarını birbirine sürterek çağırırlar.

Bu kanatlar uçmayı bilmez. Ama şarkı söylemeyi bilir.

Görmek

Bilim insanları onu ciddiye almıyorlardı. Antonie van Leeuwenhoek Latince bilmiyordu, eğitimi yoktu ve keşifleri tamamen tesadüfün eseriydi.

Antonie sattığı dokumaların dokusunu daha iyi görmek için işe büyüteç kombinasyonları deneyerek başladı ve bir büyüteçten diğerine atladı, en sonunda bir su damlasında son sürat koşuşturan canlı kalabalığını görme kapasitesine sahip beş yüz mercekli bir mikroskop icat etti.

Bu kumaş tüccarı diğer önem teşkil etmeyen şeylerin yanı sıra alyuvarları, bakterileri, spermatozoitleri, mayaları, karıncaların yaşam döngülerini, pirelerin cinsel yaşamını ve anların iğnelerinin anatomisini keşfetti.

Antonie ve ünlü ressam Vermeer aynı Delft şehrinde, 1632 yılının aynı ayında doğdular. Ve aynı şehirde, kendilerini görünmez olanı görmeye adadılar. Vermeer, gölgelerde saklanan ışığın peşinden gidiyordu; Antonie ise bu dünya krallığındaki en küçük akrabalarımızın gizemlerinin izini sürüyordu.

Ekim 25

Dik kafalı adam

Kolombiya'da insan yaşamının değeri çok azdı. Bir köylününki neredeyse sıfırdı. Bir yerlininki hiçbir şey etmiyordu; bu yerli bir de asiyse o zaman sıfırın da altındaydı.

Buna rağmen, açıklanamaz bir biçimde, Quintin Lame 1967'de eceliyle yaşlılıktan öldü.

1880 yılında bugün doğmuştu ve uzun ömrünü ya hapis yatarak ya da mücadele ederek geçirmişti.

Talihsizliğinin sahnelerinden birini teşkil eden Tolima'da tam yüz sekiz kez hapse atılmıştı.

Polis fotoğraflarında daima tanıdıklara kavuşmaktan ötürü ağlamaklı gözlerle ve gücünü elinden almak için kazınmış kafasıyla görünüyordu.

Toprağın sahipleri ismini duyunca titriyorlardı ve görülmüştü ki ölüm bile ondan korkuyordu. Çok yumuşak bir tonda konuşan ve ince davranışlı bir adam olan Quintin bütün Kolombiya'yı yaya olarak dolaşıp yerli halkları ayaklandırıyordu:

-Biz *sahipsiz domuzlar gibi buraya gelip başkasının tarlasına dalmadık. Burası bizim toprağımız,* diyordu, Quintin ve söylevlerinin hepsi birer tarih dersiydi. O şimdiki zamanın geçmişini, neden sorusunun cevabını ve bunca talihsizliğin ne zaman başladığını anlatıyordu: geçmişte kalan "önce"den yola çıkarak yavaş yavaş başka bir "sonra" icat edilebilirdi.

Ekim 26

Uyuşturucu lehine savaş

Yirmi yıl süren top savaşlarının ve ölen binlerce Çinlinin ardından Kraliçe Victoria zafer şarkısını söyledi: uyuşturucuyu yasaklamış olan Çin kapılarını afyon satan İngiliz tüccarlara açtı.

1860 yılında, imparatorluk sarayları cayır cayır yanarken, Prens Gong teslim anlaşmasını imzaladı.

Bu aynı zamanda özgürlüğün, ticaret özgürlüğünün zaferiydi.

Ekim 27

Uyuşturucuya karşı savaş

1986’da, Başkan Ronald Reagan birkaç yıl önce Richard Nixon’un havaya kaldırdığı mızrağı eline aldı ve uyuşturucuya karşı savaş multimilyoner bir destek kazandı.

O günden beri uyuşturucu kaçakçıları ve parayı yıkayan büyük bankalar kazançlarını arttırdılar;

daha yoğun uyuşturucular, eskiden öldürdüklerinin iki misli insanı öldürüyor,

her hafta Birleşik Devletler’de yeni bir hapishane açılıyor, çünkü en çok uyuşturucu bağımlısına sahip ulusta bağımlıların sayısı daha da artıyor;

Birleşik Devletler tarafından istila ve işgal edilmiş ülke Afganistan dünyanın satın aldığı eroinin neredeyse tamamını tedarik etmeye başladı;

ve Kolombiya’yı büyük bir Kuzey Amerikan askeri üssüne çeviren uyuşturucuya karşı savaş Meksika’yı da çıldırmış bir mezbahaya dönüştürmekte.

Ekim 28

Simón'un delilikleri

Simón Rodrîguez 1769'da bugün, Caracas'ta dünyaya geldi.

Kilise onu *yolda bulunan çocuk*, yani hiç kimsenin evladı diye vaftiz etti, ama o Hispanik Amerika'nın en aklı başında evladı oldu.

Aklını cezalandırmak istercesine ona *Deli* derlerdi. O ise derdi ki, milli marşları ve bayrakları olsa da, bizim ülkelerimiz özgür değiller, çünkü yaratanlar özgürdür, kopyalayanlar değil ve düşünenler özgürdür, boyun eğenler değil. Öğretim, derdi *Deli*, şüphe etmeyi öğretmektir.

Ekim 29

İyi kalpli adam

Augusto Pinochet, anısını onurlandıran cömertçe bir davranışla, 1981 yılında Şili'nin nehirlerini, göllerini ve yer altı sularını hediye fiyatına sattı.

İsviçreli Xstrata gibi kimi madencilik şirketleri ve İspanyol Endesa ya da Birleşik Devletler'den AESGener gibi elektrik şirketleri Şili'nin en debili nehirlerinin süresiz sahibi oldular. Endesa'nın aldığı suların yüzölçümü Belçika haritası kadardı.

Köylüler ve yerli topluluklar su haklarını kaybedip onu satın almaya mahkûm edildiler ve o günden beri çöl, bereketli toprakları yiyerek ilerliyor ve kırsal kesim insandan boşalıyor.

Ekim 30

Marslılar geliyor!

1938’de, uzay gemileri Birleşik Devletler’in kıyı kesimlerine indi ve Marslılar saldırıya geçtiler. Acımasız dokunaçları, kızgın ışınlar saçan kocaman siyah gözleri ve salyalar akan V şeklinde bir ağızları vardı.

Paniğe kapılan bir sürü vatandaş, Marslıların yaydığı zehirli gazdan korunmak için ıslak havlulara sanlı bir halde sokaklara çıktı ve çok daha fazlası da, kapıyı pencereyi kilitleyip silahlanın hazırlayarak nihai savaşı evlerinde beklemeyi tercih etti.

Bu uzaylı istilasını Orson Welles uydurmuş ve radyodan yayınlamıştı.

İstila haberi yalandı, ama yaydığı korku gerçek.

Ve korku devam etti: Marslıların yerine daha sonra Ruslar, Koreliler, Vietnamlılar, Kübalılar, Nikaragualılar, Afganlar, Iraklılar, İranlılar aldı...

Ekim 31

Politik karikatürlerin büyükbabası

1517 yılında, Alman keşiş Martin Luther meydan okuyucu sözlerini Wittenberg Kalesi'ndeki kilisenin kapısına çiviledi.

Matbaa adı verilen bir icat sayesinde o sözcükler orada çakılı kalmadı. Luther'in *tezleri* sokaklara ve meydanlara indi, evlerin, tavernaların ve Almanya'nın tapınaklarının içine girdi ve çok daha ötelere gitti.

Protestan inanç doğmaktaydı. Luther, Roma Kilisesi'nin gösteriş ve israfını, cennete girişlerin satışını, din adamlarının ikiyüzlü bekârlığını eleştiriyordu...

Bu dine küfürler sadece sözcüklerle değil, daha çok kişiye ulaşan resimlerle de yayılıyordu, çünkü çok az kişi okuyabilir, ama herkes görebiliyordu.

Luther'in protestolarını yaymaya yardım eden ve Lucas Cranach, Hans Holbein gibi sanatçıların eseri olan gravürler çok sevimli şeyler değillerdi: Papa altına bulanmış bir canavar, kadın memelerine ve Şeytan kuyruğuna sahip bir eşek ya da boynuna astığı mücevherlerin ağırlığını taşıyamadığı için kafası cehennem alevlerine doğru düşen bir şişko olarak tasvir ediliyordu.

Lutherci başkaldırının büyük kitlelere ulaşmasına onca yardım eden bu keskin dini propaganda unsurları, hiç farkında olmadan, günümüzün politik karikatürlerinin temelini oluşturdular.

kasım

Kasım 1

Hayvanlara dikkat edin

1986’da, deli dana salgını Britanyalıları vurdu ve akıl hastalığına yakalandığından kuşkulanılan iki milyondan fazla sığır ölüm cezasıyla cezalandırıldı.

1997’de, Hong Kong’dan dünyaya yayılan kuş gribi paniğe neden oldu ve bir buçuk milyondan fazla kanatlı telef edildi.

2009’da, Meksika ve Birleşik Devletler’de domuz gribi patladı ve bütün gezegen salgına karşı maskeyle dolaşmak zorunda kaldı.

Milyonlarca domuz -tam sayısı bilinmiyor- öksürttükleri ya da hapşırttıkları gerekçesiyle kurban edildi.

İnsanların salgın hastalıklarının suçlusu kim? Hayvanlar.

Bu kadar basit.

Buna karşılık, dünya tarımsal ticaret devleri, bir başka deyişle yiyecekleri çok tehlikeli kimyasal bombalara dönüştüren büyücü çırakları bütün şüphelerden muaflar.

Kasım 2

Ölüler Günü

Meksika'da, her yıl bugünün gecesinde, canlılar ölüleri davet ederler ve ölüler yiyip içip dans ederken yakınlarıyla ilgili dedikodulardan ve yeni gelişmelerden haberdar olurlar.

Ama gecenin sonunda, çanlar ve şafak vaktinin ilk ışığı elveda dediğinde, ölülerden bazıları canlıymış gibi yapıp mezarlıktaki ağaç dallarının ya da mezarların arasına saklanırlar. Bunun üzerine insanlar onları süpürgeyle kovalarlar: *hadi hemen git, artık bizi rahat bırak, gelecek seneye kadar seni görmek istemiyoruz.*

Zira ölüler bir geldiler mi gitmek bilmezler.

Haiti'de, eski bir gelenek tabutun mezara dümdüz bir yol izlenerek götürülmesini yasaklar. Kortej onu zikzaklar çizerek ve oradan buradan dönüp dolaşarak götürür ki, ölü yönünü şaşırsın ve bir daha eve dönüş yolunu bulamasın.

Her yerde olduğu gibi Haiti'de de ölülerin sayısı canlılardan kat kat fazla.

Canlı azınlık elinden geldiğince kendini korumaya çalışıyor.

Kasım 3

Giyotin

Onda sadece erkekler başlarını kaybetmediler. Giyotinin öldürüp unuttuğu kadınlar da oldu, zira onlar Kraliçe Marie Antoinette kadar önemli değildiler. İşte üç örnek:

Olympe de Gouges’un kafası, kadınların da vatandaş olduklarına inanmayı sürdürmesin diye 1793’te Fransız Devrimi tarafından uçuruldu;

Marie-Louise Giraud, Fransız *ailesine karşı suç teşkil eden davranışlarda bulunmaktan*, yani kürtaj yapmaktan ötürü, 1943’te Paris’te idam sehpasına yürüdü;

O sırada giyotin Münih’te bir kız öğrencinin Sophie Scholl’un kafasını, savaş ve Hitler karşıtı el ilanı dağıttığı için kesiyordu:

-*Ne üzücü*, demişti Sophie. *Böylesine güzel bir gün, böyle bir güneş ve ben gitmek zorundayım.*

Kasım 4

Tenochtitlán'ın intiharı

Kim Tenochtitlán'ı kuşatabilecek? diye soruyordu şarkılar. *Kim gökyüzünün temellerini yerinden oynatabilecek?*

1519 yılında, haberciler Azteklerin kralı Moctezuma'ya, ateş tüküren, göğüsleri metalden, yüzleri tüylü ve bedenleri altı bacaklı kimi tuhaf varlıkların Tenochtitlán'a doğru geldiğini bildirdiler.

Dört gün sonra hükümdar onlara hoş geldiniz, dedi.

Bunlar uzun zaman önce tanrı Quetzalcóatl'in gittiği denizden gelmişlerdi ve Moctezuma, Herán Cortés'in geri dönen tanrı olduğunu zannetti. Ve ona şöyle dedi:

-*Kendi toprağına geldin.*

Ve tahtını ona bırakıp altından armağanlar verdi: altın ördekler, altın kaplanlar, altın maskeler, altın ve daha çok altın.

Buna karşılık Cortés kılıcını kınından bile çıkarmadan onu kendi sarayında tutsak yaptı.

Moctezuma kendi halkı tarafından taşlanarak öldü.

Kasım 5

Çalışma denilen bir hastalık

Bernardino Ramazzini 1714'te Padova'da öldü.

Tuhaf bir doktordu ve tedaviye şu soruyu sorarak başlıyordu:

-*Siz hangi işte çalışıyorsunuz?*

Bunun bir önemi olabileceği hiç kimsenin aklına gelmemişti.

Deneyimleri iş hayatı hakkında ilk tıbbi kitabı yazmasını sağladı. Bu kitapta elliden fazla iş kolundaki en yaygın hastalıkları tek tek betimledi. Ayrıca havasız ve pislik içindeki kapalı atölyelerde, güneş yüzü görmeden ve hiç dinlenmeden çalışıp açlık yiyen işçilerin çok küçük bir tedavi umudu olduğunu kanıtladı.

Kasım 6

Krallık yapamayan kral

Kral II. Carlos 1661’de Madrid’de doğdu.

Yaşamının kırkma yılma geldiğinde ne ayaklarının üzerinde doğrulmayı, ne ağzından salyalar akmadan konuşmayı, ne de asla bir fikir tarafından ziyaret edilmemiş kafasında kraliyet tacını tutabilmeyi başardı.

Carlos halasının torunuydu, annesi babasının yeğeniydi ve dedesinin babası ninesinin annesinin amcasıydı: Habsburglar evin dışındakilerle pek ilişki kurmazlardı.

Aileye bunca adanmışlık onların sonunu getirdi.

Carlos ölünce onunla birlikte İspanya’daki hanedanı da sona erdi.

Kasım 7

Rüyalar

1619'da, henüz çok genç yaştaki René Descartes tek bir gecede bir sürü rüya gördü.

Anlattığına göre, ilk rüyada çarpık çurpuk yürüyor ve onu şiddetli bir biçimde okul ya da kiliseye doğru iten rüzgârla cebelleşmekten bir türlü doğrulamıyormuş.

İkinci rüyada bir yıldırım onu yataktan çekip alıyor ve odanın içi ortalığı gündüz gibi aydınlatan kıvılcımlarla doluyormuş.

Üçüncü rüyadaysa, yaşamda izleyecek bir yol bulmak için bir ansiklopediyi açıyor ama o aradığı sayfalar ansiklopedide eksik çıkıyormuş.

Kasım 8

Yasal göçmenler

Özel bir uçakla Monterrey’e kadar uçtular.

Oradan 2008 yılında muzaffer turlarına başladılar. Müstesna konuklar olarak ilan edildiler ve dokuz tane tören arabasıyla caddelerden geçtiler.

Zafer kazanmış politikacılara benziyorlardı, ama değillerdi. Onlar mumyaydı. Bir buçuk asırdan daha uzun zaman önce Guanajuato şehrini yok eden kolera salgınının kurbanı mumyalar.

Hepsi bayramlık kıyafetlere bürünmüş on bir kadın, yedi erkek, beş çocuk ve bir tane bedensiz kafa sınırın öbür tarafına geçtiler. Bu mumyalar Meksikalı da olsalar kimse onlara ne pasaport sordu ne de sınır muhafızları tarafından taciz edildiler.

Ve çiçeklerle süslenmiş takların altından alkışlar eşliğinde geçit törenleri yapacakları Los Angeles, Las Vegas ve Chicago’ya doğru yolculuklarına rahat bir şekilde devam ettiler.

Kasım 9

Geçmek yasak

1989 yılında, bugün gibi bir günde, Berlin Duvarı öldü.

Ama işgal altındakiler işgalcileri işgal etmesinler diye,

kendi kölelerinin eline geçen parayı Afrikalılar kazanamasınlar diye,

Filistinliler kendilerinden çalman vatana geri dönmesinler diye,

Sahralılar kendilerinden gasp edilen toprağa girmesinler diye, Meksikalılar kendilerini yutan uçsuz bucaksız haritaya adım atmasınlar diye başka duvarlar doğdu.

2005 yılında, dünya sirklerinin en meşhur mermi adamı David Smith, Meksika'yı Birleşik Devletler'den ayıran aşağılayın duvarı kendi yöntemiyle protesto etti. Kocaman bir top onu fırlattı ve David çok yükseklerden uçarak sınırın yasak tarafına sağ salim düştü.

O Birleşik Devletler'de doğmuştu ama uçuş süresince Meksikalı oldu.

Kasım 10

Bilim Günü

Brezilyalı hekim Drauzio Varella, dünyanın Alzheimer hastalığının tedavisi için yapılan araştırmalara yatırdığı paranın, erkek cinselliği uyarıcılarına ve kadın güzelliği silikonlarına harcananın beşte biri olduğunu gözler önüne serdi.

-*Birkaç yıl içinde*, diye bir öngörüde bulundu. *Kocaman göğüslü ve sertleşmiş penisli ihtiyarlarımız olacak, ama hiçbiri bu şeylerin neye yaradığını hatırlamayacak.*

Fyodor Dostoyevski

İlk olarak 1821 yılında Moskova'da doğdu.

1849 yılının sonlarında bir kez daha St Petersburg'da doğdu.

Dostoyevski sekiz aydan beri tutukluydu ve kurşuna dizilmeyi bekliyordu. İlk başlarda aman hiçbir şey olmasın diye arzuluyordu. Bir süre sonra ne olacaksa olması gereken zamanda olsun demeye başladı. En sonundaysa ne olacaksa bir an önce olsun deme noktasına geldi, zira beklemek ölümden daha beterdi.

O ve diğer mahkûmlar zincirlerini Neva Nehri kıyısındaki Semenovsk Meydanı'na kadar sürükledikleri sabaha kadar böyle hissettiler.

Ve ilk komutla birlikte nişancılar kurbanlarının gözlerini bağladılar.

İkinci komutta, silahların dolduruluşunun klik-klak sesi duyuldu.

Üçüncü komutta, *Nişan Al*, yakarışlar, iniltiler ve bir hıçkırık işitildi ve ardından sessizlik.

Ve sessizlik.

Ve daha uzun sessizlik, ta ki asla bitmeyecekmiş gibi gelen bu sessizlikte, bütün Rusların çarının yüce bir hareketle onları affettiği haberi duyulana kadar.

Kasım 12

Bana yalan söylemeleri hoşuma gitmiyor

Sör[9] Juana Ines de la Cruz 1651 yılında bugün doğdu ve herkesi aştı.

Onun topraklarında ve onun döneminde hiç kimse onun kadar yüksekten uçmadı.

Çok genç yaşta manastıra girmişti. Manastırın evden daha az hapishane olacağını düşünmüştü. Bu konuda yanlış bilgilendirilmişti. Fark ettiğinde artık çok geçti ve herkesten daha güzel söyleyen kadın, sessizliğe mahkûm edilmiş bir halde yıllar sonra öldü.

Gardiyanları onu asla inanmadığı övgülere boğuyorlardı.

Bir seferinde, Meksika genel valilik sarayının ressamı, bu günkü *photoshop* tekniğinin öngörüsünü andıran bir portresini yaptı. Onun buna yaratı şöyle oldu:

Bu pohpohlama ki amaçlar
yılların korkunç izlerini silmeyi,
zamanın katılığını dize getirmeyi,
ihtiyarlık ve unutulmayı alt etmeyi
boşa giden aptalca bir çaba ya da
ancak kadük bir hevestir, zira
yakından iyice bakıldığında bu kişi,
cesettir, tozdur, gölgedir, bir hiçtir.

Kasım 13

Moby Dick’in babası

1851’de New York’da *Moby Dick’*in ilk baskısı yayınlandı.

Denizin ve toprağın gezgini Herman Melville bazı başarılı kitaplara imza attı, ama başyapıtı *Moby Dick*’in o ilk baskısı hiçbir zaman tükenmedi ve sonraki yapıtlarının kaderi de ondan daha iyi olmadı.

Melville unutulmuş olarak öldü, ama başarı ve başarısızlığın, önemi şüphe götürür kazalar olduklarını çok iyi öğrenmişti.

Kadın gazetecilerin anası

Nellie Bly yolculuğuna 1889 yılında bugünün sabahında başladı.

Jules Verne bu güzel genç kadının dünya turunu tek başına ve seksen günden kısa bir zamanda tamamlayacağına inanmıyordu.

Ama Nellie gezegeni yetmiş iki günde kucakladı ve bu arada gördüğü, yaşadığı şeyleri köşe yazılarında kaleme aldı.

Bu genç gazetecinin ilk meydan okuyuşu değildi, sonuncusu da olmadı.

Meksika hakkında yazmak için o kadar Meksikalılaştı ki, çok korkan Meksika Hükümeti onu kovdu.

Fabrikalar hakkında yazmak için fabrika işçisi olarak çalıştı.

Cezaevleri hakkında yazmak için kendini hırsızlıktan tutuklattı.

Tımarhaneler hakkında yazmak için delirmiş gibi yaptı ve rolünü o kadar iyi oynadı ki, hekimler onu zır deli olduğuna hükmettiler. Bu sayede, maruz kaldığı ve herhangi bir insanı delirtebilecek psikiyatrik tedavi yöntemlerini gözler önüne serebildi.

Nellie yirmi yaşındayken Pittsburgh’da gazetecilik erkek işiydi.

İşte o dönemde ilk köşe yazılarını yayınlama densizliğini yaptı.

Otuz yıl sonra, Birinci Dünya Savaşı’nın ateş hattında mermilerden sakınarak sonuncuları yayınlayacaktı.

Kasım 15

Hugo Blanco iki kez doğdu

Hugo Blanco ilk kez 1934 yılında Cuzco'da doğdu.

Peru adında, ikiye bölünmüş bir ülkenin tam ortasında dünyaya geldi.

Hugo beyazdı, ama oyun ve macera arkadaşlarının hepsinin Keçua dilinde konuştuğu Huanoquite adında bir köyde doğdu ve yerlilerin saygın insanlara ayrılmış olan kaldırımlarda yürüyemediği Cuzco'da okula gitti.

Hugo on yaşındayken ikinci kez doğdu. Okuldayken köyünden bir haber aldı ve Don Bartolome Paz'ın bir yerli tarım işçisini kızgın demirle dağladığını öğrendi. Toprakların ve insanların sahibi olan bu adam, ineklerine iyi bakmadığı gerekçesiyle, Francisco Zamata adındaki işçinin poposuna kızgın demirle adının baş harflerini -BP- yazdırmıştı.

Bu çok anormal bir durum değildi, ama Hugo'nun zihnine sonsuza dek kazındı.

Geçen yıllarla birlikte, aslında yerli olmayan bu adam giderek yerlileşti ve köylü sendikalarını organize etti. Ve kendi seçimi olan bu felaketi dayak, işkence, hapis, taciz ve sürgünle ödedi.

Yaptığı on dört açlık grevinden birinde, artık dayanamayacak noktaya geldiğinde, harekete geçen hükümet ona hediye olarak bir tabut gönderdi.

Kasım 16

Bir yaşam arayıcısı

Çok miyop olduğu için modern optiğin temelini teşkil eden mercekleri ve yeni bir yıldız keşfeden teleskobu icat etmekten başka çaresi yoktu.

Ve çok gözlemci olduğu için, avucunun içine düşen bir kar tanesine bakarken buzun ruhunun altı köşeli bir yıldız olduğunu gördü, altı, tıpkı arıların yaptığı bal peteklerindeki hücreciklerin altı kenarlı olması gibi ve aklının gözleriyle şunu gördü ki, bir alanı en iyi şekilde kullanmayı altıgen biçim bilir.

Ve evinin balkonundaki bitkilerin ışığı arayış yolculuğunun dairesel olmadığını görünce bundan belki de gezegenlerin güneş etrafındaki yolculuğunun da dairesel olmayabileceği sonucuna vardı ve çizdikleri elipsleri teleskobuyla ölçmeye koyuldu.

Görerek yaşadı.

Görmeyi bırakınca, 1630 yılında bugün öldü.

Johannes Kepler'in mezar taşında şöyle yazar:

Gökleri ölçtüm. Şimdi karanlıkları ölçüyorum.

Kasım 17

Diğer kulak

1959 yılında bugün, Brezilyalı müzisyen Heitor Villalobos öldü.

Onun iki tane kulağı vardı, biri içeride, diğeriyse dışarıda.

Gençlik yıllarında, hayatını Rio de Janeiro’nun herhangi bir genelevinde piyano çalarak kazanırken, Villalobos bestelerini şu şekilde yapardı: dış kulağını kahkahaların ve eğlencenin gürültüsüne kapatıp iç kulağını doğmakta olan müziğini, nota nota dinlemek için açardı.

Daha sonraları, olgunluk yıllarındaysa, iç kulağı topluluğun küfürleri ve eleştirmenlerin zehri karşısında onun sığmağı oldu.

Kasım 18

Zorro dört kez doğdu

İlk kez 1615’te doğdu. Adı William Lamport’du, kızıl saçlıydı ve İrlandalıydı.

Daha sonra isim ve vatan değiştirip Guillén Lombardo adında İspanyol donanması mensubu bir İspanyol yüzbaşı olarak doğdu.

Ve üçüncü sefer, Meksika bağımsızlık mücadelesinin bir kahramanına dönüşmüş olarak doğdu ve 1659 yılında odun ateşinde yakılmaya mahkûm edildi ve ateşin içinde onursuzca ölmeden önce darağacında can verdi.

Yirminci yüzyılda dirildi. Adı Diego de la Vega’ydı; maskeyle dolaşıyor, zor durumdakilere adalet dağıtan kılıç ustası Zorro olarak tanınıyor ve geçtiği yerlerde Z şeklinde bir iz bırakıyordu.

Douglas Fairbanks, Tyrone Power, Alain Delon ve Antonio Banderas Hollywood’da onun kılıcını kavradılar.

Kasım 19

Yosun ve taş

Joe Hill 1915 yılında bugünün şafağında Salt Lake City'de kurşuna dizildi.

İki kez isim, bin kez de iş ve ikamet değiştiren bu tuhaf kışkırtıcı. Birleşik Devletler'deki işçi grevlerine eşlik eden şarkıları bestelemişti.

Son gecesinde, yoldaşlarından ağlayarak zaman kaybetmemelerini istedi:

Kolay benim son isteğimi söylemek,
Zira miras bırakmıyorum bölüşecek
Geride kalan tek şey özgürlüğüm.
Bilinsin ki dönen taş yosun tutmaz.

Kasım 20

Söyleyen çocuklar

Bugün Dünya Çocuk Günü.

Yürüyüşe çıkıyorum ve iki yaşında, belki biraz daha büyük, o hepimizin pagan olduğumuz yaştaki bir kız çocuğuyla karşılaşıyorum.

Küçük kız hoplaya zıplaya, yeşilliği selamlayarak geliyor:

-*Merhaba, çimencik!*

-*Günaydın, çimencik!*

Sonra, bir ağacın dallarında şarkı söyleyen kuşları dinlemek için duruyor. Ve onları alkışlıyor.

Bugünün öğle vaktinde, yaklaşık sekiz, belki dokuz yaşlarındaki bir çocuk evime bir hediye getiriyor.

Bu içi resimlerle dolu bir dosya.

Hediye, Montevideo'nun Cerrito de la Victoria semtindeki bir okulun öğrencilerinden geliyor. Ve genç sanatçı onu bana verirken şöyle diyor:

-*O resimler biziz.*

Kasım 21

Tarihin en hüzünlü maçı

1973’te, Şili’nin askeri diktatörlük tutsağı bir ülke olduğu dönemde, Nacional Stadyumu toplama kampına ve işkence odalarına dönüştürülmüştü.

Şili milli takımı Sovyetler Birliği’yle Dünya Kupası’na katılma yolunda çok önemli bir maç oynayacaktı.

Pinochet Diktatörlüğü maçın Nacional Stadyumu’nda oynanmasına karar verdi ve bu nihai karardı.

Stadyumdaki tutuklular aceleyle başka yere nakledildikten sonra en üst düzey futbol otoriteleri sahayı ve mükemmel çimi inceleyip maçın oynanmasına onay verdiler.

Sovyet takımı oynamayı reddetti.

Bilet alıp içeri giren on sekiz bin taraftar Francisco Valdés’in boş kaleye attığı golü alkışladı.

Şili milli takımı hiç kimseye karşı oynadı.

Kasım 22

Müzik Günü

Hafızası sağlam olanların anlattığına göre, eskiden güneş müziğin sahibiymiş, ta ki rüzgâr onu çalana kadar.

O günden beri, kuşlar güneşi teskin etmek için her günün başlangıcında ve sonunda konserler veriyorlar.

Ancak kanatlı şarkıcılar, büyük şehirlerde hüküm süren motorların uğultusu ve homurtusuyla rekabet edemiyorlar. Kuşların şarkıları artık ya çok az dinlenebiliyor ya da hiç işitilmiyor. Kendilerini duyurabilmek için boş yere göğüslerini yırtacak gibi oluyorlar ve her seferinde daha güçlü ötme çabası ötüşlerinin kalitesini bozuyor.

Ve artık dişiler erkeklerinin sesini tanıyamıyor. Hepsi birer usta tenor, dayanılmaz bariton erkekler onları çağırıyor, ama şehrin şamatası içinde hangi sesin kime ait olduğu anlaşılmıyor ve dişiler en sonunda başka kanatların himayesini kabulleniyorlar.

Kasım 23

Dede

Charles Darvin’in *Türlerin Kökeni* adlı eserinin ilk baskısı 1859 yılında bugün matbaadan çıktı.

Orijinal elyazmasında kitabın başka bir adı vardı. Charles’ın dedesi Erasmus Darwin’in bir eserine saygı gösterisi olarak *Zoonomia* adını taşıyordu.

Don Erasmus’un on dört çocuğu ve bir sürü kitabı vardı. Ve torunundan yetmiş yıl önce doğada filizlenen, yüzen, yürüyen ya da uçan ne varsa hepsinin ortak bir kökeni olduğunu ve bu kökenin Tanrı’nın eli olmadığını söylemişti.

Kasım 24

Nine

Kemikleri 1974 yılında Etiyopya’nın taşlık tepelerinde ortaya çıktı.

Kâşifleri ona Lucy adını verdiler.

En gelişmiş teknoloji sayesinde, bir gün az bir gün fazla, üç milyon yüz yetmiş beş bin yıl olan yaşını ve de boyunu hesaplayabildiler: oldukça kısaydı, bir metre küsur geliyordu.

Gerisi çıkarım ya da tahmin: oldukça tüylü bir bedeni vardı, artık dört ayak üstünde yürümüyordu, ama neredeyse yere sürtünen elleriyle şempanze gibi sağa sola yalpalayarak gidiyor ve yerden ziyade ağaç dalları ilgisini çekiyordu.

Belki bir nehirde boğularak ölmüştü.

Belki de bir aslandan ya da onunla ilgili görünen başka bir tanımadık canlıdan kaçıyordu.

Ateş ve sözden çok daha önce doğmuştu, ama belki de el kol hareketleri ve gürültüden oluşan bir lisan konuşuyordu ve bu sayede mesela şunları söylüyor ya da söylemek istiyordu:

üşüyorum,

karnım aç,

beni yalnız bırakmayın.

Kasım 25

Aile İçi Şiddet Karşıtlığı Günü

Alto Parana selvasında, dünyanın en güzel kelebekleri kendilerini teşhir ederek korunurlar. Sarı ya da kırmızı fırça darbeleriyle neşe katılmış siyah kanatlarını açar ve bir çiçekten diğerine hiçbir korku duymadan uçuverirler. Binlerce yıllık deneyimin neticesinde düşmanları bu kelebeklerin zehirli olduğunu öğrenmiştir. Örümcekler, eşekarıları, kertenkeleler, sinekler ve yarasalar onlara uzaktan, arada belli bir mesafeyi koruyarak bakarlar.

25 Kasım 1960 günü, Dominik Cumhuriyeti'nde Generaller Generali Trujillo'nun diktatörlüğüne karşı çıkan üç militan öldüresiye dövüldükten sonra bir uçurumdan atıldı. Bunlar Mirabal kız kardeşlerdi. O kadar güzeldiler ki, onlara *kelebekler* diyorlardı.

Onların ve eşsiz güzelliklerinin arasına, bugün Dünya Aile İçi Şiddet Karşıtlığı Günü. Ya da başka bir deyişle: küçük Trujillo'ların her evin içinde uyguladıkları diktatörlüğe karşıtlık günü.

Kasım 26

Laura ve Paul

Karl Marx *Tembellik Hakkı*'nı okuduktan sonra şöyle dedi:

-*Eğer Marksizm buysa, ben Marksist değilim.*

Yazar Paul Lafargue komünistten ziyade anarşiste benziyor ve tropikal deliliğe yönelik şüpheli bir eğilim sergiliyordu.

Çok açık renk tenli olmayan bu Kübalı zaten damat olarak da onun hoşuna gitmiyordu. Paul, kızı Laura'ya karşı tehlikeli yakınlaşmalar sergileyince:

-*Aşırı samimiyete burada yer yok,* diye ona yazılı uyarıda bulundu ve tumturaklı bir biçimde ekledi:

-*Laubali davranışınızın karşısına aklımı koymak benim görevim.*

Akıl bir işe yaramadı.

Laura Marx ve Paul Lafargue kırk yıldan uzun bir süre boyunca yaşamı paylaştılar.

Ve 1911 yılında bugünün gecesinde, yaşam artık yaşam olmaktan çıkınca, her zamanki yataklarında birbirlerine sarılıp son yolculuklarına çıktılar.

Kasım 27

Rio de Janerio’nun suları cayır cayır yandığında

1910 yılında Brezilya denizciliğinin isyanı sona erdi.

Ayaklanan denizciler, uyan amaçlı top atışlarıyla Rio de Janeiro şehrini tehdit etmişlerdi:

-*Kırbaçlama son bulsun yoksa şehri yerle bir ederiz.*

Savaş gemilerinin güvertesinde kırbaçlama bir gelenekti, cezalandırılanların ölmesiyse sık rastlanan bir durum.

Beş günün sonunda isyan amacına ulaştı ve kırbaçlar denizin dibini boyladı. Denizin paryaları alkışlar arasında Rio sokaklarını dolaştılar.

Bir süre sonra ayaklanmanın lideri, köle çocuğu ve isyancıların kararıyla amirallik rütbesine yükselen Joáo Candido tekrar düz denizci oldu.

Ve bir süre sonra donanmadan kovuldu.

Ve bir süre sonra tutuklandı.

Ve bir süre sonra tımarhaneye kapatıldı.

Bir şarkının dediği gibi, rıhtımdaki kaldırım taşlarının üzerinde onun anısına dikilen anıt var.

Öğrenerek öğreten adam

2009 yılında Brezilya Hükümeti, Paulo Freire'den özür diledi. O bu jeste teşekkür edemedi çünkü on iki yıldan beri ölüydü.

Paulo dayanışmacı eğitim denen şeyi ilk başlatan kişi olmuştu.

İlk başlarda derslerini bir ağacın altında veriyordu. Dünyayı okuyabilsinler ve değiştirilmesine yardım etsinler diye, Pernambuco'daki binlerce şeker işçisine okuma yazma öğretmişti.

Askeri diktatörlük onu hapse attı, sonra ülkeden kovdu ve geri dönmesini yasakladı.

Sürgünde bir sürü yer gezen Paulo öğrettikçe öğreniyordu.

Bugün Brezilya'daki üç yüz kırk okul onun ismini taşıyor.

Dünya Terör Şampiyonası

İnsan hayatını önemsememe konusunda Hitler bir numaraydı, ama bu konuda birçok rakibi oldu.

2010 yılında Rus Hükümeti, Katyn, Kharkov ve Miednoje'deki on dört bin beş yüz Polonyalı mahpusun ölümünün sorumlusunun Stalin olduğunu resmen kabul etti. Polonyalılar 1940 ilkbaharında enselerine sıkılan kurşunla öldürülmüş ve suç Nazi Almanyası'nın üzerine atılmıştı.

1945'te, müttefiklerin savaşı kazanacağı artık neredeyse kesinleşmişken, Alman şehri Dresden ve Japon şehirleri Hiroşima ve Nagazaki taş üstünde taş kalmayacak şekilde yerle bir edildi. Muzaffer ulusların resmi kaynakları bunların askeri hedefler olduklarını söyledi ama binlerce ölünün tamamı sivildi ve yıkıntıların arasından kuş avlayacak bir sapan dahi çıkmadı.

Kasım 30

Cennette randevu

2010 yılında doğal ortamın korunmasına yönelik konferansların bin birincisi başladı.

Her zaman yatıkları gibi, doğayı en çok katledenler ona aşk şiirleri okudular.

Cancún'da toplandılar.

Daha iyi bir yer düşünülemezdi.

İlk bakışta, Cancún bir kartpostal kadar güzel, ama bu eski balıkçı köyü son yarım asırda otuz bin nüfuslu modern ve devasa bir otele dönüştü; bu başarı yolunda kumullar, göller, bakir plajlar, bakir ormanlar, mangrov bataklıklara ve gelişime engel teşkil eden diğer bütün engeller ortadan kaldırıldı. Plajların kumu bile bu yolda kurban edildi ve şimdi Cancún dışarıdan kum satın alıyor.

aralık

Silahlara elveda

Kosta Rika devlet başkanı Don Pepe Figueres şöyle demişti:

-*Burada kötü giden yegâne şey her şey.*

Ve 1948 yılında silahlı kuvvetleri kaldırdı.

Birçok kişi bunun dünyanın sonu ya da en azından Kosta Rika'nın sonu olduğunu söyledi.

Ama dünya dönmeye devam etti, Kosta Rika da savaşlardan ve askeri darbelerden kurtuldu.

Kölelik Karşıtlığı Günü

On dokuzuncu asrın ortalarında, kendi ırkına ihanet eden bir beyaz olan John Brown, silahları tarım alanlarında çalışan kölelere dağıtmak amacıyla Virginia'daki bir silah deposunu ele geçirdi.

Onun etrafını saran ve yakalayan birliğin komutanı Albay Robert Lee generalliğe terfi etti. Kısa bir süre sonra da, Birleşik Devletlerde Kuzey ve Güney arasında uzun yıllar süren savaş boyunca köleliği savunan orduya komuta etti.

Kölecilerin generali Lee, yatağında öldü. Askeri tören, marşlar, top atışları ve *Amerika'nın bu büyük askeri dehasının* erdemlerini göklere çıkaran sözcüklerle uğurlandı.

Kölelerin dostu Brown, silah deposuna düzenlediği saldırıdan ötürü mahkûm oldu: cinayet, casusluk ve vatana hıyanet. 1859 yılında bugün asılarak idam edildi.

Şu tesadüfe bakın ki, kölelik karşıtlığı olarak ilan edilen günde öldü.

Aralık 3

Yeter diyen kral

Dört asır boyunca, kara Afrika insan eti satışı konusunda uzmanlaştı. Uluslararası iş bölümüne göre onun görevi dünya pazarı için köle üretmekti.

1720’de bir kral buna karşı çıktı.

Dahomey kralı Agaja Trudo, Avrupalıların kalelerini ve köle rıhtımlarını yakıp yıktı.

On yıl boyunca, kaçakçıların ısrarına ve komşu krallıkların saldırılarına direndi.

Ama bir süre sonra pes etti.

Avrupa, karşılığı insan etiyle ödenmezse silah satmıyordu.

Aralık 4

Yeşil bellek

Ağaçlar da, tıpkı bizim gibi, hatırlıyor.

Ama onlar, bizden farklı olarak, unutmuyor, gövdelerinde halkalar oluşturuyor ve hatıralarını halka halka muhafaza ediyorlar.

Halkalar her ağacın hikâyesini anlatıp yaşını söylüyor ki bu yaş bazen iki bin yıla kadar ulaşıyor; ağacın hangi iklimleri gördüğünü, hangi sellere ve kuraklıklara maruz kaldığını anlatıyor, ağacın tanık olduğu yangınların, hastalıkların ve depremlerin izlerini barındırıyorlar.

Bugün gibi bir günde, bu konunun uzmanı Jose Armando Boninsegna, Arjantin'in bir okulundaki öğrencilerden mümkün olan en güzel açıklamayı aldı:

-*Ağaçlar okula gidip yazmayı öğreniyorlar. Nereye yazıyorlar? Göbeklerine. Peki, nasıl yazıyorlar? Halkalarla. Ve bunlar okunabiliyor.*

Aralık 5

Güzellik arayışı

İspanyol Doğa Tarihi Derneği başkanı 1886'da, Altamira Mağarası'ndaki resimlerin binlerce yıllık olmadığını ileri sürmüştü:

-*Bunlar günümüz modern ekolüne mensup orta düzey tilmizlerden birinin eseri,* demişti, neredeyse tüm uzmanların kuşkusunu teyit ederek.

Yirmi yıl sonra, söz konusu uzmanlar yanılmış olduklarını kabul etmek zorunda kaldılar. Ve böylece güzellik arayışının açlık gibi, arzu gibi insanın dünyadaki macerasına başından beri eşlik ettiği kanıtlandı.

Medeniyet diye adlandırdığımız şeyden çok önce, kuşların kemiklerini flüte dönüştürmüş, kolye yapmak için salyangozları delmiştik; mağaralarımızı güzelleştirmek ve her bedeni yürüyen bir tabloya çevirmek için toprağı, kanı, taş tozunu ve bitki özsularını karıştırarak renkleri yaratmıştık.

İspanyol konkistadorlar Veracruz'a geldiklerinde Huasteco yerlilerinin beğenmek ve beğenilmek için boyadıkları bedenleriyle kadın, erkek çırılçıplak bir halde dolaştıklarını gördüler:

-*Bunlar en kötüleri,* diye bir hükümde bulundu konkistador Bernal Diaz del Castillo.

Aralık 6

Bir tiyatro dersi

1938 yılında bugün, Washington’da faaliyet gösteren Amerikan Karşıtı Etkinlikler Komitesi, Hallie Flanagan’ı sorguladı.

Bu kadın halk tiyatrolarını yönetiyordu.

Temsilciler Meclisi’nden Alabamalı Joe Starnes sorgulama işini üstlendi.

Hallie tarafından yazılmış bir makaleyle ilgili olarak ona şu soruları yöneltti:

-*Marlowe diye birinden bahsediyorsunuz. Bu Marlowe komünist mi?*

-*Affedersiniz, ama burada söz konusu olan Christopher Marlowe’dan bir alıntı.*

- *Kesin bir kanıya varmamız için, bize onun kim olduğunu söyleyin.*

-*O Shakespeare öncesi dönemde en büyük İngiliz tiyatro yazarıydı.*

-*Evet, tabii ki, Yunan tiyatrosunda bile şimdi kimilerinin komünist diye adlandırdığı türden insanlara rastlıyoruz.*

-*Kesinlikle.*

-*Yanılmıyorsam Bay Euripides bile sınıf bilincini öğretme suçunu işlemişti, değil mi?*

-*Zannedersem bütün Yunan tiyatro yazarları bununla suçlandılar.*

-*Netice itibarıyla bunun ne zaman başladığını söyleyemeyiz,* diye içini çekti temsilci Starnes.

Aralık 7

Sanatın yaşı yok

1633 yılında, bugünden bir gün önce bir gün sonra, sömürge dönemi Brezilyası’nı en iyi tiye almayı bilen şair Gregório de Matos doğdu.

1969’da, askeri diktatörlüğün tam ortasında, altıncı bölgenin komutanı onun üç asırdan beri San Salvador de Bahia şehri Kültür Sekreterliği Kütüphanesinde mışıl mışıl uyuyan şiirlerini *yıkıcı* ilan etti ve ateşte yaktırdı.

1984’te, komşu bir ülkede, Paraguay askeri diktatörlüğü Arlequm Tiyatrosu’nun prömiyerini yapacağı bir eseri, içinde *düzene, disipline, askere ve yasaya karşı hiciv* bulunduğu gerekçesiyle yasakladı. *Truvalılar* adlı eser yaklaşık yirmi dört asır önce Euripides tarafından yazılmıştı.

Aralık 8

Nöronların hüneri

1906 Nobel Tıp Ödülü'nü Santiago Ramón y Cajal aldı.

O aslında ressam olmak istemişti.

Ama babası izin vermeyince tüm zamanların en ünlü İspanyol bilim insanı olmaktan başka çaresi kalmadı.

Keşfettiği şeylerin resmini yaparak intikamını aldı. Onun beyin manzaraları Miró'yla, Klee'yle yanşıyordu:

-*Nörolojinin bahçesi eşi bulunmaz sanatsal heyecanlar sunuyor,* derdi hep.

Sinir sisteminin gizemlerini keşfetmek onun için keyifli bir işti, ama en büyük keyfi onları resmederken alıyordu.

Ama çok, en çok keyfi, düşündüğünü yüksek sesle söylemekten alıyordu ve bu sözlerinin dosttan çok düşman kazandıracağının bilincindeydi.

Bazen şaşkınlıkla sorardı:

-*Düşmanın yok mu? Nasıl olmaz? Yoksa sen hiçbir zaman doğruyu söylemedin mi? Sen hiçbir zaman adaleti tercih etmedin mi?*

Aralık 9

Yaşama hüneri

1986 Nobel Tıp Ödülü Rita Levi Montalcini'ye verildi.

Zor zamanlarda, Mussolini diktatörlüğü döneminde, Rita evinin bir köşesine kurduğu derme çatma bir laboratuvarda gizlice sinir lifleri üzerinde araştırmalar yapmıştı.

Yıllar sonra, çok çalışmanın ardından, yaşamın gizemlerinin bu inatçı dedektifi insan hücrelerini çoğaltmakla görevli proteini keşfetti ve Nobel'i aldı.

O sırada artık seksenli yaşlarındaydı ve şöyle diyordu:

-*Bedenim buruşuyor, ama beynim hâlâ eskisi gibi. Düşünemez hale geldiğimde tek istediğim onurlu bir şekilde ölmeme yardım edilmesi.*

Aralık 10

Kutsanmış savaş

2009 yılında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Günü'nde, Başkan Barack Obama Nobel Barış Ödülü'nü aldı.

Teşekkür konuşmasında başkanın aklına savaşa övgüler düzmekten daha iyi bir şey gelmedi: *Kötülüğe karşı haklı ve gerekli savaş.*

Dört buçuk asır önce, henüz Nobel Ödülü diye bir şey ortada yokken ve Kötülük petrol içeren topraklarda değil, altın ve gümüş vaat edenlerde yaşarken, İspanyol hukukçu Juan Ginés de Sepúlveda da *Kötülüğe karşı haklı ve gerekli savaşı* savunmuştu.

O dönemde Ginés, Amerika yerlilerine karşı yürütülen savaşın gerekliliğini, *barbar, cahil ve insanlık dışı toplulukların doğaları gereği köle olmalarıyla*, haklılığını ise, *doğa kanunu olarak ve herkesin iyiliği için, bedenin ruha, arzunun akla, hayvanların insana, kadının kocasına, mükemmel olmayanın mükemmele, daha kötünün daha iyiye itaat etmesinin doğruluyla* açıklamıştı.

Aralık 11

Birçok kişi olan şair

İnanış oydu ki, Portekiz şairi Fernando Pessoa, içinde beş ya da altı kişiyi barındırıyordu.

2010 yılı sonlarında Brezilyalı yazar José Paulo Cavalcanti, *birçok kişi olmayı düşleyen biri* hakkındaki yıllar süren araştırmasını tamamladı.

Cavalcanti, Pessoa'nın içinde beş ya da altı kişi olmadığını ortaya çıkardı: Pessoa o sıska bedeninde hepsi kendi ismi, kendi stili, kendi hikâyesi, kendi doğum tarihi ve kendi burcuyla tam yüz yirmi yedi kişi barındırıyordu.

Onun bedenini mekân edinen yüz yirmi yedi kişi şiirler, makaleler, mektuplar, denemeler, kitaplar imzalamışlardı.

Aralarından bazıları ona karşı sinsi eleştiriler yayınlamışlardı, ama Pessoa -tahmin ediyorum ki bu kadar kalabalık bir aileyi beslemek herhalde çok zor olsa da- hiçbirini bedeninden koymamıştı.

Aralık 12

Tonantzin’in adı oldu Guadalupe

İsa’yı doğurmasından çok sonra Bakire Meryem Meksika’ya bir yolculuk yaptı.

Oraya 1531’de vardı. Kendini Bakire Guadalupe olarak tarattı ve mutlu bir tesadüfün sonucu olarak ziyareti tam da Azteklerin ana tanrıçası Tonantzin’in tapınağının bulunduğu yerde gerçekleşti.

Bakire Guadalupe o andan itibaren Meksika ulusunun doğuşu oldu: Tonantzin Bakire’nin içinde yaşamaya başladı ve Meksika’yla İsa’nın anası aynı kişi oldu.

Tüm Amerika kıtasında olduğu gibi Meksika’da da, yasaklanan tanrılar havanın yollarını kullanarak Katolik ilahi kişiliklerin içine girdiler ve onların bedenlerinde yaşamaya başladılar.

Tlaloc, Aziz Juan Bautista’da yağmur olarak yağdı, Xochiilli ise Aziz İsidro Labrador’da çiçek açtı.

Tanrı Tata, Güneş Baba oldu.

Çarmıha gerili İsa olan Tezcatlipoca, çarmıhın üzerinden yerli evreninin rüzgârlarının estiği dört yönü işaret etmektedir.

Aralık 13

Kilise korosu günü

1589'da Papa V. Sixtus, hadım edilmişlerin San Pietro Bazilikasında şarkı söylemelerine karar verdi.

Erkek şarkıcılar dişi şarkıcılara, yani tiz ve gırtlaktan notaları kesiksiz söyleyebilen sopranolara dönüşsünler diye bunların testisleri buruluyordu.

Üç asırdan daha uzun bir süre boyunca, *castrati* denen bu hadım edilmiş erkekler kilise korolarında kadınların yerini doldurdular: Havva'nın kızlarının, mabetlerin saflığını kirleten günahkâr sesleri orada yasaklıydı.

Aralık 14

Yedi kez kaçan keşiş

1794’te, Meksika Başpiskoposu Alonso Núnez de Haro, keşiş Servando Teresa de Mier’in mahkûmiyet kararını imzaladı.

Bakire Meryem’in Meksika topraklarına yaptığı ziyaretin yıldönümünde, keşiş Servando, bölge valisinin, başpiskoposun ve Kraliyet Mahkemesi üyelerinin önünde bir vaaz vermişti.

Bu bir vaazdan ziyade topa tutmaydı. Keşiş Servando herhangi bir rastlantı ya da tesadüfün söz konusu olmadığını söylemeye cüret etmişti: Bakire Meryem aslında Aztek tanrıçası Tonantzin’di, Havari Tomas ise yerlilerin çok sevdiği tüylü yılan Ouetzalcóatl.

Keşiş Servando’nun felsefe doktorası dine bu şekilde küfrettiği için elinden alındı ve öğretmenlik yapması, günah çıkarması ve vaaz vermesi sonsuza dek yasaklandı. Ve İspanya’ya sürgüne gönderildi.

O andan itibaren, yedi kez hapse atıldı ve yedi kez hapisten kaçtı; Meksika’nın bağımsızlığı için savaştı; İspanyollara karşı en sert ve en eğlenceli eleştirileri yazdı; ayrıca Meksika ulusunun kendi kendisinin efendisi olacağı günler için önerdiği sömürgeci ve askeri prangalardan arınmış bir cumhuriyet projesi üzerine ciddi incelemeler kaleme aldı.

Aralık 15

Yeşil adam

Chico Mendes bugün doğum gününü kutlayacaktı.

Kutlayacaktı.

Eğer Amazonia'nın kiralık katilleri rahatsızlık veren ağaçları ortadan kaldırdıkları gibi rahatsızlık veren insanları da ortadan kaldırmasalardı.

Chico Mendes gibi insanları.

Borçlarından ötürü köleleşen ebeveynleri uzaklardaki Ceará Çölü'nden kauçuk tarlalarında çalışmak için gelmişlerdi.

O okumayı yirmi dört yaşında öğrendi.

Amazonia'da sendika hareketini örgütledi ve toprak yiyicilere, onların maaşlı bayraktarlarına, nehirlerin zehirlenmesini ve selvanın bombardımanını finanse eden Dünya Bankası'nın uzmanlarına karşı yalnızları, köleleştirilmiş tarım işçilerini ve yerinden yurdundan kovulmuş yerlileri birleştirdi.

İşte bu yüzden onun üzerini çizdiler.

Onu öldüren kurşunlar pencereden girdi.

Aralık 16

Yoksullukla savaşın: Rakamları makyajlayın

Birkaç yıl boyunca büyük dezenformasyon araçları davul zurna çalarak yoksulluğa karşı savaşta kazanılan zaferleri kutladılar. Dediklerine göre yoksulluk yıldan yıla geriliyordu.

2007 yılında bugüne kadar bu böyle devam etti. Ta ki, Dünya Bankası uzmanları, Uluslararası Para Fonu ve bazı Birleşmiş Milletler organlarının işbirliğiyle dünya halklarının alım gücü tablolarını güncelleyene kadar. Uzmanlar, *International Comparaison Program*'ın çok kısıtlı bir çevreye ulaşan bir raporunda, daha önceki ölçümlerindeki bazı verileri düzelttiler. Diğer minik hatalarının yanı sıra yoksulların sayısının uluslararası istatistiklerde belirtilenden beş yüz milyon fazla olduğunu keşfettiler.

Onlar, yani yoksullar bunu zaten biliyorlardı.

Aralık 17

Alevcik

2010 yılında bugünün sabahında, Muhammed Bouazizi her sabah yaptığı gibi meyve sebze arabasını Tunus şehrinin bir taraflarına doğru itmekteydi.

Her gün olduğu gibi, polisler kendilerinin icat ettikleri ödemeyi tahsil etmeye geldiler.

Ama Muhammed o sabah ödemedi.

Polisler onu dövdüler, arabasını devirdiler ve etrafa saçılan meyve sebzeyi ayaklarının altında çiğnediler.

Bunun üzerine Muhammed üzerine benzin döküp kendini ateşe verdi.

Ve herhangi bir sokak satıcısının boyunu aşmayan o küçük ateş birkaç gün içinde, hiç kimse olmaktan bıkmış insanlar tarafından yangın yerine çevrilen tüm Arap âleminin boyutuna ulaştı.

Aralık 18

İlk sürgünler

Bugün Dünya Göçmenler Günü ve tüm insanlık tarihinde ilk sürgüne mahkûm edilenlerin Âdem ve Havva olduğunu hatırlatmak fena olmaz.

Resmi versiyona göre, Âdem Havva'nın cazibesine kapıldı: ona yasak elmayı sunan Havva'nın yüzünden her ikisi de cennetten kovuldu.

Acaba gerçekten böyle mi oldu? Yoksa Âdem o yaptığı şeyi sırf istediği için mi yaptı?

Belki de Havva ne ona bir şey sundu ne de ondan bir şey istedi.

Belki de Âdem, Havva'nın yasak meyveyi çoktan ısırdığını öğrenince, kendisi de ısırmaya karar vermişti.

Belki de Havva ölümsüzlük ayrıcalığını çoktan kaybetmişti ve Âdem de onun cezasını paylaşmayı seçti.

Ve sonuç ölümcül oldu, ama bu paylaşılan bir ölümcüllüktü.

Aralık 19

Bir başka sürgün

1919 yılının sonlarında, iki yüz elli *istenmeyen yabancı* Birleşik Devletler'e bir daha geri dönmemek üzere New York Limanı'ndan gönderildiler.

Onların arasında, *aşırı tehlikeli yabancı* olarak nitelenerek sürgüne gönderilen Emma Goldman da vardı. Emma mecburi askerlik hizmetine karşı çıkmaktan, doğum kontrol yöntemlerini yaymaktan, grev örgütlemekten ve ulusal güvenliğe karşı diğer saldırılarından ötürü birçok kez tutuklanmıştı.

Emma'nın birkaç cümlesi:

Fahişelik püritanizmin en büyük zaferidir.

Acaba bizim sürekli övülen ve kutsanan annelik görevimizden daha korkunç, daha kriminal bir şey var mı bu hayatta?

Eğer aklı kıtlar orada yaşıyorlarsa, Göklerin Krallığı acayip sıkıcı bir yer olmalı.

Eğer oy kullanma bir şeyleri değiştirecek olsaydı, yasa dışı olurdu.

Her toplum hak ettiği suçlulara sahiptir.

Bütün savaşlar, kendilerinin yerine ölüme başkalarını gönderen savaşmaktan aşırı korkan ödlek hırsızlar arasında yapılır.

Aralık 20

Buluşma

Kapı kapalıydı:
-*Kim o?*
-*Benim.*
-*Seni tanımıyorum.*
Ve kapı kapalı kalmaya devam etti.
Ertesi gün:
-*Kim o?*
-*Benim.*
-*Senin kim olduğunu bilmiyorum.*
Ve kapı kapalı kalmaya devam etti.
Ve sonraki gün:
-*Kim o?*
-*Ben senim.*
Ve kapı açıldı.

(1119’da Nişabur şehrinde doğan Pers şair Farid al-din Attar’dan)

Aralık 21

Söz söyleme sevinci

Bugün başka herhangi bir gün olabilirdi.

Enheduanna'yla ilgili gün bilgimiz yok.

Ama Enheduanna'nın, yazının icat edildiği ve bugün Irak adını taşıyan topraklarda dört bin üç yüz yıl önce yaşadığı,

yazı yazan, sözlerini imzalayan ve yasalar dikte ettiren ilk kadın olduğu,

yıldızlar konusunda bilge, ilk kadın astronom olduğu,

sürgün acısı çektiği,

ve Tanrıça İnanna'ya, aya, koruyucusuna yazarak şarkı söylediği ve

doğurmak,

dünyaya getirmek,

dünyayı kavramak gibi,

bir şenlik olan yazma mutluluğunu kutladığı biliniyor.

Aralık 22

Uçma sevinci

Kimileri uçağı 1904 yılı sonlarının bu günlerinde Wright Kardeşler'in icat ettiğine inanırken, kimileri de bu isme layık ilk aygıtın yaratıcısının bu tarihten birkaç yıl sonra Santos Dumont olduğunu savunuyor.

Kesin olan tek şey, üç yüz elli milyon yıl önce yusufçukların bedeninde kanatçıkların çıktığı ve birkaç milyon yıl içinde bu kanatçıkların sırf seyahat etme arzusuyla büyüyüp kanatlara dönüştüğü.

Yusufçuklar havada yolculuk eden ilk canlılar oldular.

Aralık 23

Dirilişler

1773'te, toprak açlıktan sarsıldı ve birkaç gün içinde şimdi Antigua diye bilinen ve iki asırdan uzun bir süre boyunca Guatemala'ya ve bütün bölgeye hükmetmiş olan şehri yuttu.

Ama dini şenliklerde Antigua kalıntılarından yükseliyor. Sokakları çiçeklerle yapılan güneş, meyve, çok tüylü kuş motifli halılarla kaplanıyor ve işte o zaman, onları çiğneyen ayakların İsa'nın bir sonraki dirilişini mi yoksa şehrin yeniden doğuşunu mu kutladıkları artık bilinmiyor.

Şehrin sakinleri çiçekleri, yaprakları sabırlı elleriyle birer birer dizerek bu sokak bahçelerini dokudular ki Antigua şenlik süresinde ölümsüz olsun.

Aralık 24

Mucize!

1991 yılının Noel gecesinde Sovyetler Birliği öldü ve onun yemliğinden Rus kapitalizmi doğdu.

Yeni inanç mucizesini gösterdi: onunla aydınlanan memurlar işadamlarına dönüştü, Komünist Parti’nin yöneticileri din değiştirip fiyakalı yeni zenginler oldular. Devleti açık arttırmaya çıkarıp ülke içi ve ülke dışındaki satın alınabilir her şeyi yok pahasına satın aldılar.

Futbol kulüpleri bile bundan kurtulamadı.

Aralık 25

Güneşin yolculuğu

İsa doğum günlerini kutlayamıyordu, çünkü doğum günü yoktu.

354 yılında, Roma Hıristiyanları onun 25 Aralık günü doğduğuna karar verdiler.

Dünyanın kuzeyindeki paganlar o gün yılın en uzun gecesinin bitişini ve karanlıkları yıkmaya gelen Güneş Tanrı'nın gelişini kutlarlar.

Güneş Tanrı Roma'ya Pers ülkesinden gelmişti.

Adı Mitra'ydı.

Daha sonra adı İsa oldu.

Aralık 26

Denizde yolculuk

Çok eski zamanlarda, güneşin oğulları ve aynı kızları Afrika krallığı Dahomey'de birlikte yaşıyorlardı.

Ve tanrılar onları ayırıp birbirinden uzağa mahkûm edinceye kadar, bazen kucaklaşarak, bazen kapışarak birlikte yaşadılar.

O günden beri güneşin oğulları denizde balık, aynı kızlarıysa gecede yıldız.

Denizyıldızları gökten düşmüyor, yolculuklarına gökten başlıyorlar. Ve suların içinde, yitirdikleri sevdiklerini arıyorlar.

Aralık 27

Yolcu

Matsuo Basho samuray olmak için doğmuş, ama o savaşları reddedip şair olmuş. Gezgin şair.

Japonya’nın yolları daha ölümünden bir ay sonra, 1694 yılı civarında, onun örme sandaletleriyle attığı adımları ve kendisini ağırlayan evlerin çatılarına asılı bıraktığı şu tür sözcükleri özlemeye başlamıştı bile:

Sonsuzluğun yolcularıdır günler ve geceler.
Yıllar işte böyle geçer.
Denizde dolaşan ya da karada at binen
günlerinin her dakikasında yolculuk yapar,
zamanın ağırlığı üzerine çökene kadar.
Yolculuk esnasında ölür birçok ihtiyar.
Benim cazibesine tek kapıldığım şey bulutlar,
zira göklerin serserileridir onlar.

Aralık 28

Gelecek özlemi

Oscar Niemeyer 2007 yılına yüz yaş ve inşaat halindeki sekiz yeni yapıyla girdi.

Mimarların en aktifi proje üzerine projeyle dünyanın manzarasını dönüştürmekten yorulmuyordu.

İhtiyar gözleri bizi hor gören göğün tepesine bir türlü çıkmak bilmiyorlardı, lakin bu gözler gelecekteki projeleri için ona ilham kaynağı olan bulutların yolculuğunu keyifle seyretmek söz konusu olduğunda daima genceciktiler.

Orada, o bulut kalabalığında, katedraller, inanılmaz çiçekli bahçeler, canavarlar, dörtnala koşan atlar, çok kanatlı kuşlar, infilak eden denizler, uçan köpükler, dalgalanan, rüzgârda kendini sunan ve rüzgârda çekip giden kadınlar keşfediyordu.

Doktorlar, vaktin geldiğini düşünerek, onu hastaneye her yatırdıklarında, Oscar can sıkıntısını hastalarla birlikte söylediği sambalar besteleyerek gideriyordu.

Ve böylece, bu bulut avcısı, bu havai güzelliğin iz sürücüsü ömrünün ilk asrını geride bıraktı ve yoluna aynen devam etti.

Aralık 29

Yol kaderdir

Çok yakında gidecek olan yıla elveda derken içkiyi biraz fazla kaçırmıştım ve Cádiz sokaklarında nereye gittiğimi bilmeden yürüyordum.

Pazar yerine nasıl gidildiğini sordum. Bir ihtiyar sırtını yasladığı duvardan kurtardı ve çok isteksiz bir biçimde, hiçbir tarafı işaret etmeden beni yanıtladı:

-*Sokağın sana dediğini yap.*

Sokak bana söyledi ve ben de vardım.

Nuh, birkaç bin yıl önce, pusulasız, yelkensiz ve dümensiz bir yolculuk yapmıştı.

Gemi, rüzgârın söylediği yöne doğru kendini bıraktı ve tufandan kurtuldu.

Aralık 30

Biz müzikteniz

Kulağımı kabarttığımda
duyarım çok uzaklardan gelen müziği,
geçmişten,
başka zamanlardan,
artık var olmayan saatlerden
ve artık var olmayan yaşamlardan.
Belki de bizim yaşamlarımız
müzikten yapılmıştır.
Diriliş Günü gelip çattığında,
gözlerim yeniden açılacak Sevilla'da.

(Müslüman İspanya'nın son kralı Boabdil'den)

Aralık 31

Sözcüğün yolculuğu

Serenus Sammonicus, 208 yılında Roma'da, iyileştirme sanatındaki keşiflerini anlattığı *Gizli Konular* isimli bir kitap yazdı.

İki imparatorun doktoru, şair ve döneminin en iyi kütüphanesinin sahibi bu adam diğer başka ilaçların yanında, üç günde bir bastıran ateşten kurtulmanın ve ölümü korkutup kaçırmanın şaşmaz yöntemini öneriyordu: göğse bir sözcük asmak ve gece gündüz onunla korunmak gerekir.

Bu sözcük *Abrakadabra'ydı* ve Eski İbranicede şu anlama gelmekteydi:

Ateşini sonsuza yolla.

Notlar

[←1]

Sardina İspanyolca sardalya balığı anlamına gelir, (ç.n.)

[←2]

CIA’nın açılımı Central Intelligence Agency’dir (Merkezi Haberalma Teşkilatı). Burada geçen *intelligence* sözcüğü aynı zamanda akıl, zekâ anlamına gelir, (ç.n.)

[←3]

Aime Fransızcada sevilen, sevilmiş anlamına gelen bir isim; Amado ise onun İspanyolcaya çevrilmiş hali. (ç.n.)

[←4]

Başka zamanlar, (ç.n.)

[←5]

Şirketinin isminde geçen “santo” sözcüğü İspanyolca aziz anlamına gelir, (ç.n.)

[←6]

(Okunuşu Donya) Saygı içeren ve hanımefendi anlamına gelen bir hitap şekli. -Erkekler için Don-(ç.n.)

[←7]

Angel erkek ismi, Angela'ysa kadın ismidir. (ç.n.)

[←8]

Babaların babası (İtalyanca), (ç.n.)

[←9]

Katolik mezhebinde kendini dine adayan ve manastırda yaşayan kadın, (ç.n.)